

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BİLGİ OKURYAZARLIĞI
BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: İRAN ÖRNEĞİ**

Jahangir GHOLIPOUR

Doktora Tezi

Ankara, 2018

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BİLGİ OKURYAZARLIĞI BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: İRAN ÖRNEĞİ

Jahangir GHOLIPOUR

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

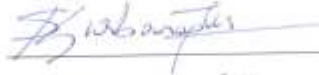
Jahangir Gholipur tarafından hazırlanan "Üniversite Öğrencilerinin Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Değerlendirilmesi: İran Örneği" başlıklı bu çalışma, 27.12.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Bülent YILMAZ (Başkan)

Prof. Dr. H. İnci ÖNAL (Danışman)

Prof. Dr. Serap KURBANOĞLU

Prof. Dr. Sacit ARSLANTEKİN

Doç. Dr. Gülten ALIR

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

23 Ocak 2018

Jahangir GHOLIPOUR

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

oTezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

■Tezimin/Raporumun 23/01/2021 tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

oTezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.

o Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

23/01/2018

(İmza)

Jahangir GHOLIPUR

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof. Dr. İNCİ ÖNAL danışmanlığında tarafımdan retilildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

(İmza)

Jahangir GHOLIPUR

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici olarak her an tezimi yeniden hazırlayarak tüm çalışmalarımı destekleyen değerli danışman hocam sayın **Prof. Dr. H. İnci ÖNAL**'a gönülden sonsuz teşekkürlerimi sunarım. İlgisini ve önerilerini göstermekten kaçınmayan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölüm Başkanı sayın **Prof. Dr. Bülent YILMAZ**'a teşekkür ederim. Tezimi olumlu görüşleriyle destekleyen Prof. Dr. Fatoş Subaşıoğlu'na, Prof. Dr. Serap Kurbanoglu'na, Prof. Dr. Sacit Arslantekin'e ve Doç. Dr. Gülten Alır'a teşekkür ederim.

Doktora eğitimim boyunca yardım, bilgi ve tecrübeleri ile bana sürekli destek olan Bilgi ve Belge Yönetimi bölümündeki tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Bu günlere gelmemde büyük pay sahibi olan **EŞİME ve OĞLUMA** teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

GHOLIPOUR, Jahangir. Üniversite Öğrencilerinin Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Değerlendirilmesi: İran Örneği, Doktora Tezi, Ankara, 2018.

Bilgi okuryazarlığı becerilerinin ilköğretim çağlarından başlayarak yaşam boyunca devam etmesi beklenmektedir. Üniversiteler eğitimin başlangıcında olmasa da bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılmasında önemli görevler yüklenmişlerdir.

Araştırmamızın başlangıç noktasını “İran’da bilgi okuryazarlığı kapsamında üniversitelerde gerçekleşen uygulamalar nelerdir?” sorusu oluşturmuştur. “Çağdaş gelişmeler ışığında İran’da gerçekleştirilen bilgi okuryazarlığı programlarının uygulanmasında karşılaşılan sorunları çözmeye yönelik model ve öneriler neler olacaktır?” biçiminde ifade edilen diğer soru bizi ayrıntılı araştırmalara yönlendirmiştir. Saydığımız temel sorular doğrultusunda araştırmamız:

“İran’daki Tebriz Üniversitesi (TÜ) ve Meşhed Üniversitesi(MÜ)’nde uygulanan bilgi okuryazarlığı öğretim programlarının öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerilerini kazandırmada yetersiz kalmasının nedenlerini öğretim elemanlarının, kütüphanecilerin, kütüphane yöneticilerinin çalışmalarına; demografik özelliklere; kütüphane ve bilgi kaynakları kullanımındaki yetersizliklere; uygulamalara ve ortak çalışmaların gerektiğine bağlı olduğunu” sınavan hipotezlerimiz yardımıyla yürütülmüştür.

Kütüphanecilerin ve kütüphane yöneticilerinin bakış açılarına göre öğrencilerin bilgi okuryazarlığına ilişkin yeterlilikleri incelendiğinde araştırmaya katılan üniversiteler açısından farklılık görülmektedir. TÜ öğrencilerinde araştırma sürecini planlama açısından yeterlilik söz konusu iken, MÜ öğrencilerinde bilgi kaynaklarını değerlendirmek ve sunmak açısından yeterlilik mevcuttur. Her iki üniversitede de öğrencilerin bilgi okuryazarlığı yeterlilikleri konusunda kütüphanecilerin ve kütüphane yöneticilerinin görüşleri, öğretim elemanlarına göre daha olumludur. Ancak gerçek olan öğrencilerin eğitim alsa da kütüphane kullanımlarındaki yetersizliklerden, bilgi kaynaklarını kullanım eksikliklerinden, bilgi okuryazarlığı dersiyle öğretilmek istenilen konuların başarıyla verilmemesinden kaynaklanan sorunların sürmesidir.

İran’da TÜ ve MÜ kapsamında gerçekleştirdiğimiz araştırmamızda elde edilen sonuçlar doğrultusunda geliştirdiğimiz “Üniversitelerde Bilgi Okuryazarlığı (ÜBO)” Modelinin uygulanması gerektiği temel önerimizdir.

Anahtar Sözcükler

Bilgi okuryazarlığı, İran üniversitelerinde bilgi okuryazarlığı becerileri, bilgi okuryazarlığı standartları, bilgi okuryazarlığı modelleri

ABSTRACT

GHOLIPOUR, Jahangir. Evaluation of Information Literacy Skills of University Students: Iran Example, Ph.D dissertation, Ankara, 2018.

Information literacy skills are expected to continue throughout life, beginning with elementary education age. Although universities are not at the beginning of their education, they undertake important tasks for continuation of the information literacy skills for the lifetime. The question that constitutes the starting point of our research is that "What are the applications in universities in the context of information literacy in Iran?" The question that led us to further investigation is that "What are the models and recommendations to solve the problems in implementing information literacy programs in Iran in the light of contemporary developments?" Our study in the direction of the basic questions has been carried out by the help of our hypotheses that examine depending on "The reason why the information literacy curricula implemented at Tabriz University (TU) and Mashhad University (MU) in Iran are insufficient to provide information literacy skills to the students is that the lecturers, librarians, demographic characteristics; the inability to use libraries and information resources; applications and collaborations are necessary".

“When librarians and library managers' qualifications for the information literacy of the students are examined according to their point of view, there is a difference in the universities involved in the research. While there is qualification in terms of planning the research process in the TŪ students, there is a qualification in terms of evaluating and presenting the sources of information in the MŪ students. In both universities, the views of librarians and library managers on students' information literacy competences are more favorable than lecturers. But the reality is that the problems arise from the students' inadequacies of library use even if they receive academic training, the lack of use of information resources, and the lack of success in teaching information literacy.”

It is our basic recommendation that the conceptual model of "Information Literacy in Universities (ŪBO) " which we have developed in the context of the results obtained in our study within the scope of Tabriz University and Mashhad University in Iran, should be applied.

Key Words:

Information literacy, Information literacy skills in Iran universities, Information literacy standards, Information literacy models

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLANMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR	x
1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Konunun Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amaçları	4
1.3. Araştırma Soruları Ve Hipotezler	5
1.3.1. Araştırma Soruları	5
1.3.2. Araştırmanın Hipotezleri	6
1.4. Araştırmanın Kapsamı, Evreni Ve Örneklemi	7
1.5. Araştırmanın Yöntemi Ve Veri Toplama Teknikleri	9
1.5.1. T-Testi.....	10
1.6. Verilerin Analizi	11
1.6.1. Anket Sorularının Güvenilirlik ve Geçerlilik Değerlendirmeleri.....	11
1.6.2. Tek Kuyruklu Hipotez.....	12
1.7. Araştırma Düzeni.....	14
1.8. Kaynaklar.....	15
1.8.1. Kullanılan Kaynaklar	15
1.8.2. İran’a Yönelik Kaynakların Saptandığı Veri Tabanları	16
2. BÖLÜM: BİLGİ OKURYAZARLIĞI	17
2.1. Bilgi Okuryazarlığının Kavramsal Tanımı.....	17
2.2. Bilgi Okuryazarlığı İle İlişkili Okuryazarlıklar	20
2.2.1. Kütüphane Okuryazarlığı	20
2.2.2. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Okuryazarlığı.....	21
2.2.3. Medya Okuryazarlığı.....	22
2.2.4. Görsel Okuryazarlık	23
2.2.5. Ağ Okuryazarlığı (NetWork Literacy).....	23
2.3. Bilgi Okuryazarlığı Modelleri.....	24
2.3.1. Yedi Sütun Modeli (SCONUL)	24
2.3.2. Yeni Yedi Sütun Bilgi Okuryazarlığı Modeli (SCONUL).....	26
2.4. Bilgi Okuryazarlığı Standartları.....	33
2.4.1. ACRL 2000 Yılı Standartları.....	33
2.4.2. ACRL 2016 Yılı Standartları.....	41
3. BÖLÜM: İRAN’DA BİLGİ OKURYAZARLIĞI.....	48

3.1. Genel Ve Coğrafi Bilgiler	48
3.1.1. İran'da Devlet Reformu Planının Yüksek Öğrenim Üzerindeki	50
3.2. İran'da Bilgi Okuryazarlığı	51
3.3. Tebriz Üniversitesi (TÜ)	54
3.3.1. TÜ'nde Bilgi Okuryazarlığı Uygulamaları	55
3.4. Meşhed Üniversitesi (MÜ)	55
3.4.1. MÜ'nde Bilgi Okuryazarlığı Uygulamaları	56
3.5. Tü Ve Mü Bilgi Okuryazarlığı Öğretim Programları	56
3.5.1 Tü ve Mü Bilgi Okuryazarlığı Öğretim Programları	57
 4. BÖLÜM: ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME	60
4.1. Öğretim Elemanlarının Uygulamalarına İlişkin Bulgular Ve Yorumlar .	60
4.1.1. Öğretim Elemanlarının Demografik Özellikleri	60
4.1.2. Öğretim Elemanlarının Bilgi okuryazarlığı Eğitimine Yönelik	62
4.1.3. Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Göre “Öğrencilerin Bilgi	63
4.1.4. Öğretim Elemanlarının Bilgi Okuryazarlığı Programının	69
4.1.5. Öğretim Elemanlarının Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Verilmesiyle ...	70
4.2. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Uygulamalarına İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	73
4.2.1. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Demografik	73
4.2.2. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminde Kullandıkları Öğretim Şekilleri	75
4.2.3. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Önemli Konuları	76
4.2.4. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Görüşlerine Göre Öğrencilerin Yeterlilikleri	77
4.2.5. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Verilmesi ile İlgili Görüşleri	82
4.3. Kütüphane Yöneticilerinin Uygulamalarına İlişkin Bulgular	84
4.3.1. Kütüphane Yöneticilerinin Demografik Özellikleri	84
4.3.2. Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Tasarlanması	84
4.3.3. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimindeki Sorumlular	86
4.3.4. Bilgi Okuryazarlığı Öğretildiğini Zorunlu Kılan Resmi Doküman	87
4.3.5. Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Diğer Programlarla	87
4.3.6. Bilgi Okuryazarlığının Gelişmesi Ve Daha İleri Düzeyde Eğitimi	88
4.3.7. Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminde Kütüphaneciler İle Öğretim	89
4.3.8. Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminde Kullanılan Bütçenin Yeterliliği	89
4.4. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığına İlişkin Bulgular Ve Yorumlar	89
4.4.1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri	89
4.4.2. Öğrencilerin Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları Ve Sıklıkları	91
4.4.3. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Kütüphane Kullanma	94
4.4.4. Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarını Kullanım Sıklığı	96
4.4.5. Bilgi Okuryazarlığı Dersinde Öğrenilen Konular	101
4.4.6. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi İçin Tercih Ettikleri	108
4.4.7. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Sonucunda Elde Ettikleri ...	109
4.4.8. Öğrencilere Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Veriliş Biçimini	118
4.4.9. Üniversite Kütüphanesinin Kaynak ve Hizmetlerini Değerlendirme ..	120

4.4.10. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığından Beklentileri ve Önerileri	122
--	----------

5. BÖLÜM: SONUÇLAR125

5.1. Genel Sonuçlar...	125
5.2. Araştırmanın Sonuçları.....	125
5.3. Sonuçlar Ve Hipotezlerin Kanıtlanması	127
5.4. Diğer Sonuçlar.....	131

6. BÖLÜM: ÖNERİLER.....132

6.1. Öneriler.....	132
6.2. Bilgi Okuryazarlığı Model Önerisi	134
6.3. Modelin Altyapısı.....	134
6.4. Üniversitelerde Bilgi Okuryazarlığı (ÜBO) Modelinin Yapılandırılması... ..	135
6.4.1. Bilgi Okuryazarlığı Programları ve Uygulamaları.....	137
6.4.2. Üniversitenin Akademik Öğretim Programları.....	137
6.4.3. Fiziksel Yapı ve Donanım.....	138
6.4.4. Mevzuat.....	138
6.4.5. Bilgiye Erişim Ortamlar.....	139
6.4.6. Bütçe Kaynakları.....	139
6.4.7. Kurum Anlayışı ve Kültürü.....	139
6.4.8. Faaliyetler ve Çalışmalar.....	140
6.4.9. İnsan Kaynakları.....	140
6.5. Üniversitelerde Bilgi Okuryazarlığı (ÜBO) Modelinin Uygulanması ...	140
6.6. Üniversitelerde Bilgi Okuryazarlığı (ÜBO) Modelinin Geliştirilmesi ...	141

KAYNAKÇA.....143

EK 1. Bilgi Okuryazarlığı Yönerge Programı Ders İçeriği (TÜ)	150
EK 2. Bilgi Okuryazarlığı Yönerge Programı Ders İçeriği (MÜ)	151
EK 3. Anket 1. Bilgi Okuryazarlığı, Öğretim Elemanları Anketi	152
EK 4. Anket 2. Bilgi Okuryazarlığı, Kütüphaneciler Anketi	155
EK 5. Anket 3. Kütüphane Yöneticilerine Yönelik Görüşme Soruları	158

EK 6.	Anket 4.Öğrencilere Bilgi Okuryazarlığı Anketi	159
EK 7.	Anket 1. Bilgi Okuryazarlığı, Öğretim Elemanları Anketi (Farsça)	163
EK 8.	Anket 2. Bilgi Okuryazarlığı, Kütüphaneciler Anketi (Farsça)	165
EK 9.	Anket 3. Kütüphane Yöneticilerine Yönelik Görüşme (Farsça)	167
EK 10.	Anket 4. Öğrencilere Bilgi Okuryazarlığı Anketi (Farsça)	168
EK 11.	Etik Kurul İzni	171
EK 12.	Orjinallik Raporu (Türkçe)	172
EK 13.	Orjinallik Raporu (İngilizce)	173

TABLÖLAR

Tablo 1:	Örneklem Genişliği Tablosu.....	8
Tablo 2:	Araştırma Gruplarına İlişkin Cronbach's Alfa Katsayıları.....	12
Tablo 3:	Bilgi Okuryazarlığı Tanımları.....	18
Tablo 4:	İran'daki Büyük Şehirlerin Nüfusları.....	50
Tablo 5:	İran'da Bilgi Okuryazarlığı Çalışmaları.....	51
Tablo 6:	TÜ ve MÜ'de Bilgi Okuryazarlığı Öğretim Programlarının Bilgi okuryazarlığı Standartları ve Modellerine Göre Değerlendirilmesi...	58
Tablo 7:	Öğretim Elemanlarının Üniversite Bazında Demografik Özellikleri..	61
Tablo 8:	Öğretim Elemanlarına Ait Toplu Demografik Bilgiler.....	62
Tablo 9:	Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitimindeki Önemli Unsurlar.....	63
Tablo 10:	Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Alan Öğrencilerin Yeterlilikleri.....	64
Tablo 11:	Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Alan Öğrencilerin Yeterliliklerine İlişkin Standart Sapma Değerleri.....	66
Tablo 12:	Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Alan Öğrencilerin Yeterlilikleriyle İlgili T-Testi Sonuçları.	67
Tablo 13:	Öğretim Elemanlarına Göre Bilgi Okuryazarlığı Programının Uygulama Yeterlilikleri.....	70
Tablo 14:	Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Üniversite Bazında Demografik Bilgileri	73
Tablo 15:	Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminde Kullandıkları Öğretim Yöntemleri.....	75
Tablo 16:	Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Önemli Konuları.....	76
Tablo 17:	Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Görüşlerine Göre Öğrencilerin Yeterlilikleri.....	77
Tablo 18:	Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Alan Öğrencilerin Yeterliliklerine İlişkin Standart Sapma Değerleri.....	79
Tablo 19:	Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Alan Öğrencilerin Yeterlilikleri ile İlgili T-	

	Testi Sonuçları.....	80
Tablo 20:	Kütüphane Yöneticilerinin Demografik Özellikleri.....	84
Tablo 21:	Öğrencilerin Üniversite Bazında Demografik Bilgileri.....	90
Tablo 22:	Öğrencilerin Demografik Bilgileri (Toplam).....	90
Tablo 23:	Öğrencilerin Kütüphaneye Gitme Sıklıkları ve Nedenleri.....	91
Tablo 24:	Öğrencilerin Kütüphaneye Gitmelerinin Ortalama Sıklığı ve Nedenleri.....	92
Tablo 25:	Öğrencilerin Kütüphaneye Gitmelerinin Sıklığına Ait Tek Örneklem T-Testi Sonucu.....	93
Tablo 26:	Öğrencilerin Kütüphaneye Gitmelerinin Sıklığına Ait Bağımsız Grup T-Testi Sonucu.....	95
Tablo 27:	Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarını Kullanım Sıklığı.....	96
Tablo 28:	Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarının Hangi Sıklıkla Kullanıldığına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	97
Tablo 29:	Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarının Kullanımına Ait Tek Örneklem T-Testi Sonucu.....	98
Tablo 30:	Öğrencilerin Cinsiyete Göre Bilgi Kaynaklarını Kullanmalarına İlişkin Bağımsız T- Testi Sonucu.....	101
Tablo 31:	Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Dersinde Öğrendikleri Konular.....	103
Tablo 32:	Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Ders Konularını Öğrenme Düzeyi...	104
Tablo 33:	Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Ders Konularını Öğrenme Düzeyleri ile ilgili T- Testi Sonuçları.....	106
Tablo 34:	Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Bilgi Okuryazarlığı Ders Konularını Öğrenme Düzeyleri ile ilgili Sonuçlar.....	107
Tablo 35:	Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi İçin Tercih Ettikleri Yöntemler.....	109
Tablo 36:	Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Sonucunda Elde Ettikleri Yeterlilikler.....	110
Tablo 37:	Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Sonucunda Elde Ettikleri Ortalama Yeterlilikler.....	111
Tablo 38:	Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi ile Elde ettikleri Yeterliliğe Ait Tek Örneklem T-Testi Sonucu.....	113
Tablo 39:	Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Sonucunda Elde Ettikleri Ortalama Yeterlilikler.....	116

Tablo 40:	Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Dersini Alma Yılına Göre Elde Ettikleri Ortalama Yeterliliklere Ait Sonuçlar.....	117
Tablo 41:	Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Veriliş Biçimini Değerlendirmeleri.....	119
Tablo 42:	Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Veriliş Biçimini Ortalama Değerler Kapsamında Değerlendirmesi.....	120
Tablo 43:	Öğrencilerin Üniversite Kütüphanesindeki Kaynak ve Hizmetleri Değerlendirmeleri.....	121
Tablo 44:	Öğrencilerin Görüşlerine Göre TÜ ve MÜ Kütüphanelerinin Kaynaklarının ve Hizmetlerinin Değerlendirilmesi.....	122

ŞEKİLLER

Şekil 1:	Bilgi Okuryazarlığı Türleri.....	20
Şekil 2:	Yedi Sütun modeli.....	25
Şekil 3:	Güncellenen Yedi Sütun Modeli.....	27
Şekil 4:	Dünya Haritası.....	49
Şekil 5:	İran Haritası.....	49
Şekil 6:	MÜ Öğretim Elemanlarının Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Verilmesiyle İlgili Görüşleri.....	71
Şekil 7:	TÜ Öğretim Elemanlarının Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Verilmesiyle İlgili Görüşleri.....	72
Şekil 8:	TÜ Kütüphanecilerinin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Verilmesiyle İlgili Görüşleri.....	82
Şekil 9:	MÜ Kütüphanecilerinin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Verilmesiyle İlgili Görüşleri.....	83
Şekil 10:	Bilgi Okuryazarlığı Dersinde Kim Tasarımcı Olmalı.....	85
Şekil 11:	Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminde Teknik Konulardan Kim Sorumludur.....	86
Şekil 12:	Bilgi Okuryazarlığı Öğretilmesini Zorunlu Kılan Resmi Evrak Bulunması Durumu.....	87
Şekil 13:	Bilgi Okuryazarlığının Gelişmesi ve Daha İleri Düzeyde Eğitimi İçin Yapılması Gerekenler.....	88
Şekil 14:	Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarını Kullanım Sıklığı.....	98
Şekil 15:	TÜ Öğrencilerinin Bilgi Okuryazarlığından Beklenti ve Önerileri..	123
Şekil 16:	MÜ Öğrencilerinin Bilgi Okuryazarlığından Beklenti ve Önerileri.	123
Şekil 17:	Toplam Üniversite Öğrencilerinin Bilgi Okuryazarlığından Beklenti ve Önerileri.....	124
Şekil 18:	Üniversitelerde Bilgi Okuryazarlığı (ÜBO) Modeli.....	136

KISALTMALAR

AASL: American Association of School Librarians

ACRL: (Association of College and Research Libraries)

AECT: Association for Educational Communication and Technology

Bkz. : Bakınız

CILIP: Chartered Institute Of Library And Information Professionals

ECTS : European Credit Transfer System (Avrupa Kredi Transfer Sistemi)

EMPATIC: (Empowering Autonomous Learning Through Information Competencies)

IFLA : (International Federation of Library Associations and Institutions)

MÜ : Meşhed Üniversitesi

OECD: The Organisation for Economic Co-operation and Development

OPAC: Online Public Access Catalog

RTÜK: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

SCONUL: (Society of College, National & University Libraries)

TÜ: Tebriz Üniversitesi

ULAKBİM: Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi

Vb.: ve benzeri

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. KONUNUN ÖNEMİ

Üniversite öğrencilerinin kazanması gereken yetkinlik ve beceriler arasında bilgi okuryazarlığının önemi büyüktür. Bilgiye erişim ve kullanım için sahip olunması gereken bilgi okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu süreçte özellikle kütüphanelerin ve kütüphaneciliğin önemi her geçen gün artmaktadır. Üniversite kütüphanelerinin etkin ve verimli olarak üniversite öğrencilerinin bilgi okuryazarlığına sürekli katkı sağlaması noktasında, bilgi okuryazarlığı programlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, bilgi okuryazarlığı becerilerinin bireylere kazandırılmasına, geliştirilmesine ve sürdürülebilir kılınmasına yönelik süreçte, öncül kurumlar olarak kabul edilen eğitim ve öğretim kurum ve kuruluşlarının önemli rolü bulunmaktadır.

Oxford Kıtık Mücadele Örgütü (Oxford Committee for Famine Relief [OXFAM], 2015)'ne göre çağımızda kişilere belirli niteliklerin kazandırılması gerekmektedir. Ayrıca, Dünya vatandaşı olarak kişiler kendi rollerinin farkındadır; çeşitliliklere önem verir; teknolojik, çevresel, ekonomik, politik, sosyal, kültürel olarak dünyanın işleyişini kavrar; adaletsizliklere tepkilidir, çeşitli toplumsal oluşumları izler ve gereğinde onlara katılır; adil ve sürdürülebilir yaşam için çalışır; yaptıklarının sorumluluğunu taşır. Avrupa Topluluğu (European Communities, 2007) tarafından belirlenen kişisel yeterlilikler kapsamında ana dilde iletişim; kültürler arası dört boyutlu (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) iletişim kurma; bilim ve teknolojiyi yaşamda kullanma; bilgi edinme, ölçme-değerlendirme, üretme, sunma, paylaşma ve dijital teknolojileri kullanma; öğrenmeyi öğrenme; yeni bilgi ve beceriler kazanarak bilgiyi etkin kullanma; karar alma; sanat alanlarından yararlanma; deneyim ve duyguları yenilikçi bir şekilde takdir etmeyi kapsayan yeterliliklere sahip olmak gerekmektedir. Kişilerin topluma uyum sağlamakla kalmayıp kazandıkları bilgi ve birikimleri yaşama geçirmelerini sağlayan değerler bilgi okuryazarlığıyla kazandırılmaktadır (Önal 2017, s.114).

Bilgi okuryazarlığına ilişkin hazırlanan programların ilk uygulama alanı ilk ve orta öğretim kurumları olmuştur. İlk uygulamalardan sonra yükseköğretim kurumları tarafından da bilgi okuryazarlığına ilişkin programlar geliştirilmeye başlanmıştır. Bu noktada, bilgi okuryazarlığının tüm düzeydeki eğitim kurumları ve tüm disiplinler için gerekli programlar olduğunun altını çizmekte fayda bulunmaktadır (Önal,2015, s.233) .

Bilgi okuryazarı öğrenci; elde ettiği bilgiden çıkardığı temel düşünceleri özetler, bu ölçütü bilginin ve bilginin kaynaklarının değerlendirmesi için ifade eder ve uygular, yeni kavramlar oluşturmak için temel düşünceleri sentezler, bilgiye katılan değeri, çelişkileri ya da bilgiye özgü diğer nitelikleri belirlemede yeni bilgiyi önceki bilgisi ile karşılaştırır, yeni bilginin bireysel değer yargısına etki edip etmeyeceğini belirler ve farklı düşüncelerle uzlaşma yolunda adımlar atar, başka bireyler, konu uzmanları ve/veya uygulamacılar ile görüşerek bilginin anlaşılmasını ve yorumlanmasını doğrular, ilk başta belirlenen arama sorgusunu yeniden gözden geçirip geçirmeyeceğine karar verir (ACRL, 2000)

Yükseköğretim değerlendirildiğinde “Bologna Süreci”¹ bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Avrupa bölgesinde yükseköğretim kapsamında yer alan ülkelerin vatandaşları, yükseköğrenim görmek için birçok uluslararası kuruluşun işbirliği ile kırk yedi üye ülke tarafından oluşturulan ve sürdürülen Bologna Süreci doğrultusunda Avrupa Yüksek Öğretim Alanı içinde yer alacaktır. Bologna Süreci kapsamında yayımlanan bildirilerin herhangi bir yasal bağlayıcılığı bulunmadığı için, sürece dâhil ülkeler, Bologna Süreci’nin öngördüğü hedefleri kabul etmek ve uygulamak zorunda değildirler (Bologna Process, 2010).

Bologna Sürecinde, en temel konular arasında bilgi okuryazarlığı ve yaşam boyu öğrenme becerileri kazandırılması noktasında yükseköğretimin sahip olduğu önemli roldür.

Bologna Süreci kapsamında yeniden yapılandırma hedeflenerek üniversitelerin verdiği eğitimin geliştirilmesi kapsamında çeşitli çalışmalar başlamıştır (Aktan, 2007). Bilgi okuryazarlığına ilişkin gelişmeler incelendiğinde, bu konudaki en önemli programlardan bir tanesinin EMPATIC (Empowering Autonomous Learning Through Information

¹ Bkz. <http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna.pdf> (25.09.2016)

Competencies) olduğu bilinmektedir. Bu program temel olarak kendi kendine öğrenmenin güçlendirilmesi ile ilgilidir. Sahip olunan bilgi ve beceriler yardımı ile kendi kendine öğrenmeye ve bilgi okuryazarlığına ilişkin projelerin arttırılması amaçlanmaktadır (Yılmaz, 2012, s.578).

EMPATIC (2012) Projesinin değerlendirme sürecinde yer alan önemli noktaları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

1. Çalışma hayatı, mesleki yeterlilik ve yaşam boyu öğrenme davranışlarının geliştirilmesini gerektirmektedir,
2. Bireylerin kendi dilinde ve en az bir yabancı dilde yazılı ve sözlü iletişimi sağlayabilme yeteneğine sahip olması beklenmektedir,
3. Bilgisayar okuryazarlığının önemi artarak devam etmektedir,
4. Bir mesleki alanda derinlik ve tecrübe kazanmanın yanı sıra, bu dal ile ilgili bir yan dal ile bağlantı kurmak önemli bir tavsiye olarak değerlendirilmelidir (Basili, 2011).

Her düzeydeki öğretim kurumları öğrenmeyi öğretmek üzere bilgi okuryazarlığı becerilerini öğrencilere öğretmektedir. 21. Yüzyılın değişen bilgi ortamlarında oyum sağlamayı ve buluşlara yönlendirmeyi öğretim kurumlar olmaktadır. Yüksek Öğretim düzeyinde de bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılmasına yönelik programlar yürütülmektedir. Bu programların içeriği gereksinim ve hedef gruplara göre farklılık göstermesine karşın, programların temel hedefi bilgi toplumunda gereksinim duyulan insan profili olan bilgiye dayalı karar verme ve sorun çözme becerileri ile donatılmış bireylerin yetiştirilmesidir. Üniversitelerde sorgulayıcı, yaratıcı, öğrenmeyi yaşam biçimi olarak kabul eden, öğrendiklerini uygulayan ve gelişimi hedefleyen her türlü hizmetler vermektedir. Sayılan nitelikler bilim alanlarında verilen eğitimleri kütüphane hizmetleriyle bütünleştirmektedir.

Gelişmekte olan ülke konumundaki İran'da kişilerin, bilgi okuryazarı olma yolunda yetkinlik düzeylerinin geliştirilmesine duyulan gereksinim, diğer ülkelerde gözlendiği gibi gittikçe artmaktadır. Bu gereksinim doğrultusunda İran'daki üniversitelerde bilgi okuryazarlığı öğretim programlarının içeriği, uygulanması ve bu konuda çalışmaların görüşlerinin saptanması gerekmektedir. Bilgi okuryazarlığı eğitimi veren öğretim

elemanları, kütüphaneciler, kütüphane yöneticileri ve öğrenciler üzerine araştırmalar yürütülmelidir. Ayrıca bilgi okuryazarlığı eğitiminin verilmesini sağlayan ortamlar, öğrencilerin beceri düzeyleri, uygulamaya yönelik sorunlar, bilgi okuryazarlığı ile ilişkili kişilerin ortak çalışmaları ve çeşitli düzeydeki bireyler tarafından yapılan değerlendirmeler ve karşılaştırmalar önem kazanmaktadır. İran’da bilgi okuryazarlığı öğretim programı uygulayan TÛ ve TM’ne yönelik herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Dünya literatürün de ise bilgi okuryazarlığı öğretim programlarının yürütülmesi ve değerlendirilmesi hakkında önemli yayınlar mevcuttur.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI

“Üniversite Öğrencilerinin Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Değerlendirilmesi” başlığı altında İran örneği alınarak araştırmamız yürütülmüştür. İran’da sadece Tebriz Üniversitesi ve Meşhed Üniversitesi kapsamında yer alan “Eğitim Fakülteleri” bilgi okuryazarlığı konusunda öğretim programı uygulamaktadır. Bu araştırmanın amaçları şunlardır:

1. Bilgi okuryazarlığının temel öğelerini belirlemek;
2. İran’da bilgi okuryazarlığı araştırmalarını ve çalışmalarını saptamak;
3. İran’da bilgi okuryazarlığı öğretim programı uygulamada tek örnek olan TÛ ve MÛ’lerinin Eğitim Fakülteleri öğrencileri için hazırlanan bilgi okuryazarlığı öğretim programlarını tanıtmak;
4. TÛ ve MÛ’lerinin Eğitim Fakülteleri öğrencileri için hazırlanan bilgi okuryazarlığı öğretim programı uygulamalarına aktif olarak katılan öğretim elemanlarının, kütüphanecilerin, kütüphane yöneticilerinin görüşlerine göre “lisans öğrencilerinin” bilgi okuryazarlığı konusunda yeterli olup olmadıkları beceri alanlarını ortaya çıkarmak;
5. TÛ ve MÛ’lerinin Eğitim Fakülteleri öğrencileri için ders programında zorunlu kredili ders olarak verilen bilgi okuryazarlığı programlarının uygulanmasını araştırmak;

6. Çağdaş gelişmeler ışığında T  ve M 'lerinde bilgi okuryazarlığı programlarının uygulanmasında karşılaşılan sorunları çözmeye yönelik altyapıya uygun olarak yönetimsel ve işlevsel model ve öneriler geliştirmektir.

1.3. ARAşTIRMA SORULARI VE H POTEZLER

1.3.1. Araştırma Soruları

Yürütülen araştırmanın soruları aşağıdaki gibidir;

1. İran'da bilgi okuryazarlığı kapsamında T  ve M 'lerinin Eğitim Fakültelerinde  ğrenciler için hazırlanan bilgi okuryazarlığı  ğretim programlarının kapsamı nedir?
2. T  ve M 'lerinin Eğitim Fakülteleri  ğrencileri için hazırlanan bilgi okuryazarlığı  ğretim programı uygulamalarına aktif olarak katılan  ğretim elemanlarının, kütüphanecilerin, kütüphane yöneticilerinin demografik özellikleri, bilgi okuryazarlığı eğitiminde gerçekleştirdikleri uygulamalar, kendileriyle birlikte öğrencilerin yeterlilikleri ve konuyla ilgili görüşleri nelerdir?
3. Öğrencilerin bilgi okuryazarlığı becerileri, yeterlilikleri ve beklentileri ne düzeydedir? Bu konudaki önemli etkenler nelerdir?
4. T  ve M 'lerinin Eğitim Fakültesi  ğrencilerine kazandırılan bilgi okuryazarlığı becerileri her yönden (Cinsiyet, adı geçen  niversiteler ve bilgi okuryazarlığı dersinin hangi sınıfta alındığı açılarından) farklılıklar göstermekte midir?
5. Bilgi okuryazarlığı  ğretim programlarının başarı düzeyini etkileyen unsurlar nelerdir? Sorunları çözecek öneriler nelerdir?

1.3.2. Araştırmanın Hipotezleri

Yürütülen araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir;

1. TÜ ve MÜ’de uygulanan bilgi okuryazarlığı öğretim programları (ACRL² standartlarına göre değerlendirildiğinde) öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerileri kazandırmada yetersiz kalmaktadır.
2. TÜ ve MÜ’lerinin Eğitim Fakülteleri öğrencileri için hazırlanan Bilgi okuryazarlığı öğretim programı uygulamalarının başarısını öğretim elemanlarının, kütüphanecilerin, kütüphane yöneticilerinin demografik özellikleri, bilgi okuryazarlığı eğitiminde gerçekleşen uygulamalar, kendileriyle birlikte öğrencilerin yeterlilikleri ve konuyla ilgili görüşler etkilemektedir.
3. TÜ ve MÜ’deki öğrencilerin bilgi okuryazarlığı dersi almalarına rağmen etkin bilgi okuryazarlığı becerileri kazanmalarını etkileyen nedenler öğrencilerin:
 - 3.1. Kütüphane kullanımlarındaki yetersizliklerden;
 - 3.2. Bilgi kaynaklarını kullanım eksikliklerinden;
 - 3.3. Bilgi okuryazarlığı dersiyle öğretilmek istenen konuları öğrenmemelerinden;
 - 3.4. Bilgi okuryazarlığı eğitimiyle yeterlilik kazanamamalarından kaynaklanmaktadır.
4. TÜ ve MÜ’deki öğrencilerin bilgi okuryazarlığı beceri düzeyleri incelendiğinde:
 - 4.1. Cinsiyetler arasında farklılık bulunmamaktadır.
 - 4.2. Bilgi okuryazarlığı dersinin hangi sınıfta alındığı bilgi okuryazarlığı becerilerini kazandırmada önemli bir unsurdur.
 - 4.3. TÜ ve MÜ’ sinde verilen bilgi okuryazarlığı eğitimi sonucunda farklı başarılarla ulaşılmaktadır.

² (Association of College and Research Libraries)- Amerikan Üniversite ve Araştırma Kütüphaneleri Derneği

5. Öğretim elemanlarının ve kütüphanecilerin ortak çalışmaları öğrencilere uygulanan bilgi okuryazarlığı programının başarı düzeyini olumlu yönde etkilemektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI, EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evreni İran'daki önemli devlet üniversitelerinden ikisi olan TÛ ve MÛ olarak kabul edilmiştir. İran'da sadece TÛ ve MÛ'lerinin, Eğitim Fakültelerinin lisans programlarında eğitim gören öğrencilere 2 kredilik zorunlu "bilgi okuryazarlığı" dersi verilmektedir. Araştırma evreni adı geçen üniversitelerdeki öğrencilerden ve bu eğitimin verilmesini sağlayan personelden (öğretim elemanlarından, kütüphanecilerden, yöneticilerden) meydana gelmektedir.

Araştırmada sınırlarımızı belirleyen ve ilgili üniversitelerin Eğitim Fakültelerini almamıza neden olan ölçütler şunlar olmuştur:

- Bilgi okuryazarlığı programının 2010 yılından bu yana uygulanması;
- Bilgi okuryazarlığı dersinin zorunlu olması;
- Aynı konudaki fakültelerin seçilmesi;
- Uygulama grubu olarak öğretim elemanlarının, kütüphanecilerin ve kütüphane yöneticilerinin birlikte çalışması.

2016 - 2017 öğretim yılında ilgili üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim gören 2950 lisans öğrencisi bulunmaktadır.

Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde 0,99 güven düzeyinde 0,05 ya da 0,95 için çeşitli kitle genişlikleri ve hoşgörü miktarlarına göre örneklem genişliği Tablosu kullanılmıştır (Çıngı,1990: 261). Toplam 2950 (Tebriz: 1246; Meşhed: 1704) Lisans Öğrencisinden oluşan bu evrenden, her iki üniversite birer tabaka olarak düşünülüp "Tabakalı Rastgele" örnekleme yöntemiyle orantılı seçim yapılmıştır. Tebriz Üniversitesinden 93 öğrenci ve Meşhed Üniversitesinden 93 öğrenci olmak üzere aynı sayıda örneklem alınarak toplam 186 öğrenciden oluşan örneklem belirlenmiştir. Araştırmanın 2950 Lisans Öğrencisinden evreninden örneklem seçme işlemi için Tablo 1'den yararlanılmıştır.

Tablo 1. Örneklem Genişliği Tablosu

Kitle Genişliği	Hoşgörü Miktarı (t . SH (p))				
N	±0,01	±0,02	±0,03	±0,04	±0,05
500			207	142	101
1000		442	260	165	112
2000		567	299	180	119
3000		626	315	186	121
4000	1766	660	323	188	123
5000	1937	683	328	190	123
6000	2071	699	332	191	124
8000	2266	720	337	193	125
10000	2402	733	339	194	125
20000	2730	760	345	196	126
50000	2974	778	349	197	126
100000	3065	784	350	197	126
1.10 ⁸	3162	790	351	198	127

Kaynak: (Çıngı,1990: 261).

Her iki üniversitede bilgi okuryazarlığı programının öğrencilere uygulanmasında çalışan öğretim elemanları, kütüphaneciler ve kütüphane yöneticilerinin tamamı araştırmaya katılmıştır. Bu konuda evren üzerinde çalışılmıştır. Sayısal değerler aşağıdaki gibidir;

- Tebriz Üniversitesi Eğitim Fakültesi: Bilgi okuryazarlığı programını öğrencilere uygulayan toplam 11 öğretim elemanın hepsi araştırmamıza dâhil olmuştur.
- Meşhed Üniversitesi Eğitim Fakültesi: Bilgi okuryazarlığı programını öğrencilere uygulayan toplam 10 öğretim elemanın hepsi araştırmamıza dâhil olmuştur.
- Tebriz Üniversitesi Eğitim Fakültesi: Bilgi okuryazarlığı programlarına yönelik hizmet veren toplam 9 kütüphanecinin hepsi araştırmamıza dâhil olmuştur.
- Meşhed Üniversitesi Eğitim Fakültesi: Bilgi okuryazarlığı programlarına yönelik hizmet veren toplam 9 kütüphanecinin hepsi araştırmamıza dâhil olmuştur.
- Tebriz Üniversitesi Eğitim Fakültesi: Bilgi okuryazarlığı programlarına yönelik hizmet veren toplam 4 kütüphane yöneticisinin hepsi araştırmamıza dâhil olmuştur.

- Meşhed Üniversitesi Eğitim Fakültesi: Bilgi okuryazarlığı programlarına yönelik hizmet veren toplam 3 kütüphane yöneticisinin hepsi araştırmamıza dâhil olmuştur.

Araştırmanın niteliğine bağlı olarak uygulanan anket tekniğinden elde edilen veriler SPSS programı yardımıyla anlamlı yorum ve değerlendirmelere izin verecek sonuçlara ulaşılması için ağırlıklı olarak frekans dağılımları dikkate alınarak analize tabi tutulmuştur.

1.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Araştırma çalışmasında betimleme yöntemi kullanılmıştır. Betimleme yöntemi, "olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemelerdir" (Kaptan, 1989, s.34). Bu doğrultuda veriler anket ve görüşme teknikleri uygulanarak toplanmıştır. Anket sorularının oluşturulmasında, ACRL'in yükseköğretim için bilgi okuryazarlığı standartlarında geçen konular esas alınmıştır (ACRL, 2000; 2003). Kurbanoglu, Akkoyunlu ve Umay (2006) tarafından geliştirilen bilgi okuryazarlığı öz yeterlik ölçeğinden de yararlanılmıştır. Ayrıca anketin İran kültürüne uyarlanmasına çalışılmıştır.

Araştırmanın amacına en iyi şekilde hizmet etmesi düşünülerek öğrenciler için anket formu geliştirilmiştir. Bilgi okuryazarlığı programını öğrencilere uygulayan öğretim elemanlarını ve kütüphanecileri kapsayan iki farklı denek grubu için de iki farklı anket hazırlanmıştır. Kütüphane yöneticileri için görüşme soruları düzenlenmiştir. Anket soruları hazırlandıktan sonra 1-20 Şubat 2015 tarihleri arasında ilgili üniversitelerin eğitim fakültelerinde lisans eğitimine devam eden 30 öğrenci ile 5 öğretim elemanı ve 5 kütüphaneciyle pilot çalışma gerçekleştirilmiştir.

Pilot çalışma ile şu sorulara yanıt bulunması amaçlanmıştır:

1. Anketteki tüm sorular anlaşılabilir mi?
2. Açık uçlu sorular cevaplayanların görüşlerini yansıtmaları açısından yeterli midir?
3. Sorular arasında ekleme, çıkarma, değiştirme ya da başka biçimde ifade edilmesi gerekli olanlar var mıdır?

Pilot çalışma sonucunda sadece soruların hazırlandığı Yürkçe'den, soruların çevrildiği Farsça'dan kaynaklanan çeviri sorunları giderilmiştir.

15 Aralık 2015 tarihinde Hacettepe Üniversitesi'nde etik kurul izni alınmıştır. 12 Ekim 12 Kasım 2016 tarihleri arasında anketler uygulanmış ve görüşmeler yapılmıştır.

Anket; TÜ ve MÜ'lerinin Eğitim Fakültelerinde devam eden lisans düzeylerindeki toplam 186 öğrenciye; bilgi okuryazarlığı programını uygulayan 21 öğretim elemanına; bilgi okuryazarlığı programlarına yönelik hizmet veren 18 kütüphaneciye ve 7 kütüphane yöneticisine uygulanmıştır. Bulguların değerlendirmesinde tek grup (One-sample) ve bağımsız iki grup (Independest Samples) için “t testi” ve “tek yönlü varyans analizi” kullanılmıştır.

1.5.1. T-Testi

T-testi iki veri seti ortalamaları arasında belirgin bir farklılık olup olmadığını belirlemeye yönelik istatistiksel bir yaklaşımdır. Bu nedenle birbirinden bağımsız iki grubun veya örneklemin bağımlı bir değişkene göre ortalamalarının karşılaştırılarak ortalamalar arasındaki farkın belirli bir güven düzeyinde (%95 , %99 gibi) anlamlı olup olmadığını test etmek için kullanılan istatistiksel bir tekniktir.

Sosyal bilimler alanında yapılan bu test ile, bağımsız iki gruba test uygulandıktan sonra iki grubun teste ilişkin ortalamaları arasındaki farkın önemli olup olmadığı belirlenir. (Ural ve Kılıç, 2006,200).

T-testi için hesaplamalar genellikle sıfır hipotezinden yola çıkılarak gerçekleştirilir. T-dağılımı eğrisi, ortalamaların arasındaki farkın sıfıra yakın bir dağılım gösterdiğini sergiler. Ancak eğer ki ortalamalar arasındaki fark sıfırdan çok farklı olacak gibi görünüyorsa alternatif bir hipotez oluşturulur. Yukarıda bahsetmiş olduğumuz alfa düzeyleri sıfır hipotezinin ne zaman terk edilmesi gerektiği konusunda bilgi verir. Ortalamalarla ilgili hipotez testlerine ait test istatistiğini sırayla tek grup ve bağımsız iki grup için şu şekilde yazılabilir:

$$t_n = \frac{\overline{X} - \mu}{\frac{s}{\sqrt{n-1}}}$$

$$t = \frac{\overline{x}_1 - \overline{x}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{N_1} + \frac{s_2^2}{N_2}}}$$

Burada:

$\bar{X}$: İncelenen tek grup ortalaması (Sayıların Toplamı / Sayı Adedi)

μ = Beklenen ortalama, S = Standart sapma,

n = Gözlem sayısı , $\bar{X}_1$ =Birinci grup ortalaması $\bar{X}_2$ = İkinci grup ortalaması

S_1 ve N_1 = Sırayla birinci grubun standart sapma ve gözlem sayısı

S_2 ve N_2 = Sırayla ikinci grubun standart sapma ve gözlem sayısını ifade etmektedir.

Araştırmada her üniversite için bu ortalamalar hesaplanmış ve daha sonra hesaplanan ortalama değerler ($\bar{X}$) beklenen ortalama ($\mu=2$) ile karşılaştırılmıştır. Örneğin; hesaplanan ortalama beklenen ortalamadan istatistiksel açıdan büyük ise öğrencilerin bilgi okuryazarlığı dersinden elde ettikleri yeterlilik düzeyinin yüksek olduğunu, eğer küçük ise öğrencilerin bilgi okuryazarlığı dersinden elde ettikleri yeterlilik düzeyinin düşüklüğünü; eşitlik halinde öğrencilerin bilgi okuryazarlığı dersinden elde ettikleri yeterlilik düzeyinin orta bir seviyede bulunduğunu söylemek mümkündür.

İstatistiksel anlamlılığın belirlenmesi için T- Testi değerinin bulunması gerekmektedir. Eğer bulunan t değeri, Tablodaki t değerlerinden büyük ise ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bulunan değer Tablo değerinden küçük olursa o zaman ortalamalar arasında anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir.

1.6. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde SPSS 22 istatistik paket programı kullanılarak, hipotezlerin gerçekleşip gerçekleşmediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu hipotezleri değerlendirmek amacıyla Frekans, Yüzde ve Mod değerleri bulunmuş ve en son olarak Maan-Whitney, Friedman ve Cochran gibi parametrik olmayan testler kullanılmıştır.

1.6.1. Anket Sorularının Güvenilirlik ve Geçerlilik Değerlendirmeleri

Veri toplama yöntemi olarak anket kullanıl araştırmalarda, anket içerisinde yer alan soruların güvenilirliğinin ve geçerliliğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Anket içerisindeki soruların güvenilirliğini değerlendirmek için alfa katsayısından (Cronbach's

Alfa) yararlanılmıştır ve söz konusu katsayı SPSS 22 paket programı yardımı ile hesaplanmıştır.

Güvenilirlik analizi, daha önceden belirlenmiş bir ölçek türüne göre hazırlanmış ankete verilen yanıtların tutarlılığını ölçer. Burada tutarlılıktan kasıt, sadece ölçeğe uygun olarak sıralanabilir (ordinal scale) yanıtlar içeren sorulara verilen yanıtların tutarlılığıdır ve bu Cronbach Alfa Katsayısı hesaplanarak ölçülür. Cronbach Alfa Katsayısı, ölçekte yer alan k sorunun homojen bir yapıyı açıklamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmadıklarını araştırır. Alfa Katsayısı, bireysel puanların k soru içeren bir ölçekte sorulara verilen cevapların toplanması ile bulunduğu durumlarda soruların birbirleri ile benzerliğini ve yakınlığını ortaya koyan bir katsayıdır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004).

Eğer alfa (α) değeri 0.40'dan küçük ise, kullanılan ölçek (anket sorularının sayısı) güvenilir değildir. Hesaplanan alfa değeri 0.40 ile 0.59 Aralığında ise güvenilirlik düşük iken, 0.60 ile 0.79 Aralığında kullanılan ölçek oldukça güvenilirdir. Eğer hesaplanan alfa 0.80 ile 1.00 Aralığında ise kullanılan ölçek yüksek derecede güvenilirdir (Kalaycı, 2005, s:403).

Guruplar için hesaplanan tüm alfa değerlerinin (kütüphane yöneticileri hariç) 0.80'den büyük olması soruların güvenilir ve iç tutarlılıklarının iyi olduğunu göstermektedir. Bu yüzden ilgili anketin güvenilirliği tüm ilgili gruplar için mevcut soruların kullanılmasıyla mümkündür.

Tablo 2. Araştırma Gruplarına İlişkin Cronbach's Alfa Katsayıları

Gruplar	Soru Sayısı	Toplam Cronbach's Alfa
Öğrenciler	61	0.87
Öğretim elemanları	30	0.85
Kütüphaneciler	27	0.90

1.6.2. Tek Kuyruklu Hipotez

Varsayım veya hipotez, bilimsel yöntemde olaylar arasında ilişkiler kurmak ve olayları bir nedene bağlamak üzere tasarlanan ve geçerli sayılan bir önermedir. Bilimsel bir ifadenin hipotez kabul edilebilmesi için sınanabilmesi gerekir. Deney ve testler sonucunda "sürekli olarak" varsayılan sonucu veren hipotezler "teori (kuram)" statüsünü

alırlar. Aslında hipotez, parametre hakkındaki bir inanıştır. Parametre hakkındaki inancı test etmek için hipotez testi yapılır.

Hipotez testinde iki hipotez yer alır:

- H_0 : Sıfır hipotezi
- H_1 : Alternatif hipotez

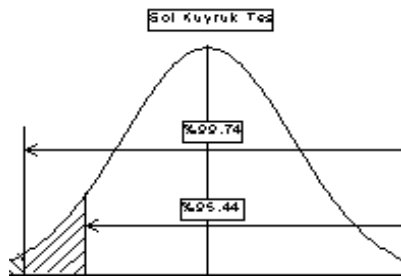
Daha önce doğru olduğu ispatlanan veya ortak kabul görmüş yargılara sıfır hipotezi (H_0) denir. İnandığımız durum H_0 hipotezinde yer alır.

Hipotez test ederken kullanılan hipotezler aşağıdaki gibi ifade edilir:

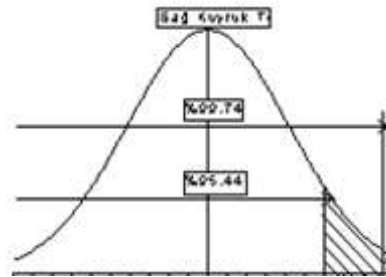
I. Sol Kuyruk (tek taraflı)	II. Çift Kuyruk	III. Sağ Kuyruk (tek taraflı)
$H_0 = \mu_1 = \mu_2$ $H_1 = \mu_1 < \mu_2$	$H_0 = \mu_1 = \mu_2$ $H_1 = \mu_1 \neq \mu_2$	$H_0 = \mu_1 = \mu_2$ $H_1 = \mu_1 > \mu_2$

Sol kuyruk testinde (I. hipotez grubu): Hesaplanan t değerleri Tablo değerinden küçükse H_0 ret H_1 kabul, büyük ise H_0 kabul H_1 ret edilecektir.

Sağ kuyruk testinde (III. hipotez grubu): Hesaplanan t değeri, bunların teorik değerinden büyük ise H_0 ret H_1 kabul; küçük ise H_0 kabul H_1 ret edilecektir.

Sol Kuyruk Testi

Sağ Kuyruk Testi

1.7. ARAŞTIRMA DÜZENİ

Yürütülen araştırma beş bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölüm, konunun önemi, araştırmanın amaçları, araştırma soruları, araştırmanın hipotezleri, kapsamı, yöntemi, araştırmanın veri toplama teknikleri ve verilerin analizine ilişkin bilgileri içermektedir.

İkinci bölümde bilgi okuryazarlığının kavramsal tanımı, boyutları, standartları, unsurları ve ilişkili kavramların tanımı yapılmıştır. Ayrıca yükseköğretimde bilgi okuryazarlığının gelişimi ve yükseköğretimde bilgi okuryazarlığı uygulamalarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde tarihsel gelişimi içinde İran’da bilgi okuryazarlığı üzerine yapılan çalışmalar ortaya çıkarılmıştır. Bilgiler sunulmaktadır. Bu doğrultuda İran’da konuyla ilgili sürdürülen araştırmalar, yazılan veya çeviri yapılan kitaplar, çalışılan makaleler, düzenlenen seminerler veya konferanslar ele alınmıştır. TÜ ve MÜ’lerinde bilgi okuryazarlığı uygulamaları hakkında bilgiler saptanmıştır.

Dördüncü bölümde, TÜ ve MÜ’lerinde bilgi okuryazarlığı eğitimi veren öğretim elemanları, kütüphaneciler, kütüphane yöneticileri ve öğrencilerden anket ve/veya görüşme yoluyla toplanan verilerle bilgi okuryazarlığı eğitiminin verilme ortamları, öğrencilerin beceri düzeyleri, uygulama sorunları, sorumluların ortak çalışmaları, çeşitli düzeylerden değerlendirmeler, karşılaştırmalardan elde edilen veriler ve benzeri veriler ortaya çıkarılmış ve değerlendirilmiştir.

Beşinci bölümde araştırmanın sonuçlarına ve hipotezlerin kanıtlanmasına yer verilmiştir.

Altıncı bölümde araştırmada ulaşılan öneriler doğrultusunda “Model Önerisi” sunulmuştur.

1.8. KAYNAKLAR

1.8.1. Kullanılan Kaynaklar

Araştırma sürecinin aşamalarına göre, seçilen konuya yönelik literatür taraması için elektronik veri tabanları, elektronik ve basılı dergi koleksiyonları, kurumsal web siteleri, kütüphane katalogları, kurumsal açık arşivler ve arama motorları incelenerek konunun ana teması olan “Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi” ile ilgili kavramsal ve uygulamalı çalışmalar değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında bilgi okuryazarlığı kavramı ve bu kavramla ilişkili “kullanıcı eğitimi”, “kaynağa dayalı öğrenme”, “kütüphane kullanıcı eğitimi”, “öğrenmeyi öğrenme”, “yükseköğretimlerde bilgi okuryazarlığı eğitimi/dersleri” ve “bilgi okuryazarlığı programları” gibi anahtar kelimeler üzerinden yerli ve yabancı basılı/elektronik bilgi kaynaklarının ayrıntılı bir biçimde literatür taraması yapılmıştır. Basılı kaynaklar üzerine yapılan literatür taraması Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Tebriz Üniversitesi ve Meşhed Üniversite’lerinin kütüphane kaynaklarından elde edilmiştir. ULAKBİM ve Milli Kütüphanede ayrıntılı kaynak taraması gerçekleştirilmiştir. Elektronik kaynaklar ve internet aracılığıyla açık erişim bilgi kaynakların ulaşılmıştır.

Araştırmada kullanılan bibliyografik basılı ve elektronik kaynaklar şunlardır:

- Academic Dialog (1999-) (çevrimiçi veri tabanı)
- ACRL
- Bilgi Dünyası (2000-)
- DART-Europe E-theses Portal (2015)
- Directory of Open Access Journals (DOAJ)
- EBSCO host (çevrimiçi veri tabanı (2014-2015)
- Emerald Library ERIC(1 982-)
- Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Yayınlar veri tabanı (2000-)
- Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (1986-)
- IFLA (1997-)
- Library & Information Science One search (1974-)
- Library Literature (1970-)
- OCLC First Search-Electronic Collections Online-Database (1990-)
- PROQUEST, Open Access Dissertations and Theses (2000-)

- Science Direct (1996 -)
- SCONUL: www.sconul.ac.uk (1999-)
- Taylor & Francis (1954-)
- Türk Kütüphaneciliği (1987-)
- Türkiye Bibliyografyası (1935-)
- Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952-)
- ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı (2002-)
- UMI ProQuest Digital Dissertations (2004-)
- UNESCO (<http://www.unesco.org/>) (2000-)
- Willey (1990-)
- Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi Kurulu (2000 -)

1.8.2. İran'a Yönelik Kaynakların Saptandığı Veri Tabanları

- Digital portal Library Ferdowsi University of Maşhed :
<http://library.um.ac.ir/> (2009-)
- Digital portal Library Tebriz University: <http://library.Tebrizu.ac.ir/> (2010-)
- İranDoc (Iranian Research Institute for Information Science and Technology
(1991-)
- Lisiran – <http://www.lisiran.blogfa.com/> (2005-)
- Magiran - İRAN (2001-)
- SID (Scientific Information Database) – İran (2000-)

2. BÖLÜM

BİLGİ OKURYAZARLIĞI

2.1. BİLGİ OKURYAZARLIĞININ KAVRAMSAL TANIMI

Bilgi okuryazarlığı kavramı ilk defa 1974 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde dönemin Bilgi Endüstrisi Derneği (Information Industry Association) başkanı, Paul G. Zurkowski tarafından ortaya atılmıştır (Kurbanoğlu, 2010). Daha sonraki yıllarda, uluslararası boyutta kütüphanecilik ve diğer ilgili alanlarda kullanılmaya başlayan ve özellikle eğitimin değişen koşullar nedeniyle yeniden yapılandırılmasını öngören çalışmalarda anlamsal olarak değişim geçiren ve karmaşıklaşan bu kavramın önemi gün geçtikçe artmıştır. Bu kavramın bazen farklı anlamlar da taşıdığı, başka bazı kavramlarla karıştırıldığı veya eş anlamlı kullanıldığı görülmektedir. (Kurbanoğlu ve Akkoyunlu, 2001, s.84).

Genel anlamda; bilgi okuryazarlığı, “çeşitli kaynaklardan gelen bilgiye erişme, değerlendirme ve kullanma yeteneğidir” (Doyle, 1992). “Gelişen bilgi toplumunu anlamak, ondan azami derecede yararlanmak ve aktif bir biçimde katılmak için gerekli becerileri edinme fırsatı herkese verilmelidir” (Candy, 1994).

ACRL tarafından yayınlanmış raporda bilgi okuryazarlığı; “bireylerin bilgiye gereksinim duyduklarını fark etmeleri, gereksinim duydukları bu bilgiyi bulma, değerlendirme ve etkin olarak kullanm için gereksinim duydukları beceriler bütünü” (ACRL, 2000) olarak tanımlanmıştır. ACRL kaynaklarına göre, bilgi okuryazarlığının çağımızın güncel bir gereksinimi olarak ortaya çıkmasının temel gerekçeleri şunlardır:

- Bilgi kaynaklarının teknoloji ile birlikte çeşitlendiği bir ortamda bilgi okuryazarlığı önemini sürekli artırmaktadır.
- Bireyler, akademik çalışmalarında, işlerinde ve kişisel yaşamlarında çeşitli bilgi ve kaynakla karşılaşırken bu bilgileri değişik biçimlerde elde edebilmektedirler.
- Denetimsiz olarak bireylere ulaşan bilgilerinin güvenilirliği, geçerliliği ve inandırıcılığına ilişkin sorunlar artmaktadır.

- Bilginin, grafiksel, görsel ve metnin bir arada olduğu çoklu ortam aracılığı ile çeşitli formlarda elde edilmesi bilgiyi yeterince değerlendirmeyi ve anlamayı gerektirmektedir.
- Belirsiz niteliği ve artan niceliği ile doğru ve güvenilir bilgi edinme ile bilgiyi kullanma çok önemlidir.
- Kişilere bilginin etkin kullanımına yönelik beceriler kazandırılmaksızın onların bilgili vatandaş olmalarını beklemek yanlış olacaktır (ACRL, 2000).

UNESCO'nun 2013 yılında gerçekleşen 37'inci genel konferansı 'Bilgi ve İletişim Komisyonu Raporuna' göre vatandaşların, özellikle de gençlerin medya ve bilgi okuryazarlığını hayat boyu öğrenmeleri sürdürülebilir kalkınma konusunda ön koşuldur (UNESCO, 2013).

Bu bağlamda bilgi okuryazarlığı; kısaca, bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma becerisi olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla bu tanımla birlikte bilgi okuryazarı olma durumunu, bilgiye gereksinim duyulduğunu farketmek ve gereksinim duyulan bilgiye ulaşmak, bunu değerlendirmek ve etkili olarak kullanabilmek olarak tanımlanmamız mümkün olacaktır.

Tablo 3 kapsamında, kişi ve kuruluşlar tarafından yapılan bilgi okuryazarlığı tanımları özetlenmektedir.

Tablo 3. Bilgi Okuryazarlığı Tanımları

Kişiler ve/veya kuruluşlar	Bilgi okuryazarlığı tanımları
Breivik (1985)	Eleştirel düşünme becerilerinin devamı için ilk bileşen
Rader (1991)	Kişisel ve profesyonel olarak problem çözmeye uygun bilgiyi edinmek ve kullanmak.
Doyle (1994)	Bilgiyi değerlendirmek; eleştirel düşünme ve problem çözmede bilgiyi kullanmak
Bruce (1997)	Bilgi kazanım, iletişim, süreçleri yönetmek, kontrol etmek, kişisel bilgi kullanımını geliştirmek, grup çalışmalarını yönlendirmek
Webber & Johnston (2000)	Hangi kanal veya vasıta aracılığıyla olursa olsun, toplumda bilgiyi akıllıca ve etik olarak kullanmak.
Cilip (2004)	Bilgiye ne zaman neden ihtiyaç duyulduğunu, bilginin nerede bulunacağını,

	etik bir tavırla bilginin nasıl değerlendirileceği ve iletileceğini bilmek
UNESCO (2004)	Bilgiyi tanımlamak, değerlendirmek, örgütlemek, kullanmak ve iletmek. Bilgi toplumuna verimli şekilde katılmak için önkoşuldur ve temel insan hakkı olan yaşam boyu öğrenmenin bir parçasıdır.
IFLA (2005)	Bireylerin kişisel, sosyal, mesleki ve eğitime yönelik hedeflerine ulaşmalarını sağlamak için yaşamın her alanında bilgiyi etkin şekilde arama, değerlendirme, kullanma ve yaratma becerisidir
	Bilginin neden, nasıl ve kim tarafından hazırlandığının, iletildiğinin, kontrol edildiğinin ve bilgi yapılandırılmasına nasıl katkı sağladığının farkında olmaktır.
Dorner & Gorman (2006)	Bilginin ne zaman günlük hayatları iyileştirmek için veya özel durumlarla ilgili ihtiyaçların giderilmesine katkı sağlamak için kullanılabileceğini anlamaktır.
	Bilginin nasıl kullanılacağını bilmek ve ilgili bilginin diğer konularla bağlantısını gözden geçirmektir. İlgili ve uygun bilgiyle, günlük hayatı iyileştirmektedir.
OECD (2008)	Öğrencinin topluma daha etkili bir şekilde katılmasını ve katkıda bulunmasını sağlamak için gereken kaynakları bulma, inceleme, kullanma ve değerlendirme becerisini geliştirmektedir.
Kurbanoglu (2010)	Bilgi okuryazarlığı; bilgi gereksinimini tanımlama, gereksinim duyulan bilgiyi bulma, değerlendirme, etkin şekilde kullanma ve iletme becerisidir.
Pinto (2010)	Problem çözmek ve karar vermek için gereksinim duyulan bilgiyi bulma ve kullanma ve değerlendirme becerisidir.
Tüzel (2010)	Bilgiyi etkili kullanabilmek amacıyla, gerek yazılı gerekse görsel medya ürünlerini tanıyabilme, istenilen bilgiyi bulabilme, değerlendirebilme ve seçebilme becerisidir. Bilgi okuryazarı denildiğinde, hem geleneksel anlamda kütüphane hizmetlerinden ve araçlarından yararlanabilen bireyleri; hem de internet üzerinden sunulan bilgi kümelerini ve bilgi arama araçlarını etkili biçimde kullanabilme becerileri kazanmış bireyleri anlamamız gerekir.
Gürbüztürk ve Koç (2012)	Bireyin öğrenmeyi öğrenen, bilgi seçme bilincine sahip, bilgisayar ve çeşitli teknolojik araçları nasıl kullanacağını bilen, bilginin değiştiği dünyada yeniliklere açık, bilgileri yapılandıran ve bu becerileri kullanabilen kişi olmasıdır.
Demir (2013)	Günümüzde bilginin yeniden “sorun” haline dönüşmesine çözüm arayışlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve gelişmiş bir kavramdır.
ACRL (2015)	Bilginin keşfedilmesini, nasıl hazırlandığını ve değerlendirildiğini anlamakla kalmayıp, yeni bilgiler yaratmak için bilgiyi etkin kullanmayı sağlayan becerilerdir.
Wiebe (2016)	Bilginin sunulduğu ortamın ya da formatın bilginin kalitesini ya da doğruluğunu tanımlamadığını anlamaktır.

2.2. BİLGİ OKURYAZARLIĞI İLE İLİŞKİLİ OKURYAZARLIKLAR

Bilgi okuryazarlığını diğer okuryazarlık türleriyle ilişkilendiren çok sayıda önemli çalışma yapılmıştır. Spitzer, Eisenberg ve Lowe (1998, s.26-29), bilgi okuryazarlığını görsel okuryazarlık, medya okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı ve ağ okuryazarlığı ile ilişkilendirmiştir. Curzon (1995), bilgi okuryazarlığını kütüphane okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, medya okuryazarlığı ve teknoloji okuryazarlığının bir bileşimi olarak tanımlarken benzer şekilde McClure, bilgi okuryazarlığını fonksiyonel okuryazarlık başta olmak üzere, bilgisayar okuryazarlığı, medya okuryazarlığı ve ağ okuryazarlığını kapsayan bir kavram olarak tanımlamıştır (Jager ve Nassimbeni, 2002, s. 168).

Şekil 1.'de beceri tabanlı okuryazarlık türleri gösterilmektedir.

Şekil 1. Bilgi Okuryazarlığı Türleri

2.2.1. Kütüphane Okuryazarlığı

“Bibliyografik eğitim”, “kütüphane becerileri eğitimi” vb. gibi, kütüphane kullanıcılarına verilen eğitim için kullanılan kütüphane okuryazarlığı kavramı çoğu zaman bilgi okuryazarlığıyla eşanlamlı olarak kullanılmaktadır (McCrank 1992, s.486).

Teknolojiyle birlikte bilginin kayıtlı olduğu ortamlardaki çeşitlilik, bilimsel iletişimdeki farklılaşma gibi nedenler kütüphane hizmetlerinin de kullanıcı-merkezli yapılanmasını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda kullanıcı eğitim programlarının içeriği genişlerken, bilgi okuryazarlığı programları yeniden yapılandırılmıştır (Spitzer & Lowe, 1998, s.182).

2.2.2. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Okuryazarlığı

Bilgisayarlar ve İnternet başta olmak üzere bilgi teknolojilerinin günlük hayata girerek bilginin yaşama zaman ve mekândan bağımsız olarak katkıda bulunması bilginin kullanılmasını artırmakla kalmamış bilgidaki farklılıkları görebilmeyi, akıl yürütmeyi, yenilikleri izlemeyi, bilgi merkezlerinden yararlanmayı ve teknoloji kullanmayı kapsayan yeni becerileri ortaya çıkartmıştır (Önal, 2010, s.106).

Bilgi teknolojileri elektronik kaynaklar, haberleşme aygıtları ve uzak iletişim ağları gibi pek çok şeyi kapsamaktadır. Bilgi teknolojileri eğitimde yaygın olarak kullanılmaktadır. Okullarda kullanılan teknoloji ürünleri arasında bilgisayarlar, televizyonlar, videolar ve projeksiyon ekipmanları sayılabilir (Bruce, 1994, s:4; Plotnick, 2000, s. 28).

Bilgi okuryazarlığına giden yol, bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığından geçmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı kavramı genellikle teknoloji okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı ve bilgi teknolojileri okuryazarlığı ile eşanlamli olarak kullanılmaktadır. Genellikle bu terimlerin birbirleriyle karıştırıldığı saptanmaktadır. Bilgi teknolojilerini diğer bir deyişle bilgisayarları kullanma becerisine sahip olmadan bilgi okuryazarlığı becerisine sahip olmak olanaksızdır. Çünkü günümüzde teknoloji bilginin sunumunda ve dağıtımında yaygın olarak kullanılmaktadır (Zhang, 2001, s.147).

Bilgi teknolojisi okuryazarlığı becerileri şu maddelerde toplanılabilir:

- Teknolojik araçları kullanma;
- Sistemlere ya da ağlara uygun alt sistemlerin nasıl olduğunu anlama;
- Kullanılan yazılımın nasıl çalıştığını anlama;
- Bilgi teknolojisine ait temel jargon ve terminolojiyi anlama;
- Teknolojiyi kullanarak sorunları çözme;
- Değişen bilgi kaynaklarını belirleme ve kullanma;
- Bilgi teknolojisinin geçmiş ve geleceğini tartışma (Word Press, 2014).

21. yüzyılda teknoloji ve iletişimde meydana gelen hızlı gelişmeler, bilgiye ulaşma ve onu en etkin şekilde kullanma ihtiyacını insan için vazgeçilmez bir gereksinim ve gündelik yaşamının kaçınılmaz bir parçası haline getirmiştir. Günümüz dünyasında bilgiye ulaşmanın en hızlı ve pratik yolu şüphesiz ki internettir. İnternet kullanarak milyonlarca insanın birbirine bağlanması yeni sanal ortamların kullanılmasını sağlamıştır (Tektaş, 2014, s.851).

2.2.3. Medya Okuryazarlığı

Medya okuryazarlığı; yazılı, basılı ve yazılı olmayan, sözlü, görsel ve elektronik ortamlarda büyük çeşitlilik gösteren biçimlerdeki mesajlara ulaşma, bunları çözümleme, değerlendirme ve iletme becerisi kazanma olarak tanımlanmaktadır (RTÜK, 2006).

Medya okuryazarlığındaki amaç ise; medya mesajlarının doğru algılanması, eleştirel bir bakış açısıyla incelenmesi, gerçeklik-kurgusalılık ayrımının yapılabilmesi, medyanın yönlendirme ve yönetme görevlerinin olduğunun farkına varılabilmesi gibi hedefleri içermektedir. Sonuçta medya okuryazarlığı, kaynağı her ne olursa olsun, bilgiyi değerlendirip onu yerinde kullanabilen bireyleri tanımlamaktadır (Önal,2007, s.335).

Öte yandan medya okuryazarlığı; sadece izleyicinin medyayı bilinçli kullanmasına katkı sağlamakla kalmamaktadır. Etki alanı genişleyerek insanın kendini ifade edebilmesi, toplumsal hayata daha aktif ve yapıcı katılımı, yerel, ulusal ve kamusal medyanın daha olumlu noktalara taşınması ile ilgili hareketleri desteklemek için etkin anlayışlar oluşturma boyutuna kadar genişletilebilmektedir (RTÜK, 2013).

Medya okuryazarlığı içerikten daha çok medyayı anlama, kullanma ve doğru bilgiyi ayırt etme becerisi üzerinde durmaktadır. Çünkü medya; gazete, kitap, dergi, televizyon, video, sinema, internet, cep telefonu gibi birçok aracı içermektedir. Bu araçların günümüzdeki yaygınlığı herkes tarafından bilinen gerçektir. Diğer yandan bu araçların kişi ve toplumlar üzerindeki etkisi de tartışılmaktadır. Yani esas sorun, medyada verilen mesajların kişi ve toplumları ne derecede etkilediği, mesajların alıcılar tarafından hangi düzeyde algılandığı ve çözümlemeye ya da eleştirel bir bakışa tâbi tutulup tutulmadığı sorunudur (RTÜK, 2013).

Medya Okuryazarlığının iki temel noktası bulunmaktadır: Birincisi medyadaki içeriğe erişebilmek için teknolojiyi kullanabilme becerisi; ikincisi ise sunulan içeriği sadece

anlamak değil aynı zamanda bu içeriği değerlendirebilme yeteneğidir (Hobbs, 2004:126). Bu amaçla dünyanın tüm gelişmiş ülkelerinde medya eğitimi ya da medya okuryazarlığı, çeşitli seviyelerdeki okullarda okutulmaktadır. Bu dersler, ya doğrudan müfredata konmakta (İngiltere, Fransa, ABD vb.) ya da müfredatta ilgili dersler içinde (sanat, dil bilgisi, edebiyat, vatandaşlık vb.) yer almaktadır. Ne şekilde yer alırsa alsın, dersin ağırlıklı olarak uygulamaya dönük olarak işlendiği, öğrencilerin eleştirel, katılımcı ve yaratıcı yönlerini geliştirici bir şekilde planlandığı görülmektedir (Karataş, 2008).

2.2.4. Görsel Okuryazarlık

Görsel okuryazarlığın hedefi başta televizyon olmak üzere, yaygınlığı günden güne artan interneti ve yazılı basını göz önünde bulundurarak toplumu bilinçlendirmektir. Bu bilinçlendirme süreci tablo, harita, şekil, grafik gibi tüm görsel bilgiyi sadece okumakla değil, bu iletilerin niçin böyle tasarlandıklarının farkında olmalarını sağlayarak bireyleri gönderilen iletiler karşısında hem daha bilgili, hem daha dirençli kılarak gerçekleştirilmektedir (Önal, 2007, s. 339).

2.2.5. Ağ Okuryazarlığı (NetWork Literacy)

Ağ ortamında bilgiyi bulmak, bilgiye ulaşmak ve bilgiyi kullanmak için gerekli olan becerileri kapsamaktadır (Bawden, 2012, s. 230).

Ağ okuryazarlığı terimini ortaya koyan McClure'a göre ağ okuryazarı bireyin özellikleri şöyledir (McClure, 1997, s.410):

- Çeşitli küresel ağ kaynaklarının ve hizmetlerinin farkındadır,
- Ağ üzerinde bilginin nasıl oluşturulduğunu, yönetildiğini ve kullanıma sunulduğunu bilir,
- Çeşitli erişim araçlarını kullanarak ağ üzerinde bilgiye erişebilir;
- Yaşam kalitesini artıran ağ hizmetlerinden yararlanır.

2.3. BİLGİ OKURYAZARLIĞI MODELLERİ

Bilgi okuryazarlığı kavramının ortaya çıkması ve gelişimi ile birlikte, literatürde bilgi okuryazarlığı ile kastedilen beceri ve yeterliliklere ilişkin birçok model ortaya konulmuştur. Bilgi okuryazarlığı modelleri bilgiyle ve bilgiyi kullanmayla ilgili sorunları çözmeyi hedeflemektedir (Kurbanoglu, 2010). Ömür boyu öğrenebilen, araştırdığı bilgiyi çeşitli kaynaklardan bulabilen, öğrenmeyi öğrenmiş ve öğrendiğini hayatına uygulayabilen bireylerin yetiştirilmesine bilgi okuryazarlığı modellerinin katkıları büyük olmaktadır. Modellerin temelinde bilgi arama, bulma, erişme, kullanma ve iletme becerileri vardır (Polat, 2005). Ancak kimi modeller birey açısından, kimisi süreç açısından, kimileriye ortam açısından yaklaşım farklılıklarını bulundurmaktadır.

SCONUL (Society of College, National & University Libraries) – Yedi Sütun Modeli (Seven Pillars Model) ve (Australian and New Zealand Institute for Information Literacy _ ANZIIL) gibi modeller ise yükseköğretim programlarının yanı sıra kütüphane ve bilişim becerileri temel alınarak bilgi okuryazarlığı programlarının ve standartların oluşturulmasına kaynaklık etmektedirler (Bond, 2009).

2.3.1. Yedi Sütun Modeli (SCONUL)

Aralık 1998 tarihinde hazırlanan Yedi Sütun Modeli, 1999 yılında yayımlanmıştır. SCONUL modeli olarak bilinen Yedi Sütun Modeli, bilgi okuryazarlığı becerilerinin üniversite öğrencilerine kazandırılmasına yönelik öğrenme ve öğretme işlemini destekleyici programlar geliştirme hedefiyle oluşturulmuştur.

Yedi Sütun Modelinin amacı “bilginin düzenlenmesi, kullanılması ve başkalarına en uygun format ve yöntemle iletilmesi” (SCONUL 2009) olarak belirlenmiştir.

Bu doğrultudaki tanımlamadan yola çıkarak bu modelde yedi sütun olarak belirlenen bilgi problemi çözme aşamalarını şöyle sıralamak mümkündür:

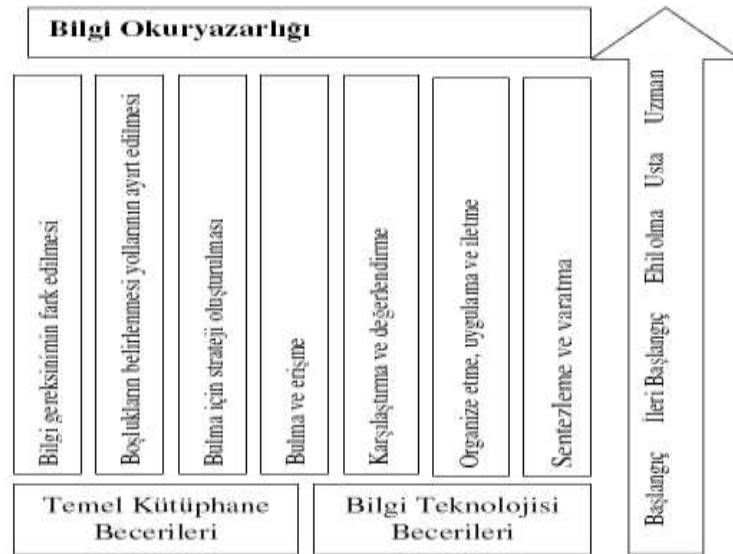
1. Bilgi gereksinimini fark etme;
2. Bilgi gereksinimine uygun kaynakları seçme;
3. Bilgiyi bulmak için stratejiler geliştirme;

4. Bilgiyi bulma ve elde etme;
5. Farklı kaynaklardan bulunan bilgiyi karşılaştırma ve değerlendirme;
6. Bilgiyi düzenleme, kullanma ve iletme;
7. Bilgiyi sentezleme, mevcut bilgiye ve bilgi üretimine katkıda bulunma (SCONUL,1999, s. 6-8).

Yedi Sütun Modelinin özellikleri şunlardır:

- Doğrusal bakış açısına sahiptir,
- Beceriler üzerine vurgu yapılır,
- Standart terminoloji kullanma zorunluluğu vardır,
- Sonuç odaklıdır,
- Kütüphaneciler tarafından kütüphaneciler ve kütüphane kullanıcıları için oluşturulmuştur.

Şekil 2. Yedi Sütun modeli

Kaynak: SCONOL, 1999, s. 6-8

Şekil 2'ye göre, en altta hem temel düzey hem de ileri düzey bilgi okuryazarlığı becerilerinin nedeni olarak bilgi gereksinimleri gösterilmektedir. Bilgi gereksinimleri yaşam boyu öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir. Gerek gündelik yaşamda ve gerekse mesleki alanda karşılaşılan sadece bir sorunu çözmede değil, herhangi bir karar almada, eleştirel düşünmede ve yaşam boyunca bilginin öneminin farkında olunmasıdır.

Modelin tabanında kütüphane ve bilgi teknolojileri kullanma becerileri olmak üzere iki temel yapı bulunmaktadır. İlki akademik kütüphanelerin geleneksel kullanıcı eğitim; programları ile yakından ilişkilidir. “Bilgi okuryazarlığı” kavramının temeli ile ileri düzeyi arasında yedi aşamada ilerleyen beceriler vardır. Şemada kullanıcının yeterli olmasından uzmanlığa doğru bir gelişme söz konusudur, 2011 yılında üzerine bazı değişiklikler yapılarak SCONUL yeni biçimiyle yayınlanmıştır. Bilgi okuryazarlığı becerileri her düzeye göre farklı düzeylerde ele alınmıştır.

Yüksek Öğretim için geliştirilmiş 2011 SCONUL Bilgi Okuryazarlığı modeli Avrupa’da yaygın olarak kabul gören ve çeşitli Avrupa dillerine çevrilen bir modeldir.

Diğer modellerde de karşılaşılmakla birlikte Yedi Sütun Modeline de yöneltilen eleştiriler şunlardır (Stubbings ve Bent, 2012, s.15):

- Uyum sorunu vardır, esnek değildir, dolayısıyla uygulanabilirliği zordur;
- Doğrusal perspektife sahiptir;
- Beceriler üzerine vurgu yapılmıştır;
- Standart terminoloji kullanma zorunluluğu vardır;
- Sonuç odaklıdır;
- Kütüphaneciler tarafından kütüphaneciler için oluşturulmuştur;
- 12 yıl zarfında bilişim dünyasında ortaya çıkan yeni kavramlar ve gelişmelere yanıt verememiştir;
- Her türlü kullanıcıya uygulama mümkün değildir;
- Tutum ve davranış becerilerini dikkate almamıştır.

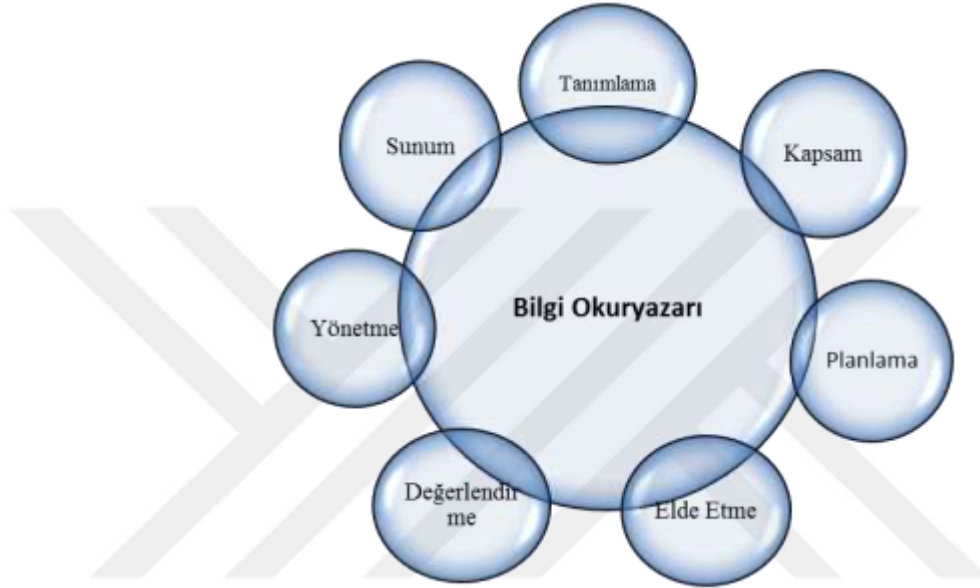
2.3.2. Yeni Yedi Sütun Bilgi Okuryazarlığı Modeli (SCONUL)

Bu model bilgi okuryazarı olarak kişilerin bilgi ve verilerin kullanımı, bilgiyi yönetmeleri, etik bir biçimde sentez oluşturmaları ve etkin bilgi becerilerine nasıl sahip olacaklarına yönelik geliştirilmiştir. Bu bağlamda bilgi okuryazarlığını çevreleyen kavramların terminolojik değişime uğramasıyla birlikte SCONUL tarafından Nisan 2011’de orijinal Yedi Sütun çerçevesinde güncellenmiştir. Yenilenen model eskisinden farklı olarak öğrenci ve sonuç odaklıdır. Böylelikle eski modelde bulunan beceri ve yetkinliklere ek olarak tutum ve davranışlara da vurgu yapılmıştır. Ayrıca kütüphane ve

teknoloji kullanım becerileri ilk aşamada modelden çıkarılmıştır. Biçimine bakılmaksızın bilgi kullanımı daha önem kazanmıştır.

Yedi sütun bilgi okuryazarlığı modelinin temel olarak aldığı sütunlar aşağıda yer alan Şekil 3 kapsamında özetlenmektedir.

Şekil 3. Güncellenen Yedi Sütun Modeli

Şekil 3 kapsamında görülen temel yedi sütunu aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür (SCONOL, 2011):

- Tanımlama (Tespit): Bilgi gereksinimini saptama,
- Kapsam: Mevcut bilgileri değerlendirme ve boşlukları tespit edebilme,
- Planlama: Bilgi ve verileri bulmak için stratejiler geliştirme,
- Bir araya getirme (Elde Etme): Farklı kaynaklardan bilgiyi bulma ve elde etme,
- Değerlendirme: Araştırma sürecindeki bilgi ve verileri karşılaştırma ve değerlendirme,
- Yönetme: Etik anlamda bilgiyi düzenleme ve organize etme,
- Sunum: Kazanılan bilgiyi kullanarak: araştırma sonuçlarını sunma, sentezleme, mevcut bilgi üretimine katkıda bulunma ve çeşitli şekillerde iletebilme.

Güncellenen Yedi Sütun Bilgi Okuryazarlığı Modelinin temel özellikleri aşağıdaki gibidir (Stubblings ve Bent, 2012, s.16):

- Bilgi araştırma yöntemi doğrusal değildir,
- Tekrarlanan bir sürece sahiptir,
- Bireyler sürecin herhangi bir yerinde araştırmalarını başlatabilirler,
- Esnek yapıdadır,
- Kullanıcı sınırlaması yoktur. Dolayısıyla farklı kullanıcılar farklı zamanlarda farklı sütunlar üzerinde yoğunlaşabilirler,
- Eski modelde bulunan beceri ve yetkinliklere ek olarak tutum ve davranışlara da vurgu yapılmıştır,
- Güncellenen yeni modelde de, standart ("kütüphaneci" "akademik") terminoloji kullanma zorunluluğu vardır.

Yedi sütun bilgi okuryazarlığı modelinin temel aldığı 7 sütundaki kavramlarla ilgili amaçlar ve kazandırdıkları beceriler şunlardır (SCONUL, 2011: 6-11):

1. Temel Modelde 1.Sütun: “*Tanımlama*” Kavramı; bilgi gereksinimlerini tespit etmenin yanı sıra;

- Bilgi sürekli üretilir ve öğrenecek çok şey vardır,
- Bilgi okuryazarlığı sürecinde öğrenme alışkanlığı becerileri geliştirilir,
- Yeni fikirler ve görüşler oluşturulur,
- Dünya çapında yayınlanmış ve yayınlanmamış her türlü bilgi ve verilere ulaşılabilir.

Konuda şunlar yapılabilir;

- Her hangi bir konu üzerinde bilgi eksikliğini tespit etmek,
- Gerektiğinde araştırma konusunu/ sorusunu tespit etmek ve tanımlamak,
- Bir konu hakkında güncel bilgiye sahip olmak,
- Belirli bir sonuca ulaşmak için gereksinim sınırlarını belirlemek,
- Araştırmayı sürdürebilmek için arka plan bilgileri kullanmak,
- Bir bilgi araştırması için kişisel sorumluluk üstlenmek,
- Bir araştırmayı sonuçlandırmak için zamanı yönetmek.

2. Temel Modelde 2.Sütun: Mevcut bilgilerin kapsamını değerlendirmek ve boşlukları tespit etmek üzere;

- Bilgi türlerinin varlığı saptanır,
- Bilgi kaynağının farklı özellikleri ve biçimleri tanımlanır,
- Bilgi iletme sürecinde bireyler mevcut bilgileri iletirler,
- Erişilebilirlik sorunları anlaşılır,
- Bilgiye erişmek için yardım ve hizmet alımları sağlanır.

Bu konuda şunlar yapılabilir:

- Herhangi bir bilgi boşluğunu tespit etmek için “neyin bilinmediğini saptamak”,
- Ne tür bilgiye gereksinim duyulduğunu tanımlamak,
- Farklı düzeylerde, genel ve özel amaçlarla gereken bilgi kaynaklarına ulaşmada kullanılabilecek araçları tespit etmek,
- Yeni araçlardan hangilerinin kullanılabileceğini saptamak.

3. Temel Modelde 3.Sütun: *Planlama* kavramını yerleştirmek üzere;

- Bilgiye ulaşmak için çeşitli araştırma teknikleri kullanılır.
- Araştırma araçlarının avantajları ve sınırlılıkları açısından aralarındaki farklar belirlenir,
- Karmaşık araştırma stratejilerinin bilginin genişliği ve derinliği için nasıl bir fark yaratabildiği gözlenir,
- Her yeni soru için yeni araçlar (daima en tanıdık kaynaklara dayanarak değil) araştırılır ve araştırma konusuyla ilgili farklı yaklaşımlar ortaya konur,
- Anahtar kelimelerin gözden geçirilerek uygun araştırma stratejileri geliştirilir.

Bu kapsamda temel amaçlar;

- Araştırma sorusunu açık ve uygun bir dille ortaya koymak.
- Uygun anahtar kelimeler ve kavramları kullanarak bir arama stratejisi oluşturmak,
- Araştırma sorusunu tanımlamak ve sınırlarını belirlemek,
- En uygun araştırma araçlarını seçmek,
- Gerektiğinde kullanmaya uygun araştırma tekniklerini belirlemek

- Ayrı-ayrı her bilgi ihtiyacına uygun araştırma araçlarını tespit etmek.

4. Temel Modelde 4.Sütun: “Elde Etme” Kavramı içinde farklı kaynaklarda yer alan bilgiyi bulma ve elde etmenin yanı sıra;

- Dijital ve basılı kaynaklar kullanılarak bilgi ve veriler organize edilir,
- Kütüphane kaynaklarına erişim sağlanır,
- Bilgiyi oluşturma ve paylaşma sürecinde dijital teknolojiler sağlanır,
- Yeni veri toplamayla yönlendirilir,
- Güncel bilgi yardımıyla bilgi gereksinimler karşılanır,
- Ücretsiz ve paralı kaynaklar arasındaki fark gözlenir,
- Sanal ortamda faaliyet riskleri belirlenir.

Konuda şunlar yapılabilir:

- Etkin biçimde bir dizi basılı ve dijital kaynakları kullanmak,
- Farklı dijital ve basılı kaynaklar aracılığıyla konuyla ilgili profesyonel araştırmalar yapmak,
- Tam metin bilgiye erişim için verileri indirmek,
- Yeni veriler elde etmek için uygun araştırma tekniklerini kullanmak,
- Güncel bilgiye sahip olmak,
- Bilgi paylaşımında bulunmak,
- Bilgi ihtiyacının karşılanmadığı süreci belirlemek,
- Çevrimiçi ve basılı kaynaklardan yardım almak.

5. Temel Modelde 5.Sütun: “Değerlendirme” Kavramı içinde araştırma sürecini değerlendirmekle birlikte;

- Öğrenme/araştırma bağlamında bilgi ve verilere ulaşılır,
- Bilgi ve veri kaynaklarına ilişkin nitelik, doğruluk, uygunluk, önyargılılık, itibar ve güvenilirlik sorunları paylaşılır,
- Kişisel değerlendirme sürecini kolaylaştırmak adına bilginin nasıl değerlendirilip yayınlandığı bildirilir,
- Veri toplamada tutarlılık sağlanır,
- Öğrenme/araştırma bağlamında alıntılar yapılır.

Bu kapsamda şunlar yapılabilir:

- Farklı bilgi kaynakları ve onların sağladıkları bilgileri ayırt etmek,
- Uygun kriterler kullanarak araştırma konusuyla ilgili bilgi kaynaklarını kullanmak,
- Bulunan bilgi kaynaklarının kalite, doğruluk, ilgili, önyargı, itibar ve güvenilirliğini tespit etmek,
- Toplanan verilerin güvenilirliğini değerlendirmek,
- Eleştirel okumayla önemli noktaları belirlemek,
- Özgün araştırma stratejisi geliştirmek için ilgili bilgileri bulmak,
- Eleştirel olarak gereken çalışmaların bulgularını incelemek ve değerlendirmek,
- Ne zaman araştırmanın sona ereceğini bilmek.

6. Temel Modelde 6.Sütun: “*Yönetme*” Kavramı içinde etik bilgiyi düzenleme ve organize etmekle birlikte;

- Bilgi işleme ve yayınlama süreçlerinin tüm aşamalarında (örneğin telif hakkı, intihal, fikri mülkiyet, etik konular) sorumluluk alınır,
- Uygun veri işleme yöntemleri benimsenir,
- Araştırılan ve elde edilen bilgi yönetilir,
- Sistematik kayıtlar tutulur,
- Veriler elde edilir ve bilgiler paylaşılır,
- Veri yöneticileri ve kütüphaneciler gibi danışman konumunda olan profesyonellerin destekleri alınır. Bilgi yönetiminin tüm aşamalarında destekleyici personelden yararlanılır.

Bu kapsamda şunlar yapılabilir:

- Uygun bilgileri yönetmek için bibliyografik yazılım kullanmak,
- Uygun başvuru formatları kullanarak basılı ve elektronik kaynaklardan alıntı yapmak,
- Biçimlendirilmiş bibliyografya oluşturmak,
- Etik, telif hakkı, intihal ve diğer fikri mülkiyet konuları dâhil olmak üzere başkalarının haklarıyla ilgili konularda farkındalık sergilemek,
- Akademik dürüstlük için kullanım standartlarına uymak,

- Verileri yönetmek için veri yönetimi yazılımı ve teknikleri kullanmak.

7. Temel Modelde 7.Sütun: Kavramı içinde kazanılan bilginin sunulması, sentezlenmesi ve bilgi üretimine katkıda bulunmakla birlikte;

- Özetleme ve sentezleme arasındaki fark kavranır,
- Farklı hedef kitlelere bilgi sunmak üzere yazma/sunum metotlarında gereken formlar kullanılır,
- Veriler farklı yöntemler kullanılarak sunulur,
- Bilgi elde etme ve paylaşmada sorumluluk üstlenilir,
- Bilgi ve haberi yayınlamak için sorumluluk üstlenilir,
- Çalışmanın nasıl değerlendirildiği öğrenilir,
- Yayın ve paylaşım süreçleri tanıtılır,
- Atıf kavramı kazanılır,
- Bireyler geleneksel yayıncılık ve dijital teknolojiler aracılığıyla bilgi oluşturulmasında etkin rol alır.

Bu kapsamda şunlar yapılabilir;

- Sorulara cevap bulabilmek için mevcut bilgi ve verileri kullanmak,
- Sözlü ve yazılı belgeleri özetlemek,
- Mevcut bilgiler kapsamına yeni bilgilere ulaşmak,
- Uygun veri analizi ve sunumu yapmak,
- Yeni bilgileri sentezlemek ve değerlendirmek,
- Etkili iletişimde bulunmak,
- Etkin sözlü iletişimde bulunmak,
- Bilgiyi yayınlama ve dağıtım işlemlerini yürütmek,
- Kişisel ağları ve dijital teknolojileri kullanarak kişisel bir profil geliştirmek (tartışma listeleri, sosyal ağ siteleri, bloglar vb.).

2.4. BİLGİ OKURYAZARLIĞI STANDARTLARI

Bilgi okuryazarı bireyin ayrıntılı bir biçimde tanımlanmasıyla bu konuda kuramsal bir çerçeve oluşturmaya yönelik farklı bilgi okuryazarlığı standartları geliştirilmiştir. Farklı öğretim düzeyleri için geliştirilmiş olan standartlar, bilgi okuryazarlığı tanımları ve modellerinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Söz konusu standartlar arasında belirgin farklılıklar olmamakla birlikte hepsinin ortak özelliği, hedef olarak belirlenen bireyin/öğrencinin bilgi gereksinimlerinin farkındalığından bilginin paylaşmasına kadar olan süreçte ihtiyaç duyulan becerilerin kazandırılmasıdır. Bu doğrultuda öğrencilerin gereksinimlerine odaklanan temel iki standart bulunmaktadır (Aldemir, 2004). Bu standartlar şunlardır:

- 1998 yılında, (AASL)³ ve (AECT)⁴ tarafından, ilk ve orta öğretim öğrencilerine yönelik yapılan “Öğrenciler için Bilgi Okuryazarlığı Standartları” (Information Literacy Standards for Student Learning) hazırlanmıştır.
- 2000 yılında, ACRL tarafından “Yüksek Öğrenimde Bilgi Okuryazarlığı Standartları” (Information Literacy Competency Standards for Higher Education) geliştirilmiştir.

2.4.1. ACRL 2000 Yılı Standartları

ACRL, (2000) Yılı standartları kapsamında değerlendirilen beş standart bulunmaktadır.

Standart 1: Bilgi okuryazarı öğrenci, ihtiyaç duyduğu bilginin kapsamını ve boyutunu saptayabilme becerisine sahip olmalıdır.

Bu kapsamda belirlenen performans göstergeleri aşağıdaki gibidir;

1. Bilgi okuryazarı olan öğrenci, bilgi gereksinimini tanımlar. Bunun sonucunda;

- Araştırma konusu belirleme sürecinde başkalarıyla fikir alış veriş yapar.
- Bilgi gereksinimine dönük sorular geliştirir.

³ . American Association of School Librarians (Amerikan Okul Kütüphanecileri Derneği)

⁴ . Association for Educational Communication and Technology (Eğitimde İletişim ve Teknoloji Derneği)

- Konuyla ilgili bilgi kaynaklarını araştırır.
- Başarılı sonuç elde etmek için gerekli olan bilgiyi tanımlar.
- Anahtar sözcük ve terimler kullanarak bilgi gereksinimini tanımlar.
- Yeni bilginin üretilmesi yönünde çalışmalar yapar.

2. Bilgi okuryazarı olan öğrenci, potansiyel bilgi kaynaklarının türleri ve formatları hakkında fikir sahibidir ve bunun sonucu olarak;

- Bilginin nasıl üretildiğini, düzenlendiğini ve yayınlandığını bilir.
- Bilgiye erişimi etkileyen disiplinlerin nasıl düzenlendiğini bilir.
- Değişik formatlardaki, potansiyel bilgi kaynaklarının değerini ve farklılıklarını bilir.
- Mevcut kaynakların amacını ve hangi kitleye hitap ettiğini bilir.
- Birincil ve ikincil kaynakların her disipline göre farklı kullanım ve öneme sahip olduğunu bilir.
- Birincil kaynaklarda yer alan bilginin ham veri içerebileceğini ve yorumlama gereksinimi olabileceğini bilir.

3. Bilgi okuryazarı olan öğrenci, gereksinim duyulan bilgiye ulaşmanın maliyetini ve yararlarını değerlendirebilir ve bu değerlendirmenin sonucu olarak da

- Gereksinim duyulan bilginin elde edilebilirliğini değerlendirir ve mevcut kaynakların dışında erişebileceği kaynakları belirler.
- Bilgiyi elde etmede ve yorumlamada yeni bir dil ya da beceri öğrenmenin gerekli olup olmadığını değerlendirir.
- Gereksinim duyulan bilginin elde edilebilmesi için kapsamlı bir plan ve zaman çizelgesi hazırlar.

4. Bilgi okuryazarı olan öğrenci, bilgi ihtiyacının doğasını ve boyutunu sürekli olarak değerlendirir. Bunun sonuçları şunlardır:

- Gereksinim duyacağı bilgiyi gözden geçirir.

- Bilgiye dayalı olarak alacağı kararlarda kullanacağı ölçütleri tanımlar.

Standart 2: Bilgi okuryazarı olarak tanımlanan öğrenci, bilgiye etkili ve verimli bir şekilde erişir.

Bu kapsamda belirlenen performans göstergeleri aşağıdaki gibidir;

1. Bilgi okuryazarı olan öğrenci, gereksinim duyulan bilgiye erişmek için en uygun araştırma metotlarını veya bilgi erişim sistemlerini seçer. Bu seçimlerinin sonuçları şunlardır:

- Uygun araştırma yöntemlerini seçer (deney, benzetim, alan çalışması vb.)
- Değişik araştırma metotlarının yöntemlerinin uygulanabilirliğini ve yararlarını araştırır.
- Bilgi erişim sistemlerinin alanını, içeriğini ve düzenini araştırır.
- Gereksinim duyulan bilgiye erişimde, kullanılacak araştırma yöntemini ya da bilgi erişim sistemine uygun etkin ve yeterli yaklaşımları seçer.

2. Bilgi okuryazarı öğrenci, etkin araştırma stratejileri tasarlar ve uygular. Bu eylemlerinin sonuçları şunlardır:

- Araştırma yöntemi için uygun araştırma planı geliştirir.
- Anahtar kelimeleri, eş anlamlı ve ilişkili terimleri belirler.
- Bilgi erişim için sistemine özel kontrollü kelime ve uygun anahtar kelimeler seçer.
- Seçilen bilgi erişim sisteminde araştırma stratejisi oluşturur.
- Bilgi erişim sistemlerinde kullanılan ara yüzler ve arama motorlarının her birinde farklı arama özellikleri, protokolleri ve arama parametreleri olduğunu bilir ve arama stratejisini bu doğrultuda gerçekleştirir.
- Araştırmasını disipline uygun arama protokolleri kullanarak gerçekleştirir.

3. Bilgi okuryazarı öğrenci değişik yöntemler kullanarak bilgiye erişir. Bu erişimin sonuçları aşağıdaki gibidir;

- Değişik formatlardaki bilgiye erişim için değişik tarama sistemleri kullanır.
- Kütüphane veya fiziksel araştırma birimlerinde yer alan bilgi kaynaklarına erişmek için değişik sınıflama sistemleri kullanır.
- Gereksinim duyulan bilgiye erişim için sunulan çeşitli hizmetleri kullanır (kütüphaneler arası ödünç verme, belge sağlama vs.).
- Birincil bilgiye erişmek için anket, görüşme, gözlem ve diğer teknikleri kullanır.

4. Bilgi okuryazarı öğrenci, gerektiğinde arama stratejisini yeniden tanımlar ve bu kapsamda aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkar;

- Alternatif bilgi erişim sistemleri ya da araştırma yöntemlerini uygulayıp uygulamayacağını belirlemek üzere tarama sonuçlarının niceliğini ve niteliğini değerlendirir.
- Araştırma stratejisini gözden geçirdiğinde, bilginin erişim ve yerinin belirlenmesinde boşluklar varsa bunları yeniden belirler.
- Gerektiğinde araştırmada kullandığı stratejisini yeniler.
- Referanslar için uygun atıf bilgilerini kaydeder.

5. Bilgi okuryazarı öğrenci, bilgiyi ve bilginin elde edildiği bilgi kaynaklarını elde eder, kaydeder ve yönetir ve elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi oluşur;

- Gereksinim duyulan bilgiye ulaşmak için mevcut teknolojilerden birini seçer.
- Bilgiyi düzenlemek için bir sistem belirler.
- Kullanılan kaynakları göstermede kaynak türleri arasında farklılıklar olduğunu bilir.
- Bilgiyi seçebilmek ve düzenleyebilmek için değişik teknolojileri kullanır.

Standart 3: bilgi okuryazarı olan öğrenci bilgiyi ve bilgiye ilişkin kaynaklarını eleştirel olarak değerlendirebilir ve seçilen bilgiyi kendi bilgisine ve değerler sistemine dâhil eder. Bu eyleme ilişkin performans göstergeleri;

1. Bilgi okuryazarı öğrencinin topladığı bilgi kaynaklarından ana fikirler çıkartmasıdır. Bu kapsamda elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Kaynakları okur ve temel fikirleri seçer.
- Kaynaklardaki bilgileri kendi kelimeleriyle ifade eder.
- Materyali en iyi biçimde özetleyecek olan yöntemi belirler.

2. Bilgi okuryazarı öğrenci, hem bilgiyi, hem de bilgi kaynaklarını değerlendirme kriterlerini bilir ve uygular. Bunun sonucunda;

- Değişik kaynaklardaki bilginin güvenilirliği, geçerliliği, doğruluğu, otoritesi, güncelliği ve bakış açısını test eder.
- Destekleyici tartışmaların ve metotların yapısı ve mantığını analiz eder.
- Önyargı, yanılma ve karışıklıkların farkındadır.
- Bilginin oluşması ve anlaşılmasında etkili olan kültürel, fiziksel ve diğer çevresel etmenleri belirler.

3. Bilgi okuryazarı öğrenci, yeni düşünceler oluşturmak için ana fikirlerin sentezini yapar. Bu eyleminin sonuçları aşağıdaki gibidir;

- Kavramlar arası ilişkiyi belirler, başlangıçta ifade edilen araştırma sorusuna delil olacak biçimde birleştirir.
- İlk sentezleri olabildiğince genişleterek ek bilgi gerektirebilecek yeni hipotezler oluşturur.
- Çalışmalarında bilgisayar ve diğer teknolojilerden yararlanır.

4. Bilgi okuryazarı öğrenci, bilgiye yeni eklemeler yapmak, çelişkileri gidermek ve genel özellikleri belirlemek için başlangıçtaki bilgi ile yeni bilgiyi karşılaştırır. Sonuçları aşağıdaki gibidir;

- Bilgi gereksinimi için bilginin yeterli olup olmadığını belirler.
- Diğer kaynaklardan kullanılan bilginin doğru olup olmadığının belirlenmesi için bilinçli kriterler kullanır.

- Kazanılan bilgiye dayalı olarak sonuçlar ortaya koyar.
- Teorileri disipline uygun teknikler ile test eder.
- Verilerin kaynağının sorgulanması, bilgiye erişimde araç ve stratejilerin sınırlandırılması ve sonuçların kabul edilebilirliği ile ilgili muhtemel doğruları belirler.
- Yeni bilgiyi mevcut bilgi ile birleştirir.
- Konuya delil teşkil edecek bilgiyi seçer.

5. Bilgi okuryazarı öğrenci, yeni bilginin değer sistemine etkisine veya farklılıkları uzlaştırmada kullanılıp kullanamayacağına karar verir. Bu kapsamda verilen karara ilişkin oluşacak sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Literatürde karşılaştığı farklı bakış açılarını araştırır.
- Karşılaştığı bakış açılarını doğru değerlendirir.

6. Bilgi okuryazarı öğrenci, diğer bireyler, konu uzmanları veya uygulamacıların söylemlerindeki bilginin anlaşılmasına ve yorumlanmasına katkıda bulunur. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Sınıfta ve diğer ortamlardaki tartışmalara katılır.
- Konu üzerinde yapılan iletişim forumlarına katılır.
- Uzmanların görüşünü almak için çeşitli araçları kullanır.

7. Bilgi okuryazarı öğrenci sorunları değerlendirir. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Orijinal bilgi gereksiniminin karşılanıp karşılanmadığını veya ek bilgiye gereksinim duyulup duyulmayacağını belirler.
- Gerekli olursa tarama stratejisini değiştirir ve ek kavramlara gereksinim olup olmadığını gözden geçirir.
- Kullanılan bilgi kaynaklarını gözden geçirir; gereksinim duyulduğunda kaynaklarını başka kaynaklarla genişletir.

Standart 4: Bilgi okuryazarı olan öğrenci, bireysel olarak ya da bir grubun üyesi olarak özel bir amacın gerçekleştirilmesi noktasında bilgiyi etkili bir biçimde kullanabilmektedir. Bu kapsamdaki performans göstergeleri aşağıdaki gibidir;

1. Bilgi okuryazarı öğrenci, belirli bir ürün veya performansın planlaması ve oluşturulması için yeni bilgiye başvurur. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Bilgi kaynaklarını düzenler.
- Yeni bilgi becerileri de kullanır.
- Yeni bilgi ve önceki bilgiyi uygun alıntılar yaparak ve paragraflar oluşturarak birleştirir.
- Sunulacak ürünün içeriğini gerekli olduğu durumlarda orijinal metin, görüntü ve verileri aynen aktararak zenginleştirir.

2. Bilgi okuryazarı öğrenci, ürün veya performansın gelişimini takip eder. Bu kapsamdaki sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Bilginin araştırılması, değerlendirilmesi ve iletilmesi işlemleriyle ilişkili faaliyetleri sürdürür.
- Geçmiş başarıları, başarısızlıkları ve alternatifleri stratejilerine yansıtır.

3. Bilgi okuryazarı öğrenci, ürün veya performansı başkalarına etkili olarak iletir. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Uygun iletişim ortamı ve formatı seçer.
- Bilgi teknolojilerini ürün veya performans oluşturmada kullanır.
- Bilgiyi oluşturma ve iletme süreçlerini birleştirir.
- Hedef kitlenin amaçlarını destekleyici bir tarzda iletişim kurar.

Standart 5: Bilgi okuryazarı olan öğrenci, bilginin önündeki yasal, ekonomik ve sosyal sorunları bilerek ve bilgiyi etik ve yasalara uygun olarak kullanır. Bu kapsamdaki performans göstergeleri aşağıdaki gibidir;

1. Bilgi okuryazarı öğrenci, bilgi ve bilgi teknolojisi çevresinde ele alınan etik, yasal ve sosyal konuların çoğunu anlar. Elde edilen sonuçlar ise aşağıda sıralanmaktadır;

- Hem basılı hem de elektronik ortamdaki özel ve gizlilik gerektiren konuları belirler ve tartışır.
- Bilgiye özgürce erişim ile ilişkili sorunları belirler ve tartışır.
- Sansür ve ifade özgürlüğüne ilişkin sorunları belirler ve tartışır.
- Entelektüel mülkiyet, telif hakkı ve telif hakkı olan eserlerin dürüst kullanımını tartışır ve konu hakkında bilgi sahibidir.

2. Bilgi okuryazarı öğrenci, bilgi kaynaklarına erişim ve kaynakların kullanımı ile ilişkili yasaları, düzenlemeleri, kurumsal politikaları ve protokolleri takip eder. Sonuçları aşağıdaki gibidir;

- Elektronik tartışma gruplarına katılır.
- Bilgi kaynaklarına erişimde uygun şifreler (password) ve diğer kişisel tanımlama formlarını kullanır.
- Bilgi kaynaklarına erişimde kurumsal politikalara uyar.
- Bilgi kaynakları için gerekli ekipmanı ve sistemleri korur.
- Metinleri, verileri, görüntüleri ya da sesleri elde etme, depolama ve yaymayı yasal olarak gerçekleştirir.
- Başkalarının görüşlerini kendi görüşleri gibi sunma yaklaşımının karşısındadır.
- İnsan kaynakları konusunda kurumsal politikaları anlar.

3. Bilgi okuryazarı öğrenci ürün ya da performans için kullandığı kaynakları gösterir ve doğrular. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Uygun kaynak gösterme yönetimini/stilini seçer ve tutarlı bir şekilde kullanır.
- Telif hakkı olan materyali izin alarak kullanır.

2.4.2. ACRL 2016 Yılı Standartları

ACRL, (2016) bilgi okuryazarlığı standartlarının yeniden güncelleştirilerek yazılması gerektiğini ifade etmiştir. Çeşitli uzmanların yardımıyla 2015’de ACRL 3 taslak yayınlandıktan sonra, yükseköğretim için bilgi okuryazarlığı adlı yeni bir metin hazırlanmış ve 2016 yılında onaylanmıştır. Bunun üzerine, öğretim yöntemleri, bilgi okuryazarlığının ölçüm araçları ve bu alanda araştırılan konuların yeni çerçeveye göre biçimlenmesi ve geliştirilmesi yapılmıştır.

ACRL’nin 2016 standardı genel anlamda altı ana konuya bölünmüştür. Her bir konu bilgi okuryazarlığında bilgi uygulamalarını ve temel eğilimleri içerir. Standart oluşturan altı ana konu aşağıda listelenmiştir:

- Konuya bağlı güvenilirlik,
- Süreç olarak bilgi,
- Değer olarak bilgi,
- Sorgu olarak araştırma,
- Bilimsel iletişim,
- Stratejik keşif olarak araştırma.

Her konuya destekleyen bilgi uygulamaları ve eğilimler standartların nasıl uygulanacağını vurgulamak için yapılmamıştır. Kişiler konuları kendi durumlarına göre uyarlamalı ve uygun öğrenim sonuçlarını tasarlamalıdır.

Bu standartlar, bilgi okuryazarlığını öğrencilerin bilgi tüketicileri ve yaratıcıları olarak sahip olmaları gereken temel yetenekler serisi olarak tanımlayan bir kavram olan “meta okuryazarlık” konusuna da dikkat çekmektedir. Meta okuryazarlık, bilgi ekosistemiyle davranışsal, kavramsal ve meta kavramsal seviyelerde bir ilişki kurulmasını öngörmektedir. Bu Sistem meta okuryazarlığın bu temel fikirlerine dayanmaktadır ve meta biliş ya da hızla değişen ekosistem içinde daha öze yönelik olabilmek adına eleştirel öz düşünüm üzerine odaklanmaktadır.

A. Konuya bağılı Güvenilirlik

Bilgi kaynakları onu, yaratıcıların hazırlayanların uzmanlık alanlarını ve ilgili bilginin güvenilirliğini yansıtır. Bu bilgi kullanılacağı yere göre değerlendirilir.

Bilgi Uygulamaları; Bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştiren öğrenciler;

- Konu uzmanı ya da özel deneyim sahibi olurlar;
- Araştırma yaparlar;
- Genel olarak bilinen yazarların ve basılı kaynakların pek çok konuda ‘standart’ olarak bilinmelerine karşın farklı branşların farklı yetkilileri olabileceğini anlarlar;
- Güvenilir içerikleri tanımlarlar;
- Fikri mülkiyet hakkına saygı duymayı ve sorumluluklarını bilirler;
- Yetkililerin aktif olarak birbirlerine bağlandıkları ve zaman içerisinde kaynakların geliştiği bilgi ekosisteminin giderek artan sosyal doğasını anlarlar.

Bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştiren öğrenciler

- Farklı bakış açılarıyla karşılaştıklarında açık fikirli olurlar;
- Güvenilir kaynaklar bulmak için kendilerini motive ederler ve güvenilir bilgilerin karşısına çıkabileceğini bilirler;
- İçerikleri kuşkucu bir bakış açısıyla değerlendirmenin önemini bilirler;
- Yetki vermenin geleneksel yollarını sorgularlar;
- Tavırların ve davranışların uygulanabilmesi için sık sık öz-değerlendirme yapılması gerektirdiğini bilirler.

B. Süreç Olarak Bilginin Hazırlanması

Bilgiyi araştırma, kullanma, düzeltme ve yaygınlaştırma döngüsünün kullanılmasıdır.

Bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştiren öğrenciler;

- Ulaşmaları gereken bilgiyi anlarlar;
- Gereksinim duyulan bilgiyi değerlendirirler;

- Geleneksel ve yeni geliştirilen bilgiyi incelerler;
- Bilginin, içinde bulunduğu biçim nedeniyle farklı şekillerde algılanabileceğini bilirler;
- Statik ya da dinamik bilgi içeren bilgi kaynaklarını tanırlar;
- Değişik yapılarda verilen bilginin değerini anlarlar;
- Yeni bilgi kaynaklarını kullanabilirler transfer ederler;
- Kendi seçimlerinin bilgiyi ürünündeki mesaja nasıl etkileyebileceği bilgisine sahip olurlar.

Bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştiren öğrenciler

- Bilgi ürünlerinin altında yatan hazırlama sürecini anlarlar;
- Bilgi ihtiyacını, bilgi kaynağı ile eşleştirirler;
- Bilginin farklı formatlarda ve modellerde ortaya çıkabileceğini kabul ederler;
- Yeni formatlarda ya da modellerde ortaya çıkan bilgiyi kabul ederler;
- Formatı ve altında yatan üretim sürecini değerlendirirler;
- Farklı amaçlara hitap eden bilgiyi tanırlar.

C. Değer Olarak Bilgi

Bilgi, bir varlık, eğitim aracı, etki aracı, pazarlık aracı ve dünyayı anlamının yolu da olmak üzere farklı değer yargılarını içinde barındırır.

Bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştiren öğrenciler

- Başkalarının fikirlerini doğru yerlerde kullanırlar;
- Fikri mülkiyetin kültürden kültüre değişen yasal ve sosyal bir yapı olduğunu anlarlar;
- Telif hakkı, adil kullanım, açık erişim ve kamu malı kavramlarının amaçlarını ve farklı özelliklerini bilirler;
- Bilgi üreten ve yayan sistemler içerisinde belirli kişilerin ya da grupların nasıl ve neden yeterli temsil edilmediklerini anlarlar;

- Bilgi kaynaklarına erişim ya da erişim eksikliği sorunlarını bilirler;
- Ürettikleri bilginin nerede ve nasıl yayınlanacağına karar verirler;
- Kişisel bilgilerin nasıl nesneleştirileceğini anlarlar;
- Gizlilik ve kişisel bilgilerin kullanımı bilirler.

Bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştiren öğrenciler

- Başkalarının orijinal fikirlerine saygı duyarlar;
- Bilgi üretmek için gerekli yeteneklere, zamana ve çabaya önem verirler;
- Kendilerini sadece tüketici olarak görmektense bilgi pazarına katkıda bulunan bireyler olarak görürler;
- Kendi bilgi önceliklerini değerlendirmeyi bilirler.

D. Sorgu Olarak Araştırma

Sorgulama cevaplanmamış ve çözülmemiş sorular üzerinde yoğunlaşan bir süreç olarak kabul edilmektedir.

Bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştiren öğrenciler:

- Bilgi boşlukları için sorular oluştururlar;
- Uygun bir araştırma kapsamı belirlerler;
- Araştırmaların kapsamlarını sınırlayabilirler;
- İhtiyaca, ortama ve sorgu tipine göre farklı araştırma yöntemleri kullanırlar;
- Toplanan bilgileri gözlemler ve boşlukları ya da zayıf kısımları değerlendirirler;
- Bilgileri anlamlı hale gelecek şekilde organize ederler;
- Birden çok kaynaktan toplanmış bilgileri sentezlerler;
- Bilginin analizine ve yorumlanmasına dayanarak mantıklı sonuçlar çıkarırlar.

Bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştiren öğrenciler

- Araştırmayı açık uçlu keşifler ve bilgi etkileşimi olarak ele alırlar;

- Bir sorunun olduğundan basit görünebileceğini ancak yine de araştırma için kritik bir öneme sahip olduğunu bilirler;
- Yeni sorular geliştirmekte ve araştırma yöntemleri öğrenmekte entelektüel merakın rolünü takdir ederler;
- Açık görüş ve eleştirel bir bakış açısına sahip olurlar;
- Sürekliliğe, uyumluluğa ve esnekliğe değer verirler. Araştırma sürecine katkıda bulunabileceklerini bilirler;
- Bilgi toplama ve değerlendirme aşamalarına birden çok bakış açısı ararlar;
- Gerekğinde uygun desteğe başvururlar;
- Bilgi toplama ve kullanma aşamalarında etik ve yasal esaslara dikkate ederler;
- Entelektüel tevazu gösterirler. Kendi entelektüel ya da deneyim ve sınırlarını bilirler.

E. Bilimsel İletişim

Bilim adamları, araştırmacılar ve profesyoneller, zaman içerisinde farklı yorumlamaların ve farklı bakış açılarının sonucu olarak ortaya çıkan yeni görüşler ve keşiflerle etkileşim halinde bulunurlar.

Bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştiren öğrenciler

- Kendi bilgi ürünlerinde başkalarının düşüncelerini kullanırlarsa bu düşüncelere atıfta bulunurlar;
- Bilimsel faaliyetlere uygun bir seviyede katkıda bulunurlar;
- Çeşitli alanlardaki engellerini tanımlarlar;
- Girişimci bilgi ortamlarına yapılan katkıları eleştirel biçimde değerlendirirler;
- Makalelerin, kitapların ve diğer bilimsel yayınların katkılarını tanımlarlar;
- Bilimsel bakış açılarını anlarlar;
- Bilimde tek bakış açısı olmadığını bilirler;

Ayrıca bilimsel bilgi sunumlarına yönelik olarak:

- Konuşma ortamlarını değerlendirirler;

- Kendi araştırma alanlarındaki konuşmaları takip ederler;
- Kendilerini sadece tüketici olarak değil, bilimsel konulara katkı yapan bireyler olarak görürler;
- Bilimsel konuşmaların çeşitli ortamlarda gerçekleşebileceğini bilirler;
- Bilimsel bir konu daha detaylı incelenene kadar bir parçanın değeri hakkında önyargıda bulunmazlar;
- Konuşmaya katılımcı kanallardan dahil olmanın getirdiği sorumlulukları anlarlar;
- Kullanıcılar tarafından oluşturulmuş içeriğe değer verirler ve başkalarının yaptığı katkıları değerlendirirler;
- Sistemlerin yetkililere öncelik verdiğini bilirler.

F. Stratejik Keşif Olarak Araştırma

Araştırmacının bilişsel, duygusal ve sosyal ölçütlerden etkilendiğinin ve bu ölçütleri etkileyebileceğinin kabul edilmesidir.

Bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştiren öğrenciler

- Kendi bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak ilk hedefi belirlerler;
- Bir konu hakkında bilgi üretebilecek ya daha sonradan o bilgiye nasıl ulaşılabileceğini belirleyecek bilim adamları, kurumlar, hükümetler ve endüstriler gibi ilgili tarafları belirlerler;
- Araştırma yaparken çeşitli düşünce biçimlerini kullanırlar;
- Bilgi ihtiyaçlarını ve araştırma stratejilerini uygun araştırma araçlarıyla eşleştirirler;
- İhtiyaçları ve araştırma stratejilerini gerektiği gibi ve araştırma sonuçlarına dayanarak tasarlar ve kullanırlar;
- Gerekli bilgilere erişebilmek için bilgi sistemlerinin nasıl düzenlendiğini anlarlar;
- Farklı araştırma dillerini (örn. kontrollü sözcük hazinesi, anahtar kelimeler, doğal dil) uygun biçimde kullanırlar;
- Araştırma süreçlerini ve sonuçlarını etkili biçimde yönetirler.

Bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştiren öğrenciler

- Fikri esneklik ve yaratıcılık sergilerler;
- İlk araştırma denemesinin her zaman en iyi sonuçları vermeyeceğini anlarlar;
- Bilgi kaynaklarının içerik ve format açısından birbirlerinden oldukça farklı olabileceklerini anlarlar;
- Kütüphaneciler ve araştırmacılar gibi uzmanlardan destek talebinde bulunurlar;
- Bilgi toplama sürecindeki tarama yöntemlerin değerini anlarlar;
- Araştırma zorluklarının üstüne giderler ve bilgi ihtiyacını karşılamak için ne zaman yeterli bilgiye sahip olduklarını bilirler (ACRL, 2016).

3. BÖLÜM

İRAN'DA BİLGİ OKURYAZARLIĞI

3.1. GENEL VE COĞRAFİ BİLGİLER

İran, gerek sahip olduğu insan kaynakları ve ekonomik güçler nedeniyle, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bölgesel aktörlerden birisi olarak, Orta Doğu'daki gelişmelerde etkin roller oynamaktadır. İran, Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının adeta ortasında yer almaktadır (Bkz. Şekil 4 ve Şekil 5). İran, güneyinde Basra Körfezi ve Hürmüz Boğazı; doğusunda Sistan, Beluçistan, Horasan, Horasan Dağları; kuzeyinde Hazar Deniz'i ile çevrilidir. İran; Türkiye, Azerbaycan, Ermenistan, Pakistan, Afganistan, Türkmenistan, Irak ve Nahcivan Özerk Cumhuriyeti ile komşudur.

Otuz iki (32) eyalete bölünmüş olan İran zengin yer altı kaynaklarına sahiptir. Ham petrol taşımacılığı için hayati deniz yolları olan Basra Körfezi ve Hürmüz Boğazı üzerindeki stratejik konumu, İran'ı dünya üzerinde bulunduğu koordinatta önemli kılmaktadır. İran'ın yüzölçümü 1.648.195 km²'dir. Farslar, Azerbaycan Türkleri, Kürt, Arap ve Beluçlar İran'da etkin kavimlerdir. Dinsel olarak da, nüfusun % 99,4'ü Müslüman olup, Müslümanların da yaklaşık % 90'ı Şii'dir. Nüfusun % 65'ne yakın bir oranı 15-54 yaş grubu arasındadır ve bu oran, İran'ın demografik gücüne işaret eden önemli bir veridir. 2016 yılı itibarıyla nüfusun yıllık tahmini artış oranı, % 1.22'dir. Teokratik bir cumhuriyet olan İran, 24 Ekim 1979 tarihinde kabul edilmiş ve halen yürürlükte bulunan bir anayasa ile yönetilmektedir (İran İstatistik Merkezi, 2016).

Şekil 4. Dünya Haritası

Şekil 5. İran Haritası

İran, idari olarak ostanlara (bölgelere), şehristanlara (şehirlere), bahşlara (kasabalara) ayrılmaktadır. Ostanların merkezleri genellikle ostandaki en büyük şehir olmaktadır. Tablo 4’de İran’da bulunan büyük şehirlerin nüfusları görülebilir.

Tablo 4. İran'daki Büyük Şehirlerin Nüfusları

Sıra	Şehir	İl	Vilayetin Kuruluş Yılı	2006 Nüfus	2016 Nüfus
1	Tahran	Tahran	1885	11,228,625	12,720,950
2	Meşhed	Horasan Razavi	1918	5515980	6,262,380
3	İsfahan	İsfahan	1928	4,499,327	5,093,089
4	Şiraz	Fars	1950	4,220,721	4,802,728
5	Tebriz	Doğu Azerbaycan	1917	3,527,267	3,892,304

Kaynak: İran İstatistik Merkezi – Merkz Amar İran, 2016.

3.1.1. İran'da Devlet Reformu Planının Yüksek Öğrenim Üzerindeki Etkileri

2005 yılında İran hükümeti tarafından başlatılan sosyo-ekonomik kalkınmaya yönelik yeni siyasi program ve stratejiler İran'ın diğer dünya ülkeleri ile siyasi, sosyal, ekonomik, eğitim ve kültürel alanlarda diplomatik ilişkiler kurmasına yardımcı olmayı hedeflemiştir. Bilgi iletişim teknolojilerinin tüm çalışma alanlarına uygulanması yükseköğrenim düzenindeki planları canlandırmıştır.

1981-1982 eğitim-öğretim yılında İran'da sadece 10 üniversite bulunurken ve bu kurumlara kaydolan öğrenci sayısı sadece 160000 iken 2015 yılında 2640 üniversiteye kaydolanların sayısı yaklaşık 5 milyona ulaşmıştır (Sharif, 2015)

Bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler ve sayıları durmadan artan elektronik kaynaklar, öğrenme ortamı üzerinde büyük etkilere sahiptir. Öğrenme ve öğretme alanlarındaki reform hareketleri, üniversite kütüphanelerinde büyük değişikliklere neden olmaktadır. Hem dijital hem de basılı ortamda kütüphanelerde öğrencilere sunulan kaynakların çeşitliliği geleneksel kütüphaneleri, etkin ve verimli kütüphanelere dönüştürmektedir. Kütüphaneler artık öğrencilerin ana koleksiyona fiziksel anlamda erişemedikleri kapalı kitaplıklardan meydana gelen kitap depoları olmaktan çıkmıştır. Kütüphanecilerin bilgi erişime yönelik görevleri artmaktadır (Parirokh, 2007). 1990'lı yılların başlarından bu yana İran'daki kütüphaneler, bilgisayar ortamına taşınmaktadır. 1990'ların sonlarında ise kütüphaneler, yurtiçindeki bütünleşik kütüphane yönetim

sistemleri sayesinde kataloglama, çevrimiçi kamuya açık katalog (OPAC)⁵, ödünç verme ve benzeri hizmetlerle kütüphaneler arası işbirliğine gitmişlerdir. Öğrenciler, ihtiyaç duydukları kaynakları aramak ve OPAC sisteminden bilgiye ulaşmak için “açık erişim” kaynaklarını kullanmaya başlamışlardır.

2000 yılından itibaren İran’da kütüphanecilik hizmetlerinin gelişmesi, konu uzmanlığına yönelik kütüphanelerin kurulması ve hizmet vermesiyle kullanıcılara yönelik bilgi okuryazarlığı eğitimleri önem kazanmıştır.

İran’da internetin önemi kısa sürede fark edilip yararlanılmaya başlanmıştır. ‘İnternet Word States’ in raporuna göre 2000 yılında kullanıcı sayısı 250.000 olmuş, 2015 yılında bu rakam 46,800,000 düzeyine gelmiştir (İnternet Word States, 2015).

3.2. İRAN’DA BİLGİ OKURYAZARLIĞI

İran’da bilgi okuryazarlığı üzerine odaklanan ve önemli çalışmalar olarak ön plana çıkan çalışmalar özellikle son yıllarda hem nicelik hem de nitelik açısından artış göstermiştir. İran’da yapılan bilgi okuryazarlığı çalışmaları Tablo 5’de özetlenmektedir.

Tablo 5. İran’da Bilgi Okuryazarlığı Çalışmaları

Yıl	Bilgi Okuryazarlığı Çalışmaları
1994	QizilAyagh (1994) İngilizceden Farsçaya çevirdiği makaleyle (Ford,1994), İran’da bilgi okuryazarlığı kavramını tanıtmıştır. Burada bilgi okuryazarlığı eğitiminin önemi anlatılarak kütüphaneciler, kütüphaneler ve bilgi teknolojileriyle ilişkiler kapsamaktadır.
1997	Khosrevi (1997)“Okullarda Bilgi Okuryazarlığı” başlıklı bir makale yayınlamıştır. Söz konusu makalede okullarda bilgi okuryazarlığının durumu ve ayrıca bilgi okuryazarı bireylerin oluşmasında okul kütüphanelerinin önemi üzerinde durmuştur. Bu makalede dikkat çekici en önemli husus, bilgi edinme yolları ile bilgi okuryazarlığı kavramlarının eşanlamlı olarak ele alınmasıdır.
1998	Tagavi (1998). bilgi okuryazarlığının gelişiminde etkin faktör olarak ön plana çıkan bilgisayar okuryazarlığından söz ederken evrensel çalışmalardan tanımlar ve örnekler sunarak İran’da bu alanla ilgili eksikliklere ve zorluklara vurgu yapmıştır.

⁵ Online Public Access Catalog, Katalog Tarama (Online Katalog).

-
- 1999 İran’da bilgi okuryazarlığıyla ilgili ilk tez çalışmasını Tabatabai (1999) yapmıştır. Tabatabai doktora çalışmasında, içerik analizi yöntemiyle LISA (Library and Information Science Abstracts) veri tabanında yer alan makalelerde bilgi okuryazarlığı kavramını oluşturan unsurlar üzerine bir inceleme yapmıştır. İran’da bilgi okuryazarlığı konusunda araştırmalar yapılması gereğini ortaya çıkartmıştır.
-
- Bilgi okuryazarlığı üzerine uygulanan ilk proje Mogadaszade ve Perirokh g(1999) tarafından “yükseköğretim öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı durumu” başlığı altında gerçekleştirilmiştir.
-
- 2002 Montazeri ve diğerleri (2002) “İran mesleki ve teknik eğitim okullarında görevli öğretmenlerin bilgi okuryazarlığı düzeyleri” üzerine bir proje çalışması yürütmüştür.
-
- 2005 İran’da Bilgi okuryazarlığı alanı üzerine düzenlenen ilk kongre, 2005 yılında “Kullanıcı Eğitimi ve Kütüphaneler”, “Bilgi Merkezlerinde Bilgi Okuryazarlığının Gelişimi”, başlıkları altında Meşhed şehrinde düzenlenmiştir. Bu kongrede bilgi okuryazarlığı kavramı, kuramları ve uygulamaları üzerine sunumlar yapılmıştır. Sunulan bildirilerin kapsayan bir kitap yayınlanmıştır.
- Sami (2005) bilgi okuryazarlığının uzaktan eğitim yoluyla yapılabilirliği üzerine araştırma yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre bilgi okuryazarlığının uzaktan eğitimle kazandırılabilceği ve verilen eğitimle bilgi okuryazarı bireylerin oranında artış gözlenebileceği ifade edilmiştir.
- Fattahi ve Salari (2005), bilgi okuryazarlığı eğitim programları geliştirmişlerdir. Noruzi (2005), bilgi okuryazarlığı ile ilgili çalışmalara, programlara ve araştırmalara değinerek demokrasinin güçlenmesi ve gelişmesinde bilgi okuryazarlığının etkin rolüne vurgu yapmıştır.
- İran’da bilgi okuryazarlığı, kullanıcı eğitimi, bilgi okuryazarlığının kütüphane ve bilgi bilimi merkezlerinde geliştirilmesi üzerine yayınlanan çalışmalar Rahmatollah Fattahi’nin (2005) editörlüğünde hazırlanan yayınlara ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışmada 29 makale yayınlanmıştır. Makalelerde bilgi okuryazarlığının genel, teorik ve uygulanabilir konuları ele alınmıştır.
-
- 2006 Hafezi ve Bahtiyari (2006) bilgi okuryazarlığının tanımı üzerine çalışmış ve eğitimde bilgi okuryazarlığı konusunda araştırmaların yapılması gerektiğini ortaya çıkartmıştır.
-
- 2007 Gasemi (2007) İran’da bilgi okuryazarlığının gelişmesindeki engeller üzerine çalışmıştır. Kültürel, siyasal ve ekonomik etkenlerin yükseköğretim merkezlerinde bilgi okuryazarlığının gelişmesini olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir.
- Heydari (2007) İlkokulların hayat bilgisi öğretim programlarında bilgi okuryazarlığının yeri üzerine araştırma yapmıştır.

Parirokh (2007) tarafından hazırlanan “bilgi okuryazarlığı eğitimi: kavramlar, yöntemler ve programlar” adlı kitabın içeriği dört bölümden oluşmaktadır. Bu yayında ilk kez İran’da kütüphanelerin, eğitim programlarının gelişim sürecindeki etkin rolleriyle ilgili ayrıntılı bilgiler sunulmuştur. Genel olarak yazar bilgi okuryazarlığı eğitimi konusundaki deneyimlerini kullanarak bu kitabı hazırladığında ilgili yayın önemli ders kaynağı olarak kullanılmıştır.

2009 Nazari (2009) İngiltere’deki Sheffield Üniversitesi’nde “Eisenhart Modeli uygulaması üzerinden elektronik ortamlarda bilgi okuryazarlığı kavramı ve içeriği” başlıklı doktora tez araştırmasıyla önemli bir çalışmayı gerçekleştirmiştir. Söz konusu tez çalışmasının sonuçlarına göre, uygulanan bilgi okuryazarlığı bir çeşit yapısal koşullara göre belirlenen bir olgudur. Dolayısıyla eğitim düzeyleri, öğrenme alanları, çalışma alanlarında farklı bilgi okuryazarlığı kavramları ve bilgi okuryazarlığı türlerinin içerikleri incelenen konulardır. Bu bağlamda bilgi okuryazarlığı uygulanma aşamasında belirli yapısal düzeylerin ve koşulların göz önünde bulundurulması gereği ortaya çıkmıştır.

Nazari(2009) tarafından yazılan kitapta bilgi okuryazarlığı kavramı, bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazanılmasının gerekliliği, önemi, bilgi okuryazarlığının modelleri, standartları, bilgi okuryazarlığının öğretimi, geliştirilmesi, dünya ülkelerinin deneyimleri ve ayrıca yüksek lisans programında bilgi okuryazarlığı dersinin sunulması konularında bilgiler yer almaktadır.

2009 Gasemi ve Mukhtari (2009) tarafından Burkhardt, McDonald ve Rademacher’in eserleri İngilizceden Farsçaya çevrilmiştir. Bu kitaplar bilgi okuryazarlığının standartlar temellerine göre uygulamalı alıştırmalar ve ders programlarının düzenlenmesi için uygun ortamlar önermiştir.

Daverpenah ve Gasemi(2009) tarafından yükseköğretimde bilgi okuryazarlığının önemi, rolü, objektif ölçümünün yapılması ve güvenilirliği konularını içeren kitap hazırlanmıştır. Bu eserde verilmiş olan ölçekler, öğrencilerin bilgi okuryazarlığının standart aracı olarak kullanılabilir.

2009 yılının Mayıs ayında Kum şehrinde Uzaktan Eğitim Üniversitesi Bilgi Bilimi ve Kütüphanecilik Derneği tarafından “bilgi okuryazarlığı ve toplumun sınıfları arasında bilgi okuryazarlığının geliştirilmesindeki gereklilikler” başlığı altında, 5.yıl kongresi yapılmıştır.

2010 Jokar ve İsmailpur (2010) bilgi okuryazarlığının İran’daki durumu ve eğitim programlarının işlevlerini açıklamışlardır.

Khalegi ve Siyamek (2010) tarafından “bilgi okuryazarlığı becerilerinin öğretimi” adlı kitap yazılmıştır. Bu eserin tartıştığı ana konu, yükseköğretim için bilgi okuryazarlığı becerileri ve standartları olmuştur.

2011 “Bilgi okuryazarlığı, uygulamalar ve perspektifler” başlığı altında Simnan Üniversitesi 1. Öğrenci Derneği Kongresi 2011’de düzenlenmiştir. Bu yerel kongrede yedi makale ve beş poster sunumu gerçekleştirilmiştir.

-
- Nili (2011) “Standart ödevler ve araçlar yardımıyla bilgi okuryazarlığını değerlendirme” adlı kitap yazmıştır. Burada kendi kendine öğrenme kaynakları olarak, bilgi okuryazarlığı öğretimi programları, öğretim elemanları tarafından bilgi okuryazarlığı kullanımı, ödevlerde nitel ve nicel yöntemlerin uygulanması anlatılmıştır.
-
- 2013 Raeisi (2013) tarafından yapılan çalışma İran’da bilgi okuryazarlığı, kamu eğitimi ve yükseköğretim programları üzerinedir. Bu yayında eğitim politikası, dijital okuryazarlığı sorunları ve 21. yüzyılda ayakta kalabilmek için kullanılacak bilgi yetkinlikleri konuları incelenmiştir.
-
- Yazdani (2013)’nin yaptığı araştırma sonuçları mühendislik yüksek lisans birinci sömestre öğrencilerinin bilgi kaynaklarını kullanmaları ve bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirmeleri üzerinedir.
-
- 2015 Jalilpour (2015) bilgi okuryazarlığı, bilginin keşfedilmesi, bilginin toplanması, düzenlenmesi ve değerlendirilmesi konularına yer vermektedir.
- Derakhshan ve diğerleri (2015) bilgi okuryazarlığı kaynaklarını, öğretim stillerini, öğrencilerin bilgi almaya daha açık olduğu durumları tartışmıştır.
-
- 2016 Rateghi, F. (2016) Bilgi okuryazarlığına öğretim konusu olarak bakmış ve kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığını teşvik etme konusunda liderlik görevini üstlenmesini tavsiye etmiştir.

3.3. TEBRİZ ÜNİVERSİTESİ (TÜ)

Tebriz , İran'ın Doğu Azerbaycan Eyaleti'nin yönetim merkezi olan en büyük şehirdir. Tebriz şehristanı'nın da yönetim merkezi olan Tebriz'in 2016 yılı resmi nüfusu yaklaşık 4,000,000'dur. Şehir nüfusunun çoğunluğunu Azerbaycan Türkleri oluşturmaktadır. Halkın dili Azericedir. Nüfus açısından İran'ın Tahran, Meşhed , İsfahan ve Şiraz'dan sonra beşinci, sanayi bakımından İran'ın ikinci büyük şehridir.

TÜ 1946 yılında Tıp, Ziraat ve Pedagoji Fakültelerini kapsayarak üç fakülte olarak kurulmuştur. TÜ, İran'ın en eski ikinci üniversitesi olarak, ülkenin akademik, bilimsel, sosyal ve kültürel alanlarında tanınmıştır. Dünya üniversiteleri ile birlikte yaptığı çalışmalarla ülkenin en önemli araştırma ve eğitim kurumları arasındadır. TÜ 12 fakülteden oluşmaktadır.

Üniversite'nin 2016-2017 akademik döneminde , 150 alanda lisans programı, 95 alanda yüksek lisans programı ve 73 alanda doktora programı olmak üzere toplam 318 alanda program yer almaktadır. Toplam olarak yaklaşık 19.000 öğrenci öğrenim görmektedir. Bunlardan 1400 öğrenci ön lisans, 10115 öğrenci lisans, 6500 öğrenci yüksek lisans ve 1000 öğrenci doktora programındadır (Tebrizu,2016).

3.3.1. TÛ'nde Bilgi Okuryazarlığı Uygulamaları

TÛ, 2000 yılından bu yana bilgi okuryazarlığı eğitim programlarını lisans öğrencileri için uygulamaya başlamıştır. Bilgi okuryazarlığı uygulanması bağlamında yapılan çalışmalara öğretim elemanları, kütüphaneciler ve kütüphane yöneticileri katılmaktadır. Uygulanan bilgi okuryazarlığı öğretim programı Ek-1'de yer almaktadır. Bilgi okuryazarlığı öğretim programı sınıfta yüzyüze eğitim ortamında toplam 150 saat verilmektedir.

3.4. MEŞHED ÜNİVERSİTESİ (MÛ)

Meşhed İran'ın Razavi Horasan Eyaleti'nin yönetim merkezi ve ülkenin ikinci büyük şehridir. Meşhed şehristanı'nın yönetim merkezi olup 2016 yılı resmi nüfusu 6.262.380'dir. Meşhed, ülkenin doğusunda, başkent Tahran'ın 850 km. doğusunda bulunmaktadır. Tarihi İpek Yolu üzerinde ve Batı'yı, Merv ile zengin Doğu ülkelerine bağlayan Meşhed Şii dünyası için kutsal bir ziyaret yeridir. 823 yılında kurulan şehre, İmam Rıza'ya atfen 'şehadet yeri' anlamına gelen 'Meşhed' adı verilmiştir.

Meşhed Firdovsî Üniversitesi 1949 yılında Tıp Fakültesi, Edebiyat Fakültesi ve Sosyal Bilimler Fakültesini kapsayarak kurulmuştur. Çeşitli alanlarda yükseköğretimin gelişmesiyle birlikte İlahiyat, Temel Bilimler, Eğitim Bilimleri, Psikoloji, Ziraat ve Teknik Eğitim bölümleri de bu üniversitede açılmıştır.

1987'de Bakanlar Kurulunun aldığı kararla Yüksek Öğretim Bakanlığının Sağlık Bakanlığından ayrılmasıyla, MÛ de Tıp Bilimleri Üniversitesi ve Firdovsî Üniversitesi olarak ikiye ayrılmıştır. Yüksek Öğretimin yaygınlaşma sürecinde 1988 yılında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 1991'de Veterinerlik, 1994'de Nişabur Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri ve 1996'de Matematik Fakülteleri kurulmuştur.

1990 yılında Fars Dili ve Edebiyatı, Arap Dili ve Edebiyatı, Fransız Dili ve Edebiyatı, Coğrafya, Sosyoloji, Fıkıh ve İslâmî Hukuk İlkeleri ile Kur'an ve Hadis anabilim dallarında öğrenci kabul ederek ikinci öğretim sistemini de uygulamaya koymuştur. MÜ'nin 21000 öğrencisi, 900 öğretim üyesi ve 1200 idari kadrosu bulunmaktadır. Bu üniversite her sene 180 ayrı dalda lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde 3000 öğrenci kabul ederek yılda 2500 öğrenci mezun etmektedir (Meşhedu,2016).

3.4.1. MÜ'nde Bilgi Okuryazarlığı Uygulamaları

MÜ'nin kütüphaneciliğinde yaşanan gelişmeler uzmanların ve kurumsal otoritelerin dikkatini çekmiş olsa da bu durum sadece bilgisayar sayısının artırılması, internet erişiminin iyileştirilmesi, bilgi kaynaklarının satın alınması vs. gibi uygulamalar sınırlı kalmıştır.

MÜ'de 2002 yılından itibaren lisans öğrencilerine bilgi okuryazarlığı öğretim programı uygulanmaktadır. Bilgi okuryazarlığı programının uygulanmasındaki amaçlar şunlardır:

- Farklı veri tabanlarında literatür araştırmalarını öğretmek;
- Kullanıcılar için ilgili olan bilgilerin nasıl bulunacağını göstermek;
- Kütüphane hizmetlerini vermek;
- Elektronik hizmetlerin ortaya çıkmasıyla gerekli hale gelen farklı teknoloji becerilerini kazandırmak;
- Bilgi hizmetlerini ve sistemlerini değerlendirmeyi öğretmek

MÜ'de uygulanan bilgi öğretim programı Ek-2'de yer almaktadır. Bilgi okuryazarlığı öğretim programı sınıfta yüzyüze eğitim ortamında toplam 160 saat verilmektedir.

3.5. TÜ VE MÜ BİLGİ OKURYAZARLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

TÜ Eğitim Fakültesi bilgi okuryazarlığı öğretim programı 2010 yılında hazırlanmış, 2012 yılında uygulanmaya konmuştur. Beş ana başlıkta hazırlanan programın başlıkları (Bkz. Ek-1) şöyledir:

1. Bilgi kaynaklarının tanınması
2. Bilgi arama ve İnternette arama motorlarının kullanılması
3. Bilgi erişim yöntemleri
4. Bilginin değerdendirilmesi
5. Bilginin kullanılması

MÜ Eğitim Faköltesi bilgi okuryazarlığı öğretim programı 2010 yılında hazırlanmış, 2012 yılında uygulanmaya konmuştur. Beş ana başlıkta hazırlanan programın başlıkları (Bkz. Ek-2) şöyledir:

1. Kütüphane oryantasyonu
2. Bibliyografik yönerge
3. İnternet araması
4. Veri tabanlarında arama
5. Konulara yönelik bilgi okuryazarlığı uygulamaları

3.5.1 TÜ ve MÜ Bilgi Okuryazarlığı Öğretim Programlarının Bilgi okuryazarlığı Standartlarına Göre Değerdendirilmesi

TÜ ve MÜ üniversitelerindeki bilgi okuryazarlığı öğretim programlarındaki ders içerikleri göz önünde tutularak, ACRL 2000, ACRL 2016 ve SCONUL Modeli 2011 standartları ile karşılaştırma yapılmış ve bu karşılaştırmaların sonucunda ilgili standartların TÜ ve MÜ programlarındaki varlıkları saptanmıştır.

Bu saptamalara ilişkin Tablo 6' da yer almaktadır.

Tablo 6. TÜ ve MÜ’de Bilgi Okuryazarlığı Öğretim Programlarının Bilgi okuryazarlığı Standartları ve Modellerine Göre Değerlendirilmesi

ACRL Bilgi Okuryazarlığı Standartları (2000)	TÜ	MÜ	ACRL Bilgi Okuryazarlığı Standartları (2016)	TÜ	MÜ	SCONUL Bilgi Okuryazarlığı Modeli (2011)	TÜ	MÜ
1- Bilgi gereksinimini tanımlamak - Araştırmanın konusunu belirlemek - Bilgi gereksinimini geliştirmek - Bilgi kaynaklarını araştırmak - Bilgiyi tanımlamak. - Yeni çalışmalar yapmak - Bilginin erişimini bilmek - Bilgi kaynaklarının değerini bilmek - Bilgiye dayalı ölçütleri tanımlamak	+	+	1- Konuya bağlı güvenilirlik - Konu uzmanı sahibi olmak - Araştırma yapmak - Güvenilir içerikleri tanımak - Fikri mülkiyet hakkını bilmek - Konunun değerlendirmesinin önemini bilmek	+	+	1- “Tanımlama” Kavramı - Sürekli yeni bilgi ve veriler üretilebilir - Bilgi okuryazarlığı bir sürecinde öğrenilir - Yeni fikirler ve görüşler oluşturulur - Her türlü bilgi ve verilere ulaşılabilir. - Bilgi eksikliğini tespit etmek - Araştırma konusunu tanımlamak - Bir konu hakkında bilgiye sahip olmak	+	+
2- Bilgiye etkili şekilde erişmek - Uygun araştırma yöntemlerini seçmek - Etkin araştırma stratejileri tasarlamak - Araştırma planı geliştirmek - Değişik tarama sistemleri kullanmak - Değişik sınıflama sistemleri kullanmak - Arama stratejisini tanımlamak - Atıf bilgilerini kaydetmek - Kaynak türlerini bilmek - Değişik teknolojileri kullanmak	+	-	2- Süreç Olarak Bilginin Hazırlanması - Bilgilerin sınırlarını ortaya koymak - İhtiyaç olan bilgiyi değerlendirmek - Geleneksel bilgiyi incelemek - Bilginin değerini anlamak - Bilgi kaynaklarını değerlendirmek	+	-	2- “Kapsam” Kavramı - Bilgi türlerinin varlığı saptanır - Bilgi kaynağını tanımlanır - Erişilebilirlik sorunları anlaşılır - Neyin bilinmediğini saptamak - Her tür bilgiyi tanımlamak - Bilginin geliştirileceğini tanımlamak	+	+
3- Bilgi kaynaklarını eleştirmek - Kaynakları okur ve temel fikirleri seçmek - kaynakların güvenilirliğini test etmek - Kavramlar arası ilişkiyi belirlemek - Bilgi ile yeni bilgiyi karşılaştırmak - Bilginin yeterliliğini belirlemek - Bilgi tartışmalara katılmak	+	+	3- Değer Olarak Bilgi - Başkalarının fikirlerini kullanmak - Fikri mülkiyetin kültürü anlamak - Telif hakkını bilmek - Bilgi üreten ve yayan sistemleri anlamak - Bilgi kaynaklarının erişimini bilmek	+	-	3- “Planlama” Kavramı - Çeşitli araştırma teknikleri kullanılır - Araştırma araçlarının farkları belirlenir - Araştırma stratejileri geliştirilir - Uygun anahtar kelimeler oluşturmak - Araştırma sorusunu tanımlamak - En uygun araştırma araçlarını seçmek	+	-

4. BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

4.1. ÖĞRETİM ELEMANLARININ UYGULAMALARINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

TÜ ve MÜ’de öğretim elemanlarının 2000 yılından bu yana bilgi okuryazarlığı eğitimini nasıl uyguladıklarını saptamak amacıyla bu konuda çalışan TÜ’den 11 öğretim elemanına, MÜ’den 10 öğretim elemanına anket uygulanmıştır. Evrenin tamamını kapsayan bulgular burada verilmektedir.

4.1.1. Öğretim Elemanlarının Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarına ait demografik özellikler Tablo 7 kapsamında sunulmaktadır.

Tablo 7. Öğretim Elamanlarının Üniversite Bazında Demografik Özellikleri

Değişkenler	Üniversite	Gruplar	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	TÜ	Erkek	5	45,5
		Kadın	6	54,5
		Toplam	11	100
	MÜ	Erkek	5	50
		Kadın	5	50
		Toplam	10	100
Akademik Düzey	TÜ	Profesör	2	18,2
		Doçent	2	18,2
		Yardımcı Doçent	4	36,4
		Araştırma Görevlisi	3	27,2
		Toplam	11	100
	MÜ	Profesör	1	10
		Doçent	3	30
		Yardımcı Doçent	4	40
		Araştırma Görevlisi	2	20
		Toplam	10	100
Üniversitede çalışma süresi	TÜ	1-5 yıl	-	-
		6-10 yıl	6	54,5
		11-15 yıl	3	27,3
		15 yıldan fazla	2	18,2
		Toplam	11	100
	MÜ	1-5 yıl	-	-
		6-10 yıl	4	40
		11-15 yıl	4	40
		15 yıldan fazla	2	20
		Toplam	10	100
Bilgi okuryazarlığı dersini verme süresi	TÜ	1 yıldan az	-	-
		1-3 yıl	3	27,3
		4-6 yıl	3	27,3
		7 yıldan fazla	5	45,4
		Toplam	11	100
	MÜ	1 yıldan az	-	-
		1-3 yıl	4	40
		4-6 yıl	1	10
		7 yıldan fazla	5	50
		Toplam	10	%100

Tablo 7’ de görüldüğü gibi her iki üniversitede öğretim elemanlarının demografik özellikleri birbirine benzerdir. Üniversitede çalışma süresi ve bilgi okuryazarlığı dersini verme süresinde farklılıklar bulunmaktadır. Ortak olan her iki üniversitede araştırmamıza dahil olan öğretim elemanlarının üniversitede 1-5 yıl arasında çalışma süresi olana rastlanmamasıdır. Her iki üniversitede öğretim elemanları genel olarak 7 yıldan fazla süredir bilgi okuryazarlığı dersi vermektedir.

Araştırmaya katılan her iki üniversitenin öğretim elemanlarına ilişkin toplu demografik özellikler Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Öğretim Elemanlarına Ait Toplu Demografik Bilgiler

Değişkenler	Gruplar	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	10	47,6
	Kadın	11	52,4
	Toplam	21	100
Akademik Düzey	Profesör	3	14,3
	Doçent	5	23,8
	Yardımcı Doçent	8	38,1
	Araştırma Görevlisi	5	23,8
	Toplam	21	100
Üniversitede eğitim zamanı	1-5 yıl	-	-
	6-10 yıl	10	47,6
	11-15 yıl	7	33,4
	15 yıldan fazla	4	19
	Toplam	21	100
Bilgi okuryazarlığı dersi	1 yıldan az	-	-
	1-3 yıl	7	33,4
	4-6 yıl	4	19,0
	7 yıldan fazla	10	47,6
	Toplam	21	100

4.1.2.Öğretim Elemanlarının Bilgi okuryazarlığı Eğitimine Yönelik Görüşleri

Araştırmaya katılan toplam 21 öğretim elemanının bilgi okuryazarlığı eğitimine ait görüş ve değerlendirmeleri Tablo 9’da verilmiştir. Tablo 9’da “bilgi okuryazarlığı eğitimine yönelik görüşlerinizi belirtiniz” sorusuna verilen yanıtlar gösterilmiştir. Yanıtlar önem sırasına göre “Dersin içeriği ve sunumu önemlidir” % 86; “ ödeve – projeye dayalı eğitim önemlidir” % 67, “Süreklilik önemlidir” %66, “Dersi veren önemlidir” % 62,5, “Kütüphanecilerin destekleri önemlidir” %47, “Ara sınavlar ve genel sınavlar önemlidir” %38,5; “Kütüphane kaynaklarının kullanımı ve yapılan uygulamalar önemlidir” %36,5 olmuştur.

Tablo 9. Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitimindeki Önemli Unsurlar

Soru 6	Tercihler	Üniversite	Katılmıyorum		Emin Değilim		Katılıyorum	
			F	%	F	%	F	%
1	Dersin içeriği ve sunumu önemlidir	TÜ	0	0	1	9,1	10	90,9
		MÜ	0	0	2	20	8	80
2	Dersi veren önemlidir	TÜ	0	0	6	54,5	5	45,5
		MÜ	0	0	2	20	8	80
3	Kütüphane kaynaklarının kullanımı ve yapılan uygulamalar önemlidir	TÜ	4	36,3	3	27,4	4	36,3
		MÜ	2	20	4	40	4	40
4	Kütüphanecilerin destekleri önemlidir	TÜ	1	9,1	3	27,4	7	63,5
		MÜ	1	10	6	60	3	30
5	Süreklilik önemlidir	TÜ	0	0	3	27,4	8	72,6
		MÜ	0	0	4	40	6	60
6	Ödeve – Projeye dayalı eğitim önemlidir	TÜ	0	0	3	27,4	8	72,6
		MÜ	0	0	4	40	6	60
7	Ara sınavlar ve genel sınavlar önemlidir	TÜ	0	0	7	63,5	4	36,5
		MÜ	2	20	4	40	4	40

Açıklama: F: Frekans , %: Yüzde, TÜ, MÜ’ni ifade etmektedir

Tablo 9 öğretim elemanlarının bilgi okuryazarlığı dersinin içeriğini ve sunumunu önemli görmelerine, hatta bu dersin içeriğini ödeve-proje dayalı eğitimle desteklenmesi gerektiğini belirtmelerine karşın tüm bilgi okuryazarlığı eğitimini kütüphane ve hizmetleriyle bütünleştirmemrleri dikkat çekicidir.

4.1.3. Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Göre “Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Yeterlilikleri”

Bilgi okuryazarlığı eğitimi verildikten sonra öğretim elemanlarına ilgili dersi alan öğrencilerin yeterlilikleri sorulmuştur. Öğretim elemanlarının görüşlerine göre bilgi okuryazarlığı eğitimini alan öğrencilerin yeterlilikleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitimini Alan Öğrencilerin Yeterlilikleri

Soru 7	Maddeler	Üniversite	Katılmıyorum		Emin Değilim		Katılıyorum	
			F	%	F	%	F	%
1	Bilgi gereksinimlerini tanımlar	TÜ	3	27,3	6	54,5	2	18,2
		MÜ	3	30	4	40	3	30
2	Araştırma yöntemlerini bilir	TÜ	4	36,4	4	36,4	3	27,3
		MÜ	2	20	5	50	3	30
3	Araştırma konusunu belirler ve araştırmasına odaklanır	TÜ	2	18,2	6	54,5	3	27,3
		MÜ	2	20	6	60	2	20
4	Araştırma planını oluşturur	TÜ	3	27,3	6	54,5	2	18,2
		MÜ	2	20	5	50	3	30
5	Bilgi arama stratejisini belirler	TÜ	2	18,2	6	54,5	3	27,3
		MÜ	2	20	6	60	2	20
6	Bilgi erişim araçlarını tanı ve kullanır	TÜ	4	36,4	5	45,5	2	18,2
		MÜ	4	40	3	30	3	30
7	Bilgiye erişir	TÜ	2	18,2	5	45,5	4	36,3
		MÜ	3	30	3	30	4	40
8	Bilgiyi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanır erişir	TÜ	1	9,2	6	54,5	4	36,3
		MÜ	2	20	7	70	1	10
9	Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web2.0 uygulamalarını gerçekleştirir	TÜ	5	45,5	4	36,3	2	18,2
		MÜ	4	40	4	40	2	20
10	Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirir	TÜ	4	36,3	6	54,5	1	9,2
		MÜ	4	40	4	40	2	20
11	Bilgi kaynaklarını değerlendirir	TÜ	5	45,5	4	36,3	2	18,2
		MÜ	5	50	5	50	0	0
12	Eleştirel ve yaratıcı düşünür	TÜ	6	54,5	3	27,3	2	18,2
		MÜ	4	40	5	50	1	10
13	Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilir	TÜ	6	54,5	4	36,3	1	9,2
		MÜ	5	50	4	40	1	10
14	Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilir	TÜ	5	45,5	4	36,4	2	18,2
		MÜ	3	30	7	70	0	0
15	Bilgiyi sunar ve iletir	TÜ	4	36,4	5	45,5	2	18,2
		MÜ	3	30	5	50	2	20

Açıklama: F: Frekans , %: Yüzde , T: TÜ, M:MÜ'ni ifade etmektedir

Tablo 10 incelendiğinde öğretim elemanlarına göre öğrencilerin en yetersiz oldukları alan “Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilme” ve “eleştirel ve yaratıcı düşünür” olduğu görülmektedir”. TÜ’nde her iki konuda %54.5 ve MÜ’nde %50 ve %40 ile öğretim elemanları en yüksek oranda aynı kararları vermişlerdir.

Öğretim elemanlarının görüşlerine göre bilgi okuryazarlığı eğitimini alan öğrencilerin yetersiz oldukları diğer alanlar sırasıyla “bilgi kaynaklarını değerlendirmek (TÜ %45.5

ve MÜ’de %50)’; “Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web 2.0 uygulamalarını gerçekleştirmek (TÜ %45.5 ve MÜ %40)’; “Bilgi erişim araçlarını tanımak ve kullanmak (TÜ 36.4 ve MÜ %40)’; “Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilmek (TÜ %45.5 ve MÜ %30)” olmuştur.

Emin değilim ifadesinin tercih edildiği iki en yüksek oran, TÜ için altı konuyu kapsamaktadır. Bu konular sırası ile: 1- Bilgi gereksinimlerini tanımlar, 2- Araştırma konusunu belirler ve araştırmasına odaklanır, 3- Araştırma planını oluşturur, 4- Bilgi aramada stratejisini belirler, 5- Bilgiyi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanır erişir, 6- Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirir konular olmuştur. MÜ için telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilme; bilgi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanarak erişme konuları emin olunmayan alanlardır.

Öğretim elemanlarının görüşlerine göre öğrencilerin bilgi okuryazarlığı yeterliliğine sahip oldukları “katılıyorum” onayını verdikleri alanların başında “bilgiye erişmek (TÜ %36.3 ve MÜ %40)” gelmektedir. MÜ’nde “bilgi kaynaklarını değerlendirmek” ve “telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilmek” konularında katılıyorum yanıtının verilmemiş olması belirtilen konulardaki eksikliği ifade etmektedir. Aynı konularda TÜ’nde de sadece %18.2 oranındaki katılıyorum yanıtıyla büyük yetersizlik saptanmıştır.

TÜ’nde “bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirmek” ve “Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilmek” %9.2 katılıyorum yanıtıyla öğretim elemanlarına göre öğrencilerin en yetersiz olduğu alanlardandır.

Göründüğü gibi 7. soruyla bilgi okuryazarlığı eğitimini alan öğrencilerin yeterlilikleri öğretim elemanlarının görüşleriyle toplam 15 maddede değerlendirilmiştir. Öğrenciler için bu soruya verilebilecek yanıtlara hepsinde yani 15 maddede “Katılıyorum” yanıtıyla kazanılacak en yüksek değer 45 iken, ortalama 30 ve en düşük değer 15 olmaktadır. TÜ öğretim elemanlarının 15 maddeyle ifade ettikleri yanıtların ortalama değeri 28,11 iken, MÜ için bu değer 28,10 ve toplam üniversiteler için bu ortalama 28,10 olarak hesaplanmıştır. Bu konuda her iki üniversitede öğretim elemanlarının görüşlerinin aynı olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 11).

Bu sonuçtan yola çıkarak, hesaplanan ortalama değer, beklenen ortalama değerden farklı ve küçük olduğu görülmektedir. ($\bar{X} < 30$) ve bu nedenle öğretim elemanlarının

algısına göre her iki üniversite öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı beceri düzeyi düşük; ortalama değerden farklı ve küçük olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 11. Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Alan Öğrencilerin Yeterliliklerine İlişkin Standart Sapma Değerleri

Soru 7	Maddeler	TÜ		MÜ		Toplam Üniversitele r	
		$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S
1	Bilgi gereksinimlerini tanımlar	1,91	0,70	2,00	0,81	1,95	0,74
2	Araştırma yöntemlerini bilir	1,91	0,83	2,10	0,74	2,00	0,77
3	Araştırma konusunu belirler ve araştırmasına odaklanır	2,09	0,70	2,00	0,66	2,05	0,66
4	Araştırma planını oluşturur	1,91	0,70	2,10	0,74	2,00	0,70
5	Bilgi arama stratejisini belirler	2,09	0,70	2,00	0,67	2,05	0,67
6	Bilgi erişim araçlarını tanır ve kullanır	1,82	0,75	1,90	0,87	1,86	0,79
7	Bilgiye erişir	2,18	0,75	2,10	0,87	2,14	0,79
8	Bilgiyi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanır erişir	2,27	0,64	1,90	0,57	2,10	0,62
9	Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web2.0 uygulamalarını kullanır	1,73	0,78	1,80	0,78	1,76	0,77
10	Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirir	1,73	0,65	1,80	0,78	1,76	0,70
11	Bilgi kaynaklarını değerlendirir	1,73	0,78	1,50	0,52	1,62	0,67
12	Eleştirel ve yaratıcı düşünür	1,64	0,81	1,70	0,67	1,67	0,73
13	Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilir	1,55	0,69	1,60	0,70	1,57	0,67
14	Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilir	1,73	0,78	1,70	0,48	1,71	0,64
15	Bilgiyi sunar ve iletir	1,82	0,75	1,90	0,74	1,86	0,72
Toplam Ortalama		28,11	-	28,10	-	28,10	

Açıklama: $\bar{X}$: Ortalama, SS: Standart Sapmayı ifade etmektedir.

Tablo 12’de öğretim elemanlarının bilgi okuryazarlığı eğitimini alan öğrencilerin yeterlilikleri ile düşünceleri değerlendirilmiştir. Bu soruda öğrencilerin yeterlilikleri farklı madde ve ifadelere göre ayrı ayrı analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 12. Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitimini Alan Öğrencilerin Yeterlilikleriyle İlgili T-Testi Sonuçları

Soru 7	Maddeler	TÜ				MÜ			
		$\bar{X}$	t	P	MD	$\bar{X}$	t	P	MD
1	Bilgi gereksinimlerini tanımlar	1,91	-.043	0.67	-0.09	2,00	2.02	1.00	0.00
2	Araştırma yöntemlerini bilir	1,91	-0.36	0.72	-0.09	2,10	1.22	0.68	0.10
3	Araştırma konusunu belirler ve araştırmasına odaklanır	2,09	0.83	0.67	0.09	2,00	2.02	1.00	0.00
4	Araştırma planını oluşturur	1,91	-0.43	0.67	-0.09	2,10	0.93	0.68	0.10
5	Bilgi aramada stratejisini belirler	2,09	0.71	0.67	0.09	2,00	2.02	1.00	0.00
6	Bilgi erişim araçlarını tanıır ve kullanır	1,82	-0.80	0.44	-0.18	1,90	-0.36	0.72	-0.10
7	Bilgiye erişir	2,18	1.98	0.44	0.18	2,10	0.76	0.72	0.10
8	Bilgiyi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanır erişir	2,27	2.39	0.19	0.27	1,90	-0.55	0.59	-0.10
9	Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web2.0 uygulamalarını kullanır	1,73	-2.25	0.01	-0.27	1,80	-0.80	0.44	-0.20
10	Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirir	1,73	-2.39	0.02	-0.23	1,80	-0.80	0.44	-0.20
11	Bilgi kaynaklarını değerlendirir	1,73	-2.15	0.01	-0.27	1,50	-3.00	0.00	-0.50
12	Eleştirel ve yaratıcı düşünür	1,64	-2.49	0.00	-0.36	1,70	-2.40	0.01	-0.30
13	Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilir	1,55	-2.19	0.00	-0.45	1,60	-2.80	0.04	-0.40
14	Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilir	1,73	-2.15	0.02	-0.27	1,70	-1.96	0.03	-0.30
15	Bilgiyi sunar ve iletir	1,82	-0.80	0.44	-0.18	1,90	-0.42	0.68	-0.10

Açıklama : $\bar{X}$: Ortalama, t: Hesaplanan t değeri, P: çift kuyruklu anlamlılık düzeyi, MD: Ortalama farkı ifade etmektedir.

Bu soru için yapılan T- Testi sonuçları Tablo 12’de görüldüğü gibi TÜ’nde toplam 7 maddede, yani 8,9,10,11,12,13 ve 14’üncü maddelerde hesaplanan t değeri 2 veya 2’den büyük çıktığından anlamlı farklılık görünmektedir. Bu soruda 8’inci madde hariç, hesaplanan P değeri 0.05’den küçük olmasından dolayı, % 95 güven ile ($\alpha=0.05$ düzeyinde) ortalamada farklılığın olmadığını belirten **H0** hipotezi reddedilir. **H1** hipotezi hesaplanan ortalama ile beklenen ortalamaların farklı olduğu kabul edilir. Görüldüğü gibi yukarıda sayılan bu maddelerde (9,10,11,12,13,14) hesaplanan

ortalamalar 2'den küçüktür. Bu durumda öğretim elemanlarının görüşlerine göre öğrenciler sadece belli konularda bilgi okuryazarlığı yeterliliğine sahiptirler. Bu konular sırayla: “Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web2.0 uygulamalarını kullanır”, “Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirme”, “Bilgi kaynaklarını değerlendirme”, “Eleştirel ve yaratıcı düşünme”, “Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilme”, “Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilme” gibi ifadeler olmuştur.

TÜ’de sadece 7 ve 8’inci maddelerde, yani : “ Bilgiye erişir” ve “ Bilgiyi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanır” ifadelerinde hesaplanan ortalama 2’den büyüktür ve bu konularda öğrencilerin beceri düzeyi yüksek görünmektedir. TÜ öğretim elemanlarının görüşlerine göre öğrencilerin bilgi okuryazarlığı yeterliliğine sahip oldukları alanlar 7 ve 8’inci maddelerdir.

Aynı şekilde MÜ’nde de toplam 6 maddede, yani 1,3,5,11,12, ve 13’üncü ifadelerde anlamlı farklılık görünmektedir. Görüldüğü gibi ilk 3 önemli ifade (1,3,ve 5’inci) için hesaplanan ortalamalar 2’den büyük veya eşit olmakta ve **p** değerinin **0.05**’den büyük olmasından dolayı **H0** hipotezi kabul edilir. Bu nedenle bu maddelerde hesaplanan ortalama ile beklenen ortalamanın farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır.

Bu maddelerde hesaplanan ortalamalar 2’den küçük ve **t** değerinin 2’den büyük olmasından dolayı bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ve öğrenciler bu dersi almalarına rağmen bu konularda hala sorun yaşamaktadırlar. Hesaplanan **P** değeri **0.05**’den küçük olmasından dolayı, % 95 güven ile ($\alpha=0.05$ düzeyinde) **H0** hipotezi reddedilir ve **H1** hipotezi kabul edilir ve bu nedenle hesaplanan ortalama ile beklenen ortalamaların farklı olması kabul edilir. Bu maddeler sırası ile “Bilgi kaynaklarını değerlendirir”, “Eleştirel ve yaratıcı düşünür”, “Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilir”, “Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilir” olmaktadır.

4.1.4. Öğretim Elemanlarının Bilgi Okuryazarlığı Programının Uygulamalarını Değerlendirmeleri

Bilgi okuryazarlığı programının uygulama yeterliliklerini değerlendirmek için öğretim elemanlarına soru yöneltilerek düşünceleri Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13’de saptanan bulgular incelendiğinde, öğretim elemanlarının en yüksek oranda katılmıyorum ifadesini tercih ettikleri “Sadece bilgi okuryazarlığı konusunda eğitimli kütüphaneciler ders vermelidir (TÜ %72,7 ve MÜ %70) ve İki kredilik bilgi okuryazarlığı dersi yeterlidir (TÜ %63,6 ve MÜ %70)” maddesi olmuştur. Katılmıyorum yanıtının en düşük oranda, hatta hiç işaretlenmediği madde ise “Sadece bilgi okuryazarlığı eğitimcileri- öğretim elemanları ders vermelidir” maddesidir. En yüksek oranda emin değilim ifadesinin öğretim elemanları tarafından işaretlenmesi TÜ’de %45,6 ile “bilgi okuryazarlığı eğitim zamanı uygundur” olurken MÜ’de %40 ile “Bilgi okuryazarlığı eğitiminin verildiği yer (sınıf ve kütüphane) uygundur” olmuştur.

Değerlendirmeler yapılırken en yüksek oranda katılıyorum ifadesi TÜ öğretim elemanları tarafından sırasıyla “Sadece bilgi okuryazarlığı eğitimcileri- öğretim elemanları ders vermelidir (% 81,8)”, “Eğitim elemanları için gelişmiş bilgi okuryazarlığı kursları verilmelidir (% 72,7)”; “Öğretim elemanları ve kütüphaneciler birlikte ders vermelidir (% 54,5)” maddeleri tercih edilmiştir. Benzer şekilde en yüksek oranda katılıyorum ifadesi MÜ öğretim elemanları tarafından sırasıyla “Eğitim elemanları için gelişmiş bilgi okuryazarlığı kursları verilmelidir (% 80)”, “Öğretim elemanları ve kütüphaneciler birlikte ders vermelidir (% 70)”, “Sadece bilgi okuryazarlığında deneyimli öğretim elemanları ders vermelidir (% 60)” olmuştur. Katılıyorum ifadesinin az sayıda işaretlendiği, hatta hiç işaretlenmediği maddeler sırasıyla “sadece bilgi okuryazarlığı konusunda özel eğitimli kütüphaneciler ders vermelidir (TÜ ve MÜ % 0); İki kredilik bilgi okuryazarlığı dersi yeterlidir (TÜ %0 ve MÜ %10); Bilgi okuryazarlığı dersinin içeriği ve başlıkları yeterlidir (TÜ %36,4 ve MÜ %30)” değerlendirmeleridir.

Tablo 13. Öğretim Elemanlarına Göre Bilgi Okuryazarlığı Programının Uygulama Yeterlilikleri

Soru 8	Maddeler	Üniversite	Katılmıyorum		Emin Değilim		Katılıyorum	
			F	%	F	%	F	%
1	İki kredilik bilgi okuryazarlığı dersi yeterlidir	TÜ	7	63,6	4	36,4	0	0
		MÜ	7	70	2	20	1	10
2	Bilgi okuryazarlığı dersinin içeriği ve başlıkları yeterlidir	TÜ	4	36,4	3	27,2	4	36,4
		MÜ	4	40	3	30	3	30
3	Bilgi okuryazarlığı eğitiminin verildiği yer (sınıf ve kütüphane) uygundur	TÜ	3	27,2	4	36,4	4	36,4
		MÜ	4	40	4	40	2	20
4	Bilgi okuryazarlığı eğitim zamanı uygundur	TÜ	3	27,2	5	45,6	3	27,2
		MÜ	5	50	3	30	2	20
5	Eğitim elemanları için gelişmiş bilgi okuryazarlığı kursları verilmelidir	TÜ	1	9,1	2	18,2	8	72,7
		MÜ	1	10	1	10	8	80
6	Sadece bilgi okuryazarlığında deneyimli öğretim elemanları ders vermelidir	TÜ	0	0	2	18,2	9	81,8
		MÜ	0	0	4	40	6	60
7	Sadece bilgi okuryazarlığı konusunda özel eğitilmiş kütüphaneciler ders vermelidir	TÜ	8	72,7	3	27,3	0	0
		MÜ	7	70	3	30	0	0
8	Öğretim elemanları ve kütüphaneciler birlikte ders vermelidir	TÜ	1	9,1	4	36,4	6	54,5
		MÜ	1	10	2	20	7	70

Açıklama: F: Frekans , %: Yüzde TÜ, MÜ'ni ifade etmektedir

4.1.5. Öğretim Elemanlarının Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Verilmesiyle İlgili Görüşleri

Bu araştırmaya katılan öğretim elemanlarının görüşlerini saptamak amacıyla bilgi okuryazarlığı eğitiminden beklentileri ve önerileri sorulmuştur. Verilen yanıtlar bir bütün olarak toplam dört ana başlık altında toplanmıştır. Öğretim elemanları en az bir konuyu bazen de iki veya daha fazla konuyu ifade etmişlerdir. Verilen yanıtların dört ana konuda yoğunlaştığı görülmüş ve bu konularda kodlama yapılmıştır.

A: Özel bir bütçenin ayrılması;

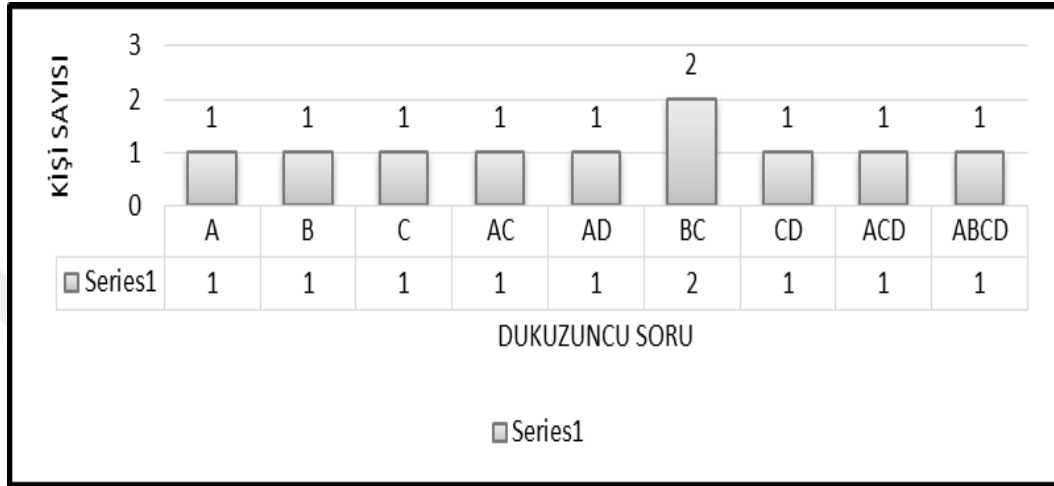
B: Öğrenciler daha bilinçli olacaklarından bilgi okuryazarlığı dersinin son eğitim yılında verilmesi;

C: Bilgi okuryazarlığı dersine yönelik daha iyi ve kaliteli yayınların basılması;

D: Bilgi okuryazarlığı dersinin tüm diğer bilim dalları için zorunlu olması.

MÜ öğreti elemanlarının bilgi okuryazarlığı eğitimi verilmesiyle ilgili görüşleri Şekil 6 kapsamında özetlenmektedir.

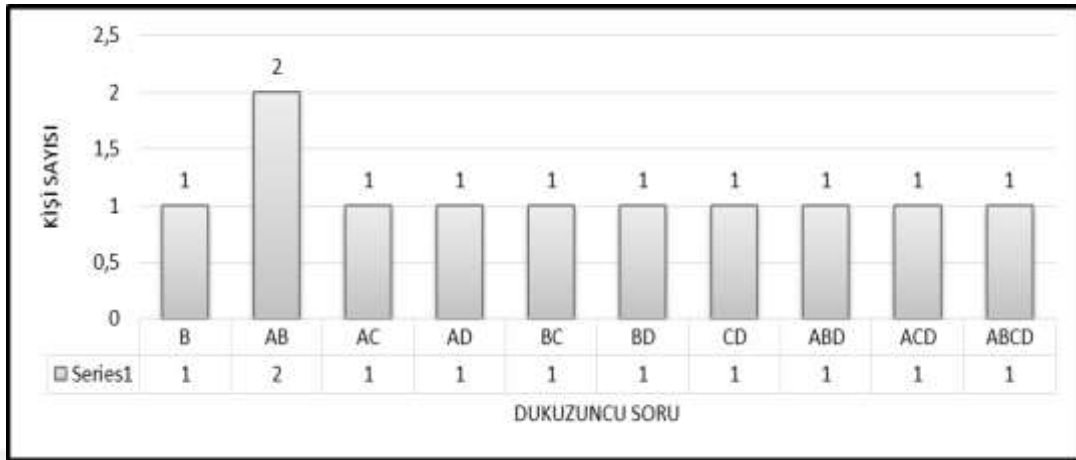
Şekil 6. MÜ Öğretim Elemanlarının Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Verilmesiyle İlgili Görüşleri⁶

TÜ öğretim elemanlarının bilgi okuryazarlığı eğitimi verilmesiyle ilgili görüşleri Şekil 7 kapsamında özetlenmektedir.

⁶ Açıklama: A: Özel bir bütçenin ayrılması; B: Bilgi okuryazarlığı dersinin son eğitim yılında verilmesi; C: Bilgi okuryazarlığı dersine yönelik daha iyi ve kaliteli yayınların basılması; D: Bilgi okuryazarlığı dersinin tüm diğer bilim dalları için zorunlu olması.

Şekil 7. TÜ Öğretim Elemanlarının Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Verilmesiyle İlgili Görüşleri⁷

Şekil 6’da ve Şekil 7’de yer aldığı üzere; MÜ ve TÜ öğretim elemanları bilgi okuryazarlığı eğitiminin verilmesiyle ilgili görüşlerini aşağıdaki gibi sıralanmaktadırlar:

A: Özel bir bütçenin ayrılması (MÜ’de 5 kişi ve TÜ’de 6 kişi önermiş);

B: Bilgi okuryazarlığı dersinin son eğitim yılında verilmesi (MÜ’de 4 kişi ve TÜ’de 6 kişi önermiş);

C: Bilgi okuryazarlığı dersine yönelik daha iyi ve kaliteli yayınların basılması (MÜ’de 6 kişi ve TÜ’de 5 kişi önermiş);

D: Bilgi okuryazarlığı dersinin tüm diğer bilim dalları için zorunlu olması (MÜ’de 4 kişi ve TÜ’de 6 kişi önermiş).

Toplam olarak öğretim elemanlarının konu kapsamındaki yanıtları Şekil 8 kapsamında özetlenmektedir.

⁷ Açıklama: A: Özel bir bütçenin ayrılması; B: Bilgi okuryazarlığı dersinin son eğitim yılında verilmesi; C: Bilgi okuryazarlığı dersine yönelik daha iyi ve kaliteli yayınların basılması; D: Bilgi okuryazarlığı dersinin tüm diğer bilim dalları için zorunlu olması.

4.2. BİLGİ OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİ VEREN KÜTÜPHANECİLERİN UYGULAMALARINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

TÜ'den ve MÜ'den 9 kütüphaneci olmak üzere toplam 18 kütüphaneciden alınan bilgilerle bu kısım hazırlanmıştır.

4.2.1. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan bilgi okuryazarlığı eğitimi veren kütüphanecilerin demografik özellikleri Tablo 14'de gösterilmiştir.

Tablo 14. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Üniversite Bazında Demografik Bilgileri

Değişkenler	Üniversite	Gruplar	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	TÜ	Erkek	3	33,3
		Kadın	6	66,7
		Toplam	9	100
	MÜ	Erkek	2	22,2
		Kadın	7	77,8
		Toplam	9	100
Eğitim Düzeyi	TÜ	Lisans	2	22,2
		Yüksek Lisans	3	33,3
		Doktora	3	33,3
		Diğer	1	11,2
		Toplam	9	100
	MÜ	Lisans	1	11,2
		Yüksek Lisans	3	33,3
		Doktora	3	33,3
		Diğer	2	22,2
		Toplam	9	100
Bilgi Okuryazarlığı Eğitimine Ayrılan Zaman	TÜ	Tamamını	2	22,2
		Yarısını	5	55,6
		Yarisından azını	2	22,2
		Diğer	-	-
		Toplam	9	100
	MÜ	Tamamını	3	33,3
		Yarısını	4	44,5
		Yarisından azını	2	22,2
		Diğer	-	-
		Toplam	9	100
	TÜ	1-5 yıl	1	11,2
		6-10 yıl	2	22,2
		11-15 yıl	3	33,3

Çalışma Yılları	MÜ	15 yıldan fazla	3	33,3
		Toplam	9	100
		1-5 yıl	-	-
		6-10 yıl	3	33,3
		11-15 yıl	3	33,3
		15 yıldan fazla	3	33,3
		Toplam	9	100
	TÜ	1 yıldan az	-	-
		1-3 yıl	5	55,5
		4-6 yıl	1	11,2
		7 yıldan fazla	3	33,3
		Toplam	9	100
Bilgi Okuryazarlığı Dersini verme süresi	MÜ	1 yıldan az	2	22,2
		1-3 yıl	3	33,3
		4-6 yıl	2	22,2
		7 yıldan fazla	2	22,2
		Toplam	9	100
	TÜ	Kullanmıyoruz	3	33,3
		Evet (ACRL)	3	33,3
		Evet(SCONUL)	3	33,3
		Toplam	9	100
		Kullanmıyoruz	2	22,2
Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminde Kullanılan Standartlar ve Modeller	MÜ	Evet (ACRL)	2	22,2
		Evet(SCONUL)	5	56,6
		Toplam	9	100
		Kullanmıyoruz	2	22,2
		Evet (ACRL)	2	22,2

Tablo 14’de görüldüğü gibi her iki üniversitede bilgi okuryazarlığı eğitimi veren Kadın kütüphanecilerin sayısı daha fazladır (TÜ %66.7 ve MÜ %77.8). Her iki üniversitede bilgi okuryazarlığı eğitimi veren kütüphanecilerin eğitim düzeyi genelde yüksek lisans ve doktora iken, yaklaşık % 66.6 oranında çalışma süresi genellikle 11 yıldan fazladır. Ayrıca her iki üniversitede bilgi okuryazarlığı eğitimi veren kütüphanecilerin bu dersi 1 ila 3 yıldan bu yana verdikleri saptanmıştır (TÜ %55.6 ve MÜ %33.3). Öğretim elemanları ile kıyaslandığı zaman, bilgi okuryazarlığı eğitimi veren kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı dersinin eğitiminde deneyimleri azdır.

Bilgi okuryazarlığı dersinin verilişinde kullanılan ACRL standardı ve SCONUL modeli olarak belirlenmiştir. Görüldüğü gibi toplam 5 kişi , % 27,7 oranında ACRL standardı ve toplam 8 kişi, % 42,1 oranında SCONUL modelini kullanmaktadır.

4.2.2. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminde Kullandıkları Öğretim Şekilleri

Araştırmaya katılan üniversite kütüphanecileri bilgi okuryazarlığı eğitiminde kullandıkları öğretim şekillerini değerlendirmişlerdir.

Tablo15. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminde Kullandıkları Öğretim Yöntemleri

Soru 8	Maddeler	Üniversite	Kullanmıyorum		Bazen kullanıyorum		Kullanıyorum	
			F	%	F	%	F	%
1	Kütüphane turu ve <u>oriantasyon</u>	TÜ	2	22,3	4	44,4	3	33,3
		MÜ	1	11,2	4	44,4	4	44,4
2	Birebir eğitim	TÜ	5	55,6	4	44,4	0	0
		MÜ	6	66,6	2	22,2	1	11,2
3	Grup eğitimleri	TÜ	1	11,2	4	44,4	4	44,4
		MÜ	3	33,3	4	44,4	2	22,2
4	Sınıflara giderek verilen eğitim	TÜ	2	22,2	3	33,4	4	44,4
		MÜ	3	33,3	4	44,4	2	22,2
5	Web tabanlı eğitim	TÜ	0	0	2	22,2	7	77,8
		MÜ	0	0	2	22,2	7	77,8

Açıklama: F: Frekans , %: Yüzde , TÜ, MÜ'ni ifade etmektedir

Tablo 15’de görüldüğü gibi, bilgi okuryazarlığı eğitiminde en az kullanılan öğretim yöntemi “Birebir eğitim”(TÜ %55.6 ve MÜ %66.6) olmuştur. En çok kullanılan öğretim yönteminin TÜ ve MÜ’de %77.8 oranıyla “web tabanlı eğitim” olduğu saptanmıştır. Diğer öğretim yöntemlerinin kullanımı, her iki üniversitede en az %22.2 ile en fazla %44.4 oranları arasında değişmektedir. Web tabanlı eğitimle ilgili üniversitede “veri tabanlarının aktif kullanımı” ifade edilmektedir.

4.2.3. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Önemli Konuları

Araştırmaya katılan, bilgi okuryazarlığı eğitimi veren kütüphanecilerin görüşleri kapsamında bilgi okuryazarlığı eğitiminin önemli konuları Tablo 16 kapsamında özetlenmektedir.

Tablo 16. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Önemli Konuları

Soru 9	Tercihler	Üniversite	Katılmıyorum		Emin Değilim		Katılıyorum	
			F	%	F	%	F	%
1	Dersin içeriği ve sunumu önemlidir	TÜ	0	0	2	22,2	7	77,8
		MÜ	0	0	5	55,6	4	44,4
2	Dersi veren önemlidir	TÜ	2	22,2	3	33,4	4	44,4
		MÜ	2	22,2	4	44,4	3	33,4
3	Kütüphane kaynaklarının kullanımı ve yapılan uygulamalar önemlidir	TÜ	0	0	2	22,2	7	77,8
		MÜ	0	0	2	22,2	7	77,8
4	Kütüphanecilerin destekleri önemlidir	TÜ	0	0	2	22,2	7	77,8
		MÜ	0	0	1	11,1	8	88,9
5	Süreklilik önemlidir	TÜ	2	22,2	4	44,4	3	33,4
		MÜ	2	22,2	5	55,6	2	22,2
6	Ödev – Projeye dayalı eğitim önemlidir	TÜ	2	22,2	4	44,4	3	33,4
		MÜ	2	22,2	6	66,7	1	11,1
7	Ara sınavlar ve genel sınavlar önemlidir	TÜ	3	33,3	3	33,3	3	33,3
		MÜ	1	11,1	6	66,7	2	22,2

Tablo 16’de görüldüğü gibi bilgi okuryazarlığı eğitimindeki önemli konular her iki üniversitenin bilgi okuryazarlığı eğitimi veren kütüphanecileri için aynıdır. Buna göre bilgi okuryazarlığı eğitimindeki en önemli konular sırasıyla “Kütüphanecilerin destekleri önemlidir (TÜ %77.8 ve MÜ %88.9); Kütüphane kaynaklarının kullanımı ve yapılan uygulamalar önemlidir (TÜ %77.8 ve MÜ %77.8); Dersin içeriği ve sunumu önemlidir (TÜ %77.8 ve MÜ %44.4)” olarak belirtilmiştir. Ayrıca bu konuların bütün öğretim boyunca alınan derslerle ilişkilendirilmesi önemli görülmektedir.

4.2.4. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Görüşlerine Göre Öğrencilerin Yeterlilikleri

Araştırmaya katılan bilgi okuryazarlığı eğitimi veren kütüphanecilerin görüşleri kapsamında öğrencilerin yeterliliklerine ilişkin verilerin özeti Tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 17. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Görüşlerine Göre Öğrencilerin Yeterlilikleri

Soru 10	Maddeler	Üniversite	Katılmıyorum		Emin Değilim		Katılıyorum	
			F	%	F	%	F	%
1	Bilgi gereksinimlerini tanımlar	TÜ	4	44,4	5	55,6	0	0
		MÜ	3	33,3	4	44,4	2	22,2
2	Araştırma yöntemlerini bilir	TÜ	4	44,4	5	55,6	0	0
		MÜ	2	22,2	5	55,6	2	22,2
3	Araştırma konusunu belirler ve araştırmasına odaklanır	TÜ	4	44,4	5	55,6	0	0
		MÜ	3	33,3	5	55,6	1	11,2
4	Araştırma planını oluşturur	TÜ	4	44,4	1	11,2	4	44,4
		MÜ	4	44,4	3	33,3	2	22,2
5	Bilgi aramada stratejisini belirler	TÜ	3	33,3	2	22,2	4	44,4
		MÜ	3	33,3	4	44,4	2	22,2
6	Bilgi erişim araçlarını tanıır ve kullanır	TÜ	2	22,2	5	55,6	2	22,2
		MÜ	3	33,3	4	44,4	2	22,2
7	Bilgiye erişir	TÜ	4	44,4	4	44,4	1	11,2
		MÜ	2	22,2	6	66,7	1	11,2
8	Bilgiyi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanır erişir	TÜ	2	22,2	5	55,6	2	22,2
		MÜ	2	22,2	5	55,6	2	22,2
9	Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web2.0 uygulamalarını kullanır	TÜ	3	33,3	5	55,6	1	11,2
		MÜ	3	33,3	4	44,4	2	22,2
10	Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirir	TÜ	3	33,3	5	55,6	1	11,2
		MÜ	3	33,3	5	55,6	1	11,2
11	Bilgi kaynaklarını değerlendirir	TÜ	3	33,3	6	66,7	0	0
		MÜ	2	22,2	4	44,4	3	33,3
12	Eleştirel ve yaratıcı düşünür	TÜ	2	22,2	4	44,4	3	33,3
		MÜ	4	44,4	3	33,3	2	22,2
13	Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilir	TÜ	3	33,3	5	55,6	1	11,2
		MÜ	4	44,4	3	33,3	2	22,2
14	Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilir	TÜ	2	22,2	6	66,7	1	11,2
		MÜ	2	22,2	3	33,3	4	44,4
15	Bilgiyi sunar ve iletir	TÜ	3	33,3	5	55,6	1	11,2
		MÜ	1	11,2	5	55,6	3	33,3

Açıklama: F: Frekans , %: Yüzde, TÜ: TÜ, MÜ’ni ifade etmektedir

Tablo 17 incelendiğinde kütüphanecilere göre öğrencilerin en yetersiz oldukları alan “Araştırma planını oluşturur”. TÜ’nde %44.4 ve MÜ’nde %44.4 ile kütüphaneciler en yüksek oranda aynı kararı vermişlerdir. Kütüphanecilerinin görüşlerine göre bilgi okuryazarlığı eğitimini alan öğrencilerin yetersiz oldukları diğer alanlar sırasıyla “Araştırma konusunu belirler ve araştırmasına odaklanır (TÜ %44.4 ve MÜ’de %33.3); Bilgi gereksinimlerini tanımlar (TÜ %44.4 ve MÜ %33.3); Bilgiye erişir (TÜ %44.4 ve MÜ %22.2); Araştırma yöntemlerini bilir (TÜ %44.4 ve MÜ %22.2); Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilir (TÜ %33.3 ve MÜ %44.4) olmuştur.

Emin değilim ifadesinin tercih edildiği en yüksek oran, TÜ için iki konuyu kapsamaktadır. Bu konular sırası ile: 1- Bilgi kaynaklarını değerlendirir, 2- Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilir, olmuştur. Bu maddelere verilen yanıtlar %66.7’lik oranı kapsamaktadır. MÜ’de emin olunmayan altı konu şunlardır:

- Bilgiye erişir;
- Araştırma yöntemlerini bilir;
- Araştırma konusunu belirler ve araştırmasına odaklanır;
- Bilgiyi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanır erişir;
- Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirir;
- Bilgiyi sunar ve iletir.

Kütüphanecilerinin görüşlerine göre öğrencilerin bilgi okuryazarlığı yeterliliğine sahip olduklarını düşündüren ve “katılıyorum” onayını verildiği maddeler TÜ’nde “Araştırma planını oluşturur (%44.4); Bilgi aramada stratejisini belirler (%44.4); Eleştirel ve yaratıcı düşünür (%33.3)” iken MÜ’nde “Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilir (%44.4); Bilgi kaynaklarını değerlendirir (%33.3); Bilgiyi sunar ve iletir (%33.3)” olmuştur. Kütüphanecilere göre öğrencilerin en yetersiz oldukları alanlar TÜ’nde “Bilgi gereksinimlerini tanımlar”; “Araştırma yöntemlerini bilir” ; “Araştırma konusunu belirler ve araştırmasına odaklanır” ve “Bilgi kaynaklarını değerlendirir” alanlardandır.

Görüldüğü gibi onuncu soru ile bilgi okuryazarlığı eğitimini alan öğrencilerin yeterlilikleri kütüphanecilerinin görüşleriyle toplam 15 maddede değerlendirilmiştir. “Katılıyorum” yanıtıyla kazanılacak en yüksek değer 45 iken, ortalama 30 ve en düşük

değer 15 olmaktadır. TÜ kütüphanecilerinin 15 maddeye ilişkin yanıtlarının ortalama değeri 27.25 iken, MÜ için bu değer 28.90 ve toplam üniversiteler için bu ortalama 28.06 olarak hesaplanmıştır. Bu nedenle ilgili konuda TÜ kütüphanecilerinin görüşleri MÜ kütüphanecilerine göre düşük olmuştur (Tablo 18).

Bu sonuçtan yola çıkarak, her üç alanda hesaplanan ortalama değer, beklenen ortalama değerden farklı ve küçük olduğunu görülmektedir. ($X < 30$) ve bu nedenle kütüphanecilerin algısına göre her iki üniversite öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı beceri düzeyi düşük ve ortalama değerden farklı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 18. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Alan Öğrencilerin Yeterliliklerine İlişkin Standart Sapma Değerleri

Soru 10	Maddeler	TÜ		MÜ		Toplam Üniversiteler	
		$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S
1	Bilgi gereksinimlerini tanımlar	1,56	0,52	1,89	0,78	1,72	0,67
2	Araştırma yöntemlerini bilir	1,56	0,53	2,00	0,70	1,78	0,65
3	Araştırma konusunu belirler ve araştırmasına odaklanır	1,56	0,52	1,78	0,66	1,67	0,59
4	Araştırma planını oluşturur	2,00	1,00	1,78	0,83	1,89	0,90
5	Bilgi aramada stratejisini belirler	2,11	0,93	1,89	0,78	2,00	0,84
6	Bilgi erişim araçlarını tanıır ve kullanır	2,00	0,71	1,89	0,78	1,94	0,72
7	Bilgiye erişir	1,67	0,70	1,89	0,60	1,78	0,65
8	Bilgiyi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanır erişir	2,00	0,71	2,00	0,70	2,00	0,68
9	Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web2.0 uygulamalarını kullanır	1,78	0,66	1,89	0,78	1,83	0,71
10	Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirir	1,78	0,66	1,78	0,66	1,78	0,65
11	Bilgi kaynaklarını değerlendirir	1,67	0,50	2,11	0,78	1,89	0,67
12	Eleştirel ve yaratıcı düşünür	2,11	0,78	1,78	0,83	1,94	0,80
13	Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilir	1,78	0,66	1,78	0,83	1,78	0,73
14	Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilir	1,89	0,60	2,22	0,83	2,06	0,72
15	Bilgiyi sunar ve iletir	1,78	0,66	2,22	0,66	2,00	0,68
Toplam Ortalama		27,25		28,90		28,06	

Aşağıda Tablo 19’da kütüphanecilerinin 10’uncu soruya verilmiş oldukları yanıtlar, yani bilgi okuryazarlığı eğitimini alan öğrencilerin yeterlilikleri ile düşünceleri

değerlendirilmiştir. Bu soruda öğrencilerin yeterlilikleri farklı madde ve ifadelere göre ayrı ayrı analiz ve değerlendirilmiştir.

Tablo 19. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Görüşlerine Göre Bilgi Okuryazarlığı Eğitimini Alan Öğrencilerin Yeterlilikleri ile İlgili T-Testi Sonuçları

Soru 10	Maddeler	TÜ				MÜ			
		$\bar{X}$	t	P	MD	$\bar{X}$	t	P	MD
1	Bilgi gereksinimlerini tanımlar	1.56	-2.53	0.03	-0.44	1,89	-0.42	0.68	-0.11
2	Araştırma yöntemlerini bilir	1.56	-2.53	0.03	-0.44	2,00	2.09	1.00	0.00
3	Araştırma konusunu belirler ve araştırmasına odaklanır	1.56	-2.53	0.03	-0.44	1,78	-1.00	0.34	-0.22
4	Araştırma planını oluşturur	2.00	2.08	1.00	0.00	1,78	-0.80	0.44	-0.22
5	Bilgi aramada stratejisini belirler	2.11	0.35	0.72	0.11	1,89	-0.42	0.68	-0.11
6	Bilgi erişim araçlarını tanıy ve kullanır	2.00	2.08	1.00	0.00	1,89	-0.42	0.68	-0.11
7	Bilgiye erişir	1.67	-2.41	0.02	-0.33	1,89	-0.55	0.59	-0.11
8	Bilgiyi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanır erişir	2.00	2.08	1.00	0.00	2,00	2.09	1.00	0.00
9	Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web2.0 uygulamalarını kullanır	1.78	-1.00	0.34	-0.22	1,89	-0.42	0.68	-0.11
10	Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirir	1.78	-1.00	0.34	-0.22	1,78	-1.00	0.34	-0.22
11	Bilgi kaynaklarını değerlendirir	1.67	-2.09	0.00	-0.33	2,11	0.42	0.68	0.11
12	Eleştirel ve yaratıcı düşünür	2.11	0.42	0.68	0.11	1,78	-0.80	0.44	-0.22
13	Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilir	1.78	-1.00	0.34	-0.22	1,78	-0.80	0.44	-0.22
14	Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilir	1.89	-0.55	0.59	-0.11	2,22	2.35	0.44	0.22
15	Bilgiyi sunar ve iletir	1.78	-1.00	0.34	-0.22	2,22	2.35	0.34	0.22

Açıklama : $\bar{X}$: Ortalama, t: Hesaplanan t değeri, P: çift kuyruklu anlamlılık düzeyi, MD: Ortalama farkı ifade etmektedir

Tablo 19’da görüldüğü gibi TÜ’nde toplam 8 maddede, yani 1,2,3,4,6,7,8 ve 11’inci maddelerde testler anlamlı görünmekte ve hesaplanan t değeri 2’den büyük çıkmıştır.

Bu sekiz ifadeden, 5 ifadede yani “Bilgi gereksinimlerini tanımlar” ,“Araştırma yöntemlerini bilir”, “Araştırma konusunu belirler ve araştırmasına odaklanır”, “Bilgiye erişir”, “Bilgi kaynaklarını değerlendirir” ifadelerinde hesaplanan P değeri **0.05**’den küçük olmasından dolayı, % 95 güven ile ($\alpha=0.05$ düzeyinde) **H0** hipotezi reddedilir ve **H1** hipotezi kabul edilir ve bu nedenle hesaplanan ortalama ile beklenen ortalamaların farklı olması kabul edilir. Görüldüğü gibi bu maddelerde hesaplanan ortalamalar 2’den küçüktür. Bu durum kütüphanecilerin görüşlerine göre bilgi okuryazarlığı eğitimini alan öğrencilerin yeterlilikleri çok etkili olmadığını ortaya koymaktadır ve TÜ’ne öğrencilerinin bu derse ait eğitim almalarına rağmen birçok konuda sorun yaşadıklarını göstermektedir. Diğer 3 madde de yani “Araştırma planını oluşturur”, “Bilgi erişim araçlarını tanır ve kullanır”, “Bilgiyi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanır erişir” ifadelerinde hesaplanan P değeri 0.05’den büyük ve bu nedenle % 95 güven ile ($\alpha=0.05$ düzeyinde) **H0** hipotezi kabul edilir ve bu nedenle hesaplanan ortalama ile beklenen ortalamaların farklı olmadığı kabul edilir. Diğer maddelerde hesaplanan, t değerinin 2’den küçük olması nedeniyle yapılan testler istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu yüzden TÜ’nde öğretim elemanları, kütüphaneciler ve kütüphane yöneticilerinin yapmış olduğu ortak çalışmaların bu 3 madde de(4,6 ve 8) etkili ve diğer konularda çok etkili olmadığı anlaşılmaktadır ve başka bir deyişle öğrencilerin hala bilgi okuryazarlığı konusunda zorunluk yaşamaktalar.

Görüldüğü gibi MÜ’nde de toplam 4 maddede, yani 2,8,14 ve 15’inci ifadelerde anlamlı farklılık görünmektedir. Görüldüğü gibi tüm bu 4 önemli ifade de hesaplanan ortalamalar 2’den büyük veya eşit olmakta ve p değerinin **0.05**’den büyük olmasından dolayı **H0** hipotezi kabul edilir. Bu nedenle bu maddelerde hesaplanan ortalama ile beklenen ortalamanın farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır ve bu yüzden MÜ’nde kütüphanecilerin görüşlerine göre bilgi okuryazarlığı eğitimini alan öğrencilerin yeterlilikleri bu konularda etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu maddeler sırasıyla “Araştırma yöntemlerini bilir”, “Bilgiyi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanır erişir”, “Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilir”, “Bilgiyi sunar ve iletir” olmaktadır. Ancak diğer maddelerde de durum iyi değildir ve yapılan eğitimin etkili olmadığı görünmektedir. Kütüphaneciler açısından her iki üniversite öğrencilerinin başarılı olduğu maddeleri dikkate alarak, TÜ öğrencilerinin hiçbir konuda istatistiksel olarak başarı düzeyi iyi değilken, MÜ’nde öğrenciler 2,4, 14 ve 15’inci

maddeler de başarılı olmuşlardır. Kütüphanecilerin düşüncelerine göre öğrencilerin bilgi okuryazarlığına ilişkin konularda zorlandıkları alanlar bulunmaktadır ve buna neden olarak şimdiye kadar yapmış oldukları ortak çalışmaların yetersizliğini göstermektedirler.

4.2.5. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphanecilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Verilmesi ile İlgili Görüşleri

Bu araştırmaya katılan kütüphanecilerinin görüşlerini saptamak amacıyla bilgi okuryazarlığı eğitiminden beklentileri ve önerileri sorulmuştur. Verilen yanıtlar bir bütün olarak toplam üç ana başlık altında toplanmıştır. Kütüphaneciler en az bir konuyu bazen de iki veya daha fazla konuyu ifade etmişlerdir. Verilen yanıtlar üç ana konuda yoğunlaştığından araştırmamızda bu üç konuda kodlama yapılmıştır:

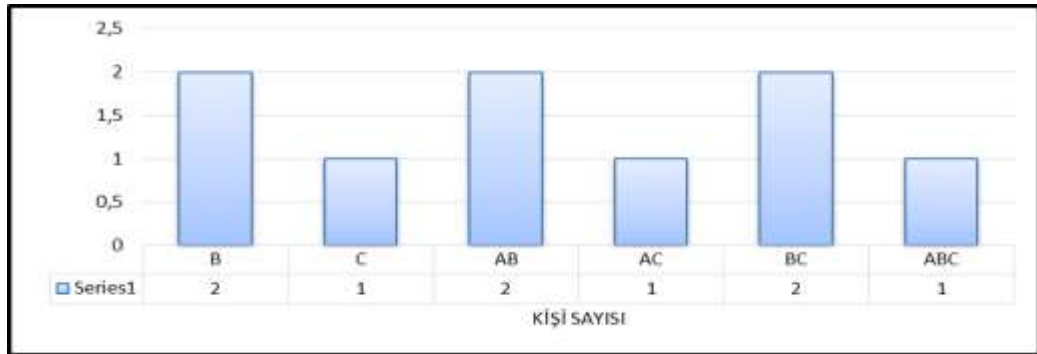
A: Bilgi okuryazarlığı dersine yönelik eğitim programı kütüphaneciler tarafından tasarlanmalıdır;

B: Özel bütçe ayrılmalıdır;

C: Bilgi okuryazarlığı dersine yönelik daha iyi ve kaliteli kaynaklar kullanılmalıdır.

TÜ kütüphanecilerinin bilgi okuryazarlığı eğitimi verilmesiyle ilgili görüşleri Şekil 8 kapsamında özetlenmektedir.

Şekil 8. TÜ Kütüphanecilerinin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Verilmesiyle İlgili Görüşleri⁸

TÜ kütüphanecilerinin değerlendirmelerine göre en çok tercih edilen öneriler sırasıyla şunlardır (şekil 8):

⁸ Açıklama: A: Bilgi okuryazarlığı dersini tüm plan ve eğitim programı kütüphanecilerin tarafından tasarlanmalıdır; B: Özel bir bütçenin ayrılması; C: Bilgi okuryazarlığı dersine yönelik daha iyi ve kaliteli kaynaklar kullanması.

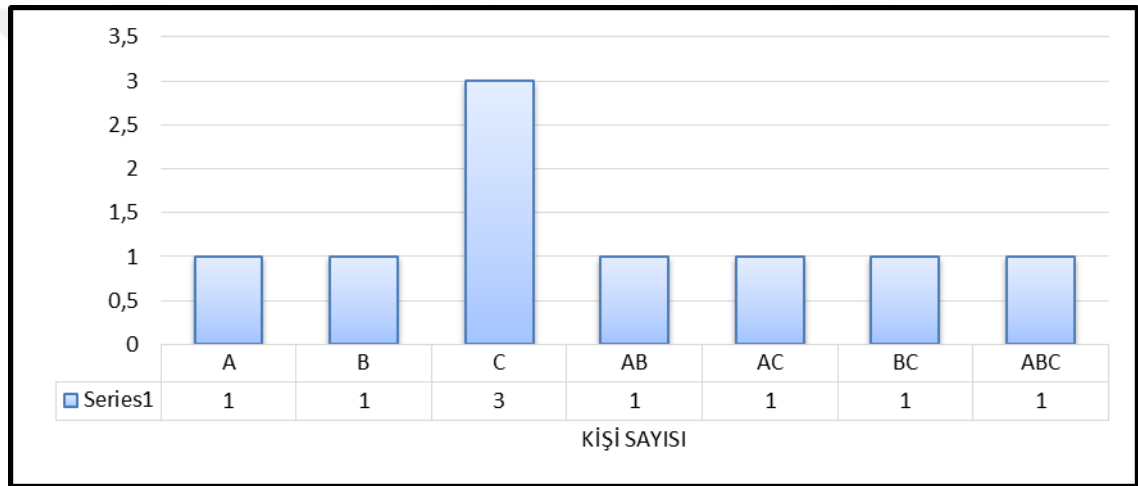
“Özel bütçe ayrılmalıdır” (4 kişi önermiş);

“Bilgi okuryazarlığı dersine yönelik eğitim programı kütüphaneciler tarafından tasarlanmalıdır” (4 kişi önermiş),

“Bilgi okuryazarlığı dersine yönelik daha iyi ve kaliteli kaynaklar kullanılmalıdır” (3 kişi önermiş) olmaktadır.

MÜ kütüphanecilerinin bilgi okuryazarlığı eğitimi verilmesiyle ilgili görüşleri Şekil 9 kapsamında özetlenmektedir.

Şekil 9. MÜ Kütüphanecilerinin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Verilmesiyle İlgili Görüşleri⁹

Şekil 9’a göre MÜ kütüphanecilerinin algı ve değerlendirmelerine göre en çok tercih edilen öneriler *sırasıyla*:

C: Bilgi okuryazarlığı dersine yönelik daha iyi ve kaliteli kaynaklar kullanılmalıdır (6 kişi önermiş);

B: Özel bütçe ayrılmalıdır (4 kişi önermiş);

A: Bilgi okuryazarlığı dersinin öğretim programı kütüphaneciler tarafından tasarlanmalıdır (4 kişi önermiş) olarak belirtilmiştir.

⁹ Açıklama: A: Bilgi okuryazarlığı dersinin öğretim programı kütüphaneciler tarafından tasarlanmalıdır; B: Özel bütçe ayrılmalıdır; C: Bilgi okuryazarlığı dersine yönelik daha iyi ve kaliteli kaynaklar kullanılmalıdır.

4.3. KÜTÜPHANE YÖNETİCİLERİNİN UYGULAMALARINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

TÜ'den 4, MÜ'den 3 kütüphane yöneticilerinden alınan bilgilerle araştırmamız yapılmıştır.

4.3.1. Kütüphane Yöneticilerinin Demografik Özellikleri

Kütüphane yöneticilerinin demografik özelliklerine ait sonuçlar Tablo 20'de verilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre araştırmamıza katılan, toplam 7 kütüphane yöneticisinden 4'ü TÜ ve 3'ü MÜ'dendir. Katılanların %57.1'i Kadın ve kalanı erkek yöneticiden oluşmaktadır.

Eğitim derecesi açısından yöneticilerin önemli kısmı doktora derecesine sahiptir (%57.1). Diğer yöneticiler yüksek lisans derecesiyle çalışmaktadır. Kütüphane yöneticilerinin tamamına yakını 7 sene ve üstü süredir bilgi okuryazarlığı ile ilgilidir (TÜ %75 ve MÜ %100).

Tablo 20. Kütüphane Yöneticilerinin Demografik Özellikleri

Değişkenler	Gruplar	TÜ Frekans	Yüzde (%)	MÜ Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	2	50	1	33,3
	Kadın	2	50	2	66,7
Eğitim Derecesi	Yüksek lisans	2	50	1	33,3
	Doktora	2	50	2	66,7
Bilgi okuryazarlığı uygulamalarının süresi	1 yıldan az	-	-	-	-
	1-3 yıl	-	-	-	-
	4-6 yıl	1	25	-	-
	7 yıl ve üstü	3	75	3	100

4.3.2. Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Tasarlanması

Araştırma katılımcılarına bilgi okuryazarlığı programlarının tasarlanması kapsamında yöneltilen sorulara ilişkin elde edilen bulgular Şekil 10'da özetlenmektedir.

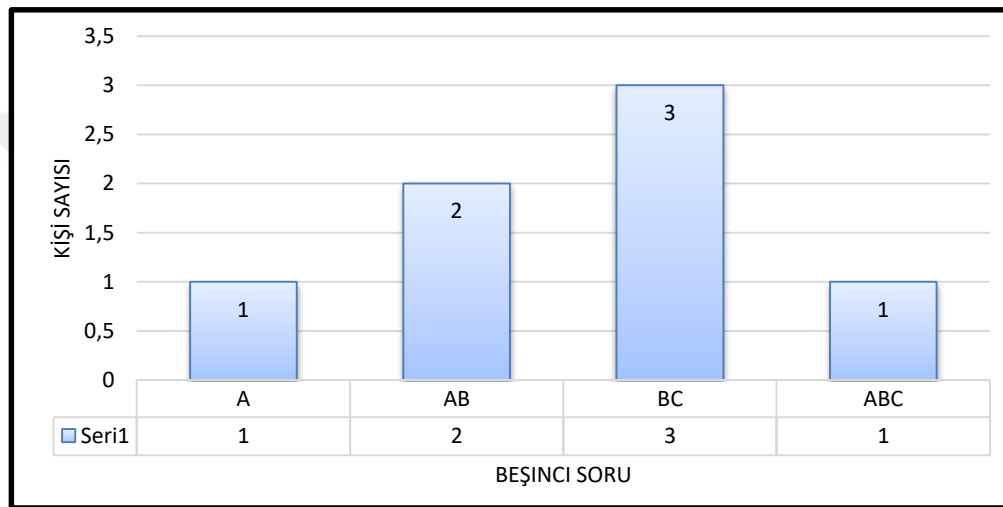
Kütüphane yöneticilerinden sorulan “Bilgi Okuryazarlığı programlarını ve hizmetlerini kim tasarlamalıdır” sorusuna verilen yanıtlar en az bir ve en çok üç sorumluya işaret etmiştir. Verilen yanıtlar şu şekilde ve aşağıdaki üç ana grupta kodlanmıştır:

A: Sadece kütüphaneciler

B: Sadece eğitim elemanları

C: Sadece eğitim bölümü

Şekil 10. Bilgi Okuryazarlığı Dersinde Kim Tasarımcı Olmalı

Şekil 10’da görüldüğü üzere;

Her iki üniversitede yöneticilerin değerlendirmesine göre bilgi okuryazarlığı ders programlarının tasarımcısı olması gereken kişiler veya birimler sırasıyla şöyledir:

A: Sadece kütüphaneciler (3 kişi tercih etmiştir);

B: Sadece öğretim elemanları (3 kişi tercih etmiştir);

C: Sadece eğitim bölümü (2 kişi tercih etmiştir).

4.3.3. Bilgi Okuryazarlığı Eğitimindeki Sorumlular

Katılımcılara, ‘‘Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminde Teknik Konularla Kim Sorumludur’’ sorusu yöneltilerek gereken yanıtlar alınmıştır. Yanıtlar Şekil 11 kapsamında özetlenmiştir.

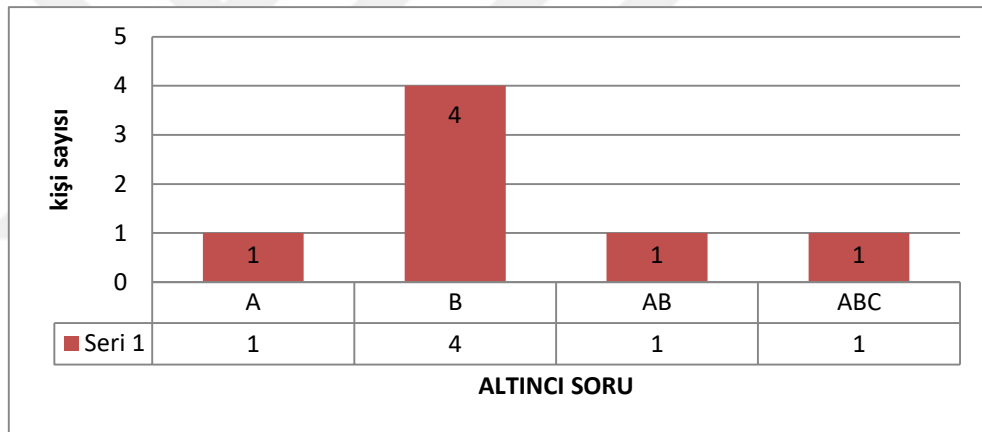
Katılımcılar bu soruya verdikleri yanıtlarla en az bir ve en çok üç sorumluyu ifade etmişlerdir. Bu soruya verilen yanıtlar üç ana grupta kodlanmıştır:

A: Sadece kütüphaneciler;

B: Sadece öğretim elemanları;

C: Sadece eğitim bölümü.

Şekil 11. Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminde Teknik Konulardan Kim Sorumludur

Şekil 11’de verilen değerlere göre toplam 7 kişiden, sadece 1 kişi, yaklaşık % 14’ü, kütüphanecileri (A kodu) ve 4 kişi, yaklaşık % 57’si sadece öğretim elemanları (B kodu) bu dersin teknik sorumlusu olarak ifade ederken, 1 kişi (%14’ü) öğretim elemanlarını, kütüphanecileri ve eğitim bölümünü (ABC kodu) ortak sorumlu olarak görmektedir.

Bu sonuçlardan yola çıkarak kütüphane yöneticilerinin değerlendirmesine göre bu derslerde teknik açıdan sorumlu olması gereken kişi veya birimler **sırayla**:

B: Sadece öğretim elemanları (6 kişi tercih etmiştir);

A: Sadece kütüphaneciler (3kişi tercih etmiştir);

C: Sadece eğitim bölümü (1 kişi tercih etmiştir) olmaktadır.

4.3.4. Bilgi Okuryazarlığı Öğretilmesini Zorunlu Kılan Resmi Doküman Bulunması Durumu

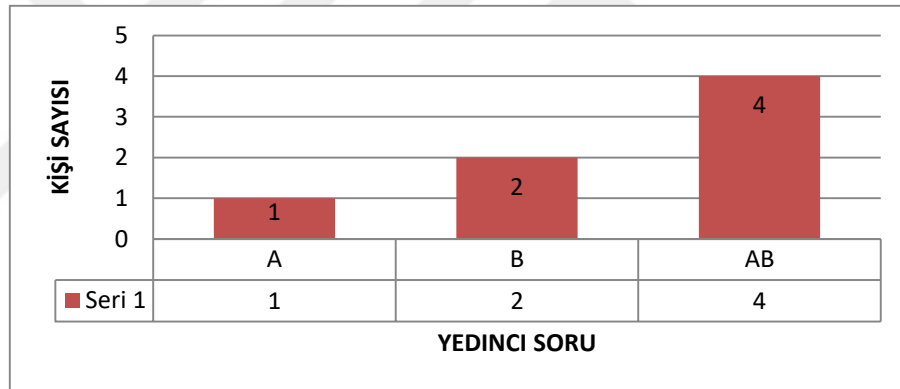
Katılımcılara, “Bilgi okuryazarlığı öğretilmesini zorunlu kılan resmi doküman bulunması durumu” sorulmuş ve alınan yanıtlar aşağıdaki kodlar çerçevesinde gösterilmiştir:

A:Üniversitenin eğitim programı

B: Kütüphanenin eğitim programı

Katılımcıların vermiş oldukları cevapları Şekil 12’de özetlenmiştir.

Şekil 12. Bilgi Okuryazarlığı Öğretilmesini Zorunlu Kılan Resmi Evrak Bulunması Durumu

Bu sonuçlardan yola çıkarak toplam kütüphane yöneticilerinin değerlendirmesine göre bu ders için teknik açıdan sorumlu olması gereken kişiler veya birimler sırasıyla:

B: Sadece öğretim elemanları (6 kişi tercih etmiştir)

A: Sadece kütüphaneciler (3kişi tercih etmiştir)

C: Sadece eğitim bölümü (1 kişi tercih etmiştir) olmaktadır.

4.3.5. Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Diğer Programlarla Karşılaştırıldığında Önem Derecesi

Verilen yanıtlara göre tüm kütüphane yöneticileri(%100’i) bilgi okuryazarlığı dersini diğer programlarla kıyasladıklarında konuya çok önemli bulduklarını ifade etmişlerdir.

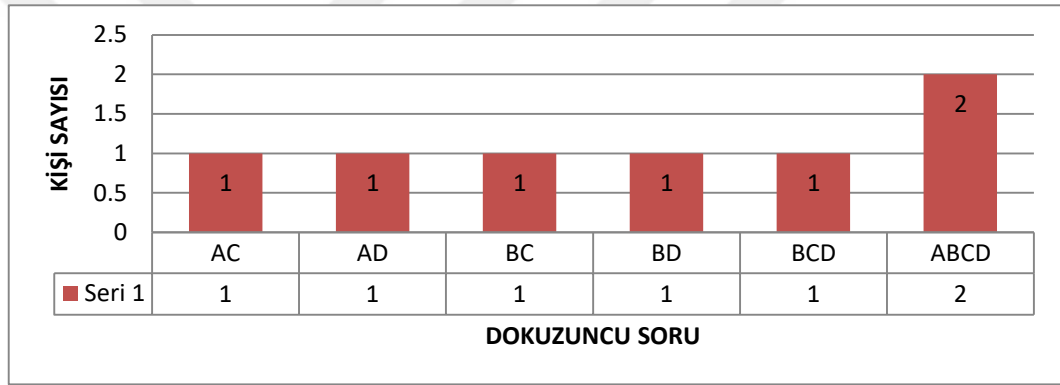
4.3.6. Bilgi Okuryazarlığının Gelişmesi Ve Daha İleri Düzeyde Eğitimi İçin Yapılması Gerekenler

Kütüphane yöneticilerine “Bilgi okuryazarlığının gelişmesi ve daha ileri düzeyde eğitim verilmesi için neleri yapması gerekir” sorusu yöneltilmiştir. Bu soru kapsamında verilen yanıtlar dört temel grupta kodlanmıştır.

- A: Bilgi okuryazarlığı dersinin sürdürülmesi;
- B: Bu ders için özel bir bütçenin ayrılması;
- C: Bu dersin kredisinin arttırılması;
- D: Bu dersin daha çok öğrenciye tanıtılması.

Verilen yanıtlara ilişkin özet Şekil 13’de sunulmaktadır.

Şekil 13. Bilgi Okuryazarlığının Gelişmesi ve Daha İleri Düzeyde Eğitimi İçin Yapılması Gerekenler

Şekil 13’de verilen değerlere göre toplam 7 kişiden, sadece 2 kişi, (% 28,5) tüm önerileri bir arada ifade etmiş iken, geri kalan kişiler sadece bir öneride bulunmuşlardır. Bu sonuçlardan yola çıkarak toplam kütüphane yöneticilerinin algılarına göre bilgi okuryazarlığı dersinin gelişmesindeki en önemli hususlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- A: Bilgi okuryazarlığı dersinin sürdürülmesi (3 kişi önermiş)
- B: Bu ders için özel bir bütçenin verilmesi (4 kişi önermiş)
- C: Bu dersin kredisinin çoğalması (4 kişi önermiş)
- D: Bu dersin daha çok önemsenmesi (4 kişi önermiş)

4.3.7. Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminde Kütüphaneciler İle Öğretim Elemanları Arasındaki İş Birliğinin Önemi

Kütüphane yöneticileri bilgi okuryazarlığı eğitiminde kütüphaneci ile öğretim elemanları arasındaki iş birliğinin önemini kabul ederken, yapılması gereken işbirliği çalışmalarının neler olacağını açıklamamışlardır.

4.3.8. Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminde Kullanılan Bütçenin Yeterliliği

Kütüphane yöneticileri bilgi okuryazarlığı eğitiminde kullanılan bütçenin yeterliliği konusunda ortak görüşle bütçe yetersizliğini dile getirmişlerdir. Ancak bütçede harcama yapılması gereken alanları açıklamaktan kaçınmışlardır.

4.4. ÖĞRENCİLERİN BİLGİ OKURYAZARLIĞINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

TÜ ve MÜ'nin her birinden tabakalı örneklem yöntemiyle 93 öğrenci alınmıştır. Toplam 186 öğrenciden anket yöntemiyle toplanan bilgiler araştırma verilerimizi oluşturmuştur.

4.4.1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin bilgi okuryazarlığı becerilerini değerlendirmek ve gelişim önerileri sunmak üzere yürüttüğümüz araştırmalar çerçevesinde ilk dört soruda öğrencilere ait demografik bilgiler toplanmıştır. Bu bilgilere ilişkin Tablo 21'de yer almaktadır.

Tablo 21. Öğrencilerin Üniversite Bazında Demografik Bilgileri

Değişkenler	Üniversite	Gruplar	Frekans	Yüzde(%)
Cinsiyet	TÜ	Erkek	34	36,6
		Kadın	59	63,4
		Toplam	93	100
	MÜ	Erkek	31	33,3
		Kadın	62	66,7
		Toplam	93	100
Bulunulan Sınıf	TÜ	Birinci yıl	34	36,6
		İkinci yıl	25	26,9
		Üçüncü yıl	18	19,4
		Dördüncü yıl	16	17,1
		Toplam	93	100
	MÜ	Birinci yıl	13	14,0
		İkinci yıl	29	31,2
		Üçüncü yıl	29	31,2
		Dördüncü yıl	22	23,6
		Toplam	93	100
Bilgi okuryazarlığı dersinin alındığı yıl	TÜ	Birinci yıl	70	75,3
		İkinci yıl	23	24,7
		Üçüncü yıl	-	-
		Dördüncü yıl	-	-
		Toplam	93	100
	MÜ	Birinci yıl	54	58,1
		İkinci yıl	37	39,8
		Üçüncü yıl	2	2,1
		Dördüncü yıl	-	-
		Toplam	93	100

Tablo 22’de araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri toplam olarak gösterilmektedir.

Tablo 22. Öğrencilerin Demografik Bilgileri (Toplam)

Değişkenler	Gruplar	Frekans	Yüzde(%)
Cinsiyet	Erkek	65	34,9
	Kadın	121	65,1
	Toplam	186	100
Bulunulan Sınıf	Birinci yıl	47	25,3
	İkinci yıl	54	29,0
	Üçüncü yıl	47	25,3
	Dördüncü yıl	38	20,4
	Toplam	186	100
Ders alındığı yılı	Birinci yıl	124	66,7
	İkinci yıl	60	32,2
	Üçüncü yıl	2	1,1
	Dördüncü yıl	-	-
	Toplam	186	100

Tablo 21 ve 22’de katılımcı öğrencilerin demografik özellikleri gösterilmiştir. Her iki üniversiteden 93 kişi olmak üzere toplamda 186 kişiye anket uygulanmıştır. Her iki üniversiteden katılan öğrencilerin çoğunluğunu Kadınlar oluşturmaktadır (TÜ %63.4 ve MÜ %66.7). Öğrenciler TÜ’nde birinci ve ikinci eğitim yıllarında ve MÜ’nde ise üçüncü ve dördüncü yıllarında bilgi okuryazarlığı derslerini almıştır.

4.4.2. Öğrencilerin Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları Ve Sıklıkları

Araştırmaya katılan toplam 186 lisans öğrencisinin “Bilgi Okuryazarlığı Beceri Düzeyleri” farklı sorular kapsamında saptanmıştır.

Tablo 23’de öğrencilerin, farklı durumlar için kütüphaneye niçin ve ne sıklıkla gidersiniz? Sorusuna vermiş oldukları yanıtlara ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 23. Öğrencilerin Kütüphaneye Gitme Sıklıkları ve Nedenleri

Kullanımlar	Üniversite	Kullanmam		Ayda birkaç kez		Haftada birkaç kez	
		F	%	F	%	F	%
1 Basılı kaynakları okumak ve ödünç almak	TÜ	18	19.4	44	47.3	31	33.3
	MÜ	12	12.9	43	46.2	38	40.9
2 Kütüphanecilerden yardım almak	TÜ	46	49.5	44	47.3	3	3.2
	MÜ	27	29	41	44.1	25	26.9
3 Belli kaynak kitapları araştırmak	TÜ	27	29	37	39.8	29	31.2
	MÜ	29	31.2	44	47.3	20	21.5
4 Ödev yapmak / bireysel çalışmak	TÜ	29	31.2	33	35.5	31	33.3
	MÜ	42	45.2	20	21.5	31	33.3
5 Grup halinde çalışmak	TÜ	56	60.2	33	35.5	4	4.3
	MÜ	35	37.6	35	37.6	23	24.7
6 Bilgisayarları / interneti kullanmak	TÜ	61	65.6	20	21.5	12	12.9
	MÜ	31	33.3	32	34.4	30	32.3
7 Veri tabanı ve elektronik kaynaklardan yararlanmak	TÜ	45	48.4	35	37.6	13	14
	MÜ	40	43	22	23.7	31	33.3

Açıklama: F: Frekans , %: Yüzde

Tablo 23’de sunulan bulgular incelendiğinde, “ödev yapmak ve/ya bireysel olarak çalışmak amacıyla” kütüphanenin kullanılmadığı anlaşılmaktadır. (MÜ %45.2). Aynı şekilde “Bilgisayarları / interneti kullanmak için” (TÜ %65.6) kullanılmadığı saptanmıştır. En yüksek oranlarda “ayda birkaç kez” kütüphaneye gitme nedeni, TÜ için “basılı kaynakları okumak ve ödünç almak” (%47.3); ve haftada birkaç kez ödev yapmak / bireysel çalışmak (% 33,3) olarak belirlenmiştir. Aynı şekilde MÜ için ayda

birkaç kez “belli kaynak kitapları araştırmak” (%47,3) ve haftada birkaç kez basılı kaynakları okumak ve ödünç almak için” (% 40,9) olarak belirlenmiştir.

Kütüphaneye niçin ve ne sıklıkla gidersiniz sorusuna ait toplam 7 madde bulunmaktadır. Öğrencilerin bu sorudan alabilecekleri en yüksek değer 21(7×3) iken, en düşük değer 7(7×1) ve ortalama 14 (7×2)’dir ¹⁰. TÜ öğrencilerinin 7 maddesinden oluşan, bu soru düzeylerine ilişkin elde edilen yanıtların ortalama değeri 12,29 iken, MÜ için bu değer 13,80 ve toplam üniversiteler için bu ortalama 13,05 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçtan yola çıkarak, MÜ öğrencilerinin “Kütüphaneye Gitme Sıklıkları ve Nedenlerine” ilişkin değerlerin ortalamasının TÜ göre daha yüksek olmuştur. Ancak her üç alanda hesaplanan ortalama değerin ($\bar{X}$), beklenen ortalama (μ) düzeyinden farklı ve küçük olduğunu göstermektedir ($\bar{X} < 14$) ve bu nedenle öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlıklarının ve sıklıklarının düşük olduğu ortaya çıkmaktadır (Tablo 24).

Tablo 24. Öğrencilerin Kütüphaneye Gitmelerinin Ortalama Sıklığı ve Nedenleri

Soru 5	Kullanımlar	TÜ		MÜ		Toplam Üniversiteler	
		$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S
1	Basılı kaynakları okumak ve ödünç almak	2,14	0,71	2,28	0,68	2,21	0,70
2	Kütüphanecilerden yardım almak	1,54	0,56	1,98	0,75	1,76	0,69
3	Belli kaynak kitapları araştırmak	2,02	0,78	1,90	0,72	1,96	0,75
4	Ödev yapmak / bireysel çalışmak	2,02	0,80	1,88	0,88	1,95	0,84
5	Grup halinde çalışmak	1,44	0,58	1,87	0,78	1,66	0,72
6	Bilgisayarları / interneti kullanmak	1,47	0,71	1,99	0,81	1,73	0,80
7	Veri tabanı ve elektronik kaynaklardan yararlanmak	1,66	0,71	1,90	0,87	1,78	0,80

Açıklama : $\bar{X}$: Ortalama, S.S: Standart Sapmayı ifade etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kütüphane kullanma becerilerini değerlendirilmesi için farklı sorular kullanılmıştır. Tek örneklem T- Testi yapılarak, gruplar arası etkin kütüphane kullanma becerilerinin var olup olmadığı incelenmiştir. Bu test ile aynı

¹⁰ - Puanlama İçin, Kullanmam yanıtına bir puan, Ayda birkaç kez yanıtına 2 puan ve Hafta da birkaç kez yanıtına en yüksek ve 3 puan verilmiştir. Diğer sorularda da aynı puanlama işlemi yapılmıştır.

örneklemin ölçülen ortalaması ile tahmin edilen veya bilinen ortalaması karşılaştırılmıştır.

Bu çalışmada öğrencilerden sorulan sorular için tek kuyruklu H_0 ve H_1 hipotezleri şu şekilde kurulmuştur:

$$H_0: \mu > \mu_0$$

$$H_1: \mu < \mu_0$$

Yukarıdaki hipotezler şu şekilde ifade edilir:

H₀: Öğrencilerin kütüphane kullanma becerileri değerlerinin ortalaması 2'den büyüktür.

H₁: Öğrencilerin kütüphane kullanma becerileri değerlerinin ortalaması 2'den küçüktür.

Eğer hesaplanan ortalama (μ) beklenen ortalamadan (μ_0) büyük ise, öğrencilerin kütüphane kullanma becerisinin o madde veya ifadede etkin olması kabul edilmekte ve küçük olduğu halde bu becerinin düşük veya etkin olmaması anlamına gelmektedir. Bu varsayımın incelenmesi için öğrenciler den sorulması gereken sorular üzerinde durulmuş ve yanıtlar analiz edilmiştir.

Öğrencilerin 5'inci soruya vermiş olduğu yanıtlar, yani kütüphaneye gitmenin sıklık ve nedenleri açısından değerlendirmeleri verilmiştir. Bu soruda öğrencilerin kütüphaneyi kullanma şeklinin etkin olup olmaması farklı madde ve ifadelere göre ayrı ayrı analizlenmiş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 25. Öğrencilerin Kütüphaneye Gitmelerinin Sıklığına Ait Tek Örneklem T-Testi Sonucu

Soru 5	Kullanımlar	TÜ				MÜ			
		$\bar{X}$	t	p	MD	$\bar{X}$	t	p	MD
1	Basılı kaynakları okumak ve ödünç almak için	2,14	2.88	0.06	0.14	2,28	3.95	0.08	0.28
2	Kütüphanecilerden yardım almak için	1,54	-7.92	0.00	-0.46	1,98	-0.28	0.39	-0.02
3	Belli kaynak kitapları araştırmak için	2,02	0.27	0.39	0.02	1,90	-1.29	0.10	-0.10
4	Ödev yapmak / bireysel çalışmak için	2,02	0.26	0.40	0.02	1,88	-1.29	0.10	-0.12
5	Grup halinde çalışmak için	1,44	-9.30	0.00	-0.56	1,87	-1.60	0.06	-0.13
6	Bilgisayarları / interneti kullanmak için	1,47	-7.09	0.00	-0.53	1,99	-0.13	0.45	-0.01
7	Veri tabanı ve elektronik kaynaklardan yararlanmak için	1,66	-4.64	0.00	-0.34	1,90	-1.07	0.15	-0.10

Açıklama : $\bar{X}$: Ortalama, t: Hesaplanan t değeri, P: Tek kuyruklu anlamlılık düzeyi, MD: ortalama farkı ifade etmektedir.

Tablo 25’de görüldüğü gibi TÜ’nde 1.2.5.6 ve 7’inci maddelerde, **t** değeri 2’den büyük çıkmıştır¹¹. Birinci madde hariç, hesaplanan **P** değeri 0.05’den küçük olmasından dolayı, %95 güven ile ($\alpha=0.05$ düzeyinde) **H0** hipotezi reddedilir ve **H1** hipotezi kabul edilir. Bu nedenle öğrencilerin kütüphaneye gitme ortalama değerleri 2’den farklıdır ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu maddelerde **t** değerinin negatif olmasından dolayı öğrencilerin ortalama değeri 2’den küçük(beceri düzeyinin etkin olmaması durumu) ve birinci maddede P değerinin 0.05’den büyük olmasından dolayı **H0** hipotezi kabul edilir ve hesaplanan t değerin pozitif olmasından dolayı bu maddeye ait ortalama değer 2’den büyük ve bu madde de etkin bir becerinin olmasını göstermektedir. Bu üniversitede 3 ve 4’üncü maddelerde hesaplanan ortalama değerin 2’ye yakın ve eşit olmamasından dolayı anlamlı bir farklılık görünmemektedir.

Aynı şekilde MÜ’nde sadece 1’inci madde de t değeri 2’den büyük olmuştur. Bu maddeye ait hesaplanan **P** değeri **0.05** den büyük(beceri düzeyinin etkin olmaması durumu) olmasından dolayı, % 95 güven ile($\alpha=0.05$ düzeyinde) **H0** hipotezi kabul edilir. Görüldüğü gibi hesaplanan t değeri pozitif ve bu nedenle hesaplanan ortalamanın beklenen ortalamadan büyüklüğü istatistiksel olarak anlamlı olmaktadır. Diğer maddeler de hesaplanan ortalama değerler 2’den küçük olmasına rağmen bu küçüklük(etkin olmamak) istatistiksel olarak anlamlı değildir. Görüldüğü gibi yapılan T test analizi sunucunda TÜ’nde sadece birinci maddede’’ Basılı kaynakları okumak ve ödünç almak’’ hesaplanan ortalama değerden büyük olmuştur. Diğer 6 maddede etkinlik düzeyi orta veya düşük seviyededir.

4.4.3. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Kütüphane Kullanma Alışkanlığı ve Sıklığı

Bu çalışmaya katılan öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlığı ve sıklığının demografik değişkenler açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği de incelenmiştir. Elde edilen ortalama değer üzerinden ve sadece cinsiyet göre T- Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 26’da görülmektedir.

¹¹ - T değeri şu şekilde hesaplanmıştır: $t = \frac{\bar{X} - \bar{X}}{S/\sqrt{N}}$

Burada kütüphaneye gitme bakımından T- Testi yapılmış ve bu test için çift kuyruklu H_0 ve H_1 hipotezleri şu şekilde kurulmuştur:

$$H_0: \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2$$

Yukarıdaki hipotezler şu şekilde ifade edilir:

H0: Kadın ve erkek öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlığı ve sıklığına ait değerlerin ortalaması eşittir.

H1: Kadın ve erkek öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlığı ve sıklığına ait değerlerin ortalaması farklıdır.

Tablo 26. Öğrencilerin Kütüphaneye Gitmelerinin Sıklığına Ait Bağımsız Grup T- Testi Sonucu

S 5	Maddeler	Cinsiyet	TÜ					MÜ				
			N	$\bar{X}$	SS	t	P	N	$\bar{X}$	SS	t	P
1	Basılı kaynakları okumak ve ödünç almak için	Erkek	34	2.29	0.71	1.59	0.11	31	2.23	0.61	-0.53	0.59
		Kadın	59	2.05	0.70			62	2.31	0.71		
2	Kütüphanecilerden yardım almak için	Erkek	34	1.50	0.56	-0.48	0.62	31	1.94	0.77	-0.38	0.69
		Kadın	59	1.56	0.56			62	2.00	0.74		
3	Belli kaynak kitapları araştırmak için	Erkek	34	2.29	0.67	2.64	0.01	31	1.84	0.63	-0.60	0.54
		Kadın	59	1.86	0.79			62	1.94	0.76		
4	Ödev yapmak / bireysel çalışmak için	Erkek	34	2.00	0.77	-0.19	0.84	31	2.06	0.92	1.42	0.15
		Kadın	59	2.03	0.83			62	1.79	0.85		
5	Grup halinde çalışmak için	Erkek	34	1.38	0.55	-0.73	0.46	31	1.81	0.79	-0.56	0.57
		Kadın	59	1.47	0.59			62	1.90	0.80		
6	Bilgisayarları / interneti kullanmak için	Erkek	34	1.44	0.70	-0.32	0.74	31	2.00	0.81	0.09	0.92
		Kadın	59	1.49	0.72			62	1.98	0.82		
7	Veri tabanı ve elektronik kaynaklardan yararlanmak için	Erkek	34	1.59	0.65	-0.69	0.49	31	2.06	0.85	1.26	0.21
		Kadın	59	1.69	0.74			62	1.82	0.87		

Açıklama: N: Gözlem sayısı, $\bar{X}$: Ortalama, t: Hesaplanan t değeri, P: çift kuyruklu anlamlılık düzeyi, SS: Standart sapmayı ifade etmektedir.

Tablo 26’de görüldüğü gibi gerçekleştirilen bağımsız grup T- Testi sonucunda sadece TÜ’nde, 3’üncü maddeye (Belli kaynak kitapları araştırmak için) ait yanıtlarda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=2.64$, $P< 0.05$). Burada söz konusu farklılık erkek öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Bu nedenle bu varsayım geçerli değildir. Kadın ve erkek öğrencilerin kütüphaneye gitmelerinin sıklık ve nedenleri bakımından bir farklılık bulunmamıştır.

4.4.4. Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarını Kullanım Sıklığı

Tablo 27’de öğrencilerin bilgi kaynaklarını ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin yanıtlar gösterilmiştir.

Tablo 27. Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarını Kullanım Sıklığı

	Kullanımlar	Üniversite	Kullanmam		Ayda birkaç kez		Haftada birkaç kez	
			F	%	F	%	F	%
1	Basılı kaynakları kullanmak	TÜ	18	19,4	35	37,6	40	43
		MÜ	17	18,3	25	26,9	51	54,8
2	Kütüphanecilerden yardım almak	TÜ	45	48,4	42	45,1	6	6,5
		MÜ	38	40,9	36	38,7	19	20,4
3	Çevrimiçi kütüphane kataloğunu kullanmak	TÜ	33	35,5	30	32,3	30	32,3
		MÜ	41	44,1	21	22,6	31	33,3
4	Elektronik dergileri kullanmak	TÜ	38	40,8	37	39,8	18	19,4
		MÜ	39	41,9	27	29	27	29
5	Çevrimiçi veri tabanlarından yararlanmak	TÜ	41	44,1	35	37,6	17	18,3
		MÜ	32	34,4	37	39,8	24	25,8
6	Elektronik kitapları kullanmak	TÜ	35	37,6	53	57	5	5,4
		MÜ	42	45,2	32	34,4	19	20,4
7	Tez veri tabanını ve raporları kullanmak	TÜ	36	38,7	34	36,6	23	24,7
		MÜ	36	38,7	37	39,8	20	21,5

Açıklama: F: Frekans , %: Yüzde TÜ, M:MÜ’ni ifade etmektedir.

Tablo 27’de verilen bulgular incelendiğinde, TÜ’de “Kütüphanecilerden yardım alınmamaktadır (TÜ %48.4)”. Aynı şekilde “Elektronik kitaplardan yararlanmak” (MÜ %45.2) üzere MÜ’de kütüphanenin kullanılmadığı saptanmıştır.

En yüksek oranlarda “ayda birkaç kez” bilgi kaynakları kullanımı, TÜ için” Elektronik kitaplar” (%57); ve haftada birkaç kez “Basılı kaynaklar” (% 43) olarak belirlenmiştir. Aynı şekilde MÜ için ayda birkaç kez “Çevrimiçi veri tabanları” (%39.8); “Tez veri

tabanı ve raporlar” (%39.8) ve haftada birkaç kez “basılı kaynaklar” (% 54.8) olarak belirlenmiştir.

Bilgi kaynaklarının kullanılması sıklıkları sorusuna ait toplam 7 madde bulunmaktadır. Öğrencilerin bu sorudan alabilecekleri en yüksek değer 21(7×3) iken, en düşük değer 7(7×1) ve ortalama 14 (7×2)’dir. TÜ öğrencilerinin 7 maddesinden oluşan, bu soru düzeylerine ilişkin elde edilen yanıtların ortalama değeri 12,85 iken, MÜ için bu değer 13,42 ve toplam üniversiteler için bu ortalama 13,13 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçtan yola çıkarak, MÜ öğrencilerinin “bilgi kaynaklarını kullanım sıklığına” ilişkin değerleri ortalaması TÜ’ye göre daha yüksek olmuştur. Ancak her üç alanda hesaplanan ortalama değer (X), beklenen ortalama (μ) düzeyinden farklı ve küçük olduğunu göstermektedir ($X < 14$) ve bu nedenle bilgi okuryazarlığın beceri düzeyinin bu konuda düşük olduğunu göstermektedir.

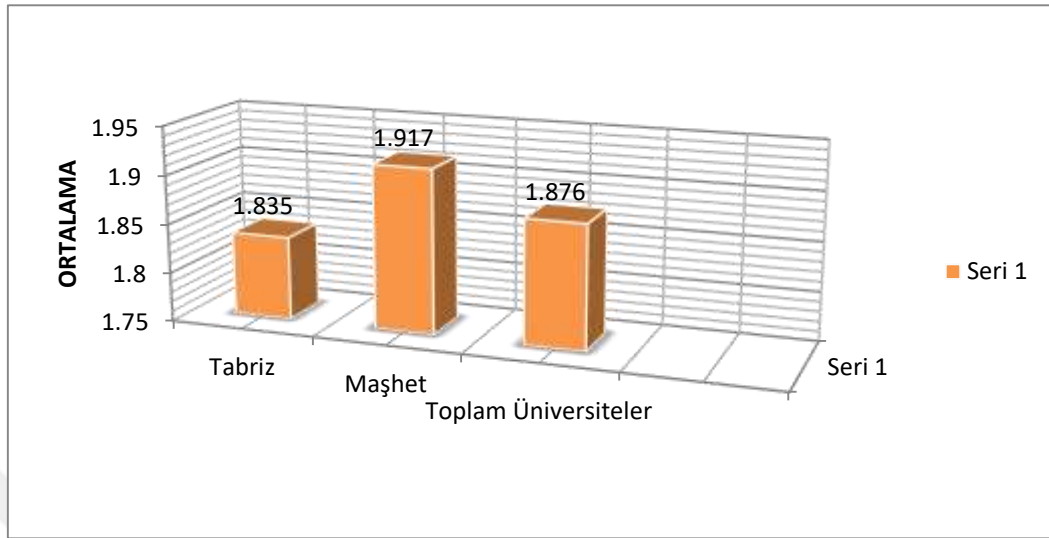
Tablo 28. Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarını Hangi Sıklıkla Kullandıklarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Soru 6	Kullanımlar	TÜ		MÜ		Toplam Üniversiteler	
		$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S
1	Basılı kaynaklar	2,24	0,75	2,37	0,77	2,30	0,76
2	Kütüphanecilerden yardım almak	1,58	0,61	1,80	0,76	1,69	0,69
3	Çevrimiçi kütüphane kataloğu	1,97	0,82	1,89	0,87	1,93	0,85
4	Elektronik dergiler	1,78	0,75	1,87	0,83	1,82	0,79
5	Çevrimiçi veri tabanları	1,74	0,75	1,91	0,77	1,83	0,76
6	Elektronik kitaplar	1,68	0,57	1,75	0,77	1,72	0,68
7	Tez veri tabanı ve raporlar	1,86	0,78	1,83	0,76	1,84	0,77

Açıklama : $\bar{X}$: Ortalama, S.S: Standart Sapmayı ifade etmektedir.

Şekil 14’de görüldüğü gibi, 7 ifadeden oluşan, bu soru düzeylerine ilişkin elde edilen yanıtların ortalama değeri TÜ için 1.835 iken, MÜ için bu değer 1.917 ve toplam üniversiteler için bu ortalama 1.876 olarak hesaplanmıştır. Bu şekilde de tekrar hesaplanan ortalamaların, beklenen ortalamadan ($\mu=2$) küçük olduğunu göstermektedir.

Şekil 14. Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarını Kullanım Sıklığı

Öğrencilerin 6'ncı soruya vermiş olduğu yanıtlar, yani bilgi kaynaklarının kullanım açısından değerlendirmeleri verilmiştir. Bu soruda öğrencilerin bilgi kaynaklarının etkin bir şekilde kullanıp kullanmadığı üniversite içi ve hem de üniversiteler arası değerlendirilmiştir. Özet bulgular aşağıda yer alan Tablo 29'da sunulmaktadır.

Tablo 29. Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarının Kullanımına Ait Tek Örneklem T-Testi Sonucu

Soru	Kullanımlar	TÜ				MÜ			
		$\bar{X}$	t	P	MD	$\bar{X}$	t	P	MD
1	Basılı kaynaklar	2,24	3.01	0.07	0.24	2,37	4.53	0.09	0.37
2	Kütüphanecilerden yardım almak	1,58	-6.59	0.00	-0.42	1,80	-2.59	0.00	-0.20
3	Çevrimiçi kütüphane kataloğu	1,97	-0.37	0.35	-0.03	1,89	-1.18	0.12	-0.11
4	Elektronik dergiler	1,78	-2.76	0.00	-0.22	1,87	-1.49	0.07	-0.13
5	Çevrimiçi veri tabanları	1,74	-3.31	0.00	-0.26	1,91	-1.07	0.14	-0.09
6	Elektronik kitaplar	1,68	-5.42	0.00	-0.32	1,75	-3.07	0.00	-0.25
7	Tez veri tabanı ve raporlar	1,86	-1.71	0.04	-0.14	1,83	-2.18	0.01	-0.17

Açıklama : $\bar{X}$: Ortalama, t: Hesaplanan t değeri, P: Tek kuyruklu anlamlılık düzeyi, MD: Ortalama farkı ifade etmektedir.

Yukarıda yer alan Tablo da görüldüğü gibi TÜ'nde 1,2,4,5, ve 6'inci maddelerde, t değeri 2'den büyük çıkmıştır. Birinci madde hariç, hesaplanan P değeri 0.05'den küçük olmasından dolayı, % 95 güven ile ($\alpha=0.05$ düzeyinde) H_0 hipotezi reddedilir ve H_1 hipotezi kabul edilir. Bu nedenle öğrencilerin bilgi kaynaklarının kullanımına ait ortalama değerlerinin değeri 2'den farklıdır ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu maddelerde t değerinin negatif olmasından dolayı öğrencilerin ortalama değeri 2'den küçük (beceri düzeyinin etkin olmaması durumu) ve birinci maddede P değerinin 0.05'den büyük olmasından dolayı H_0 hipotezi kabul edilir ve hesaplanan t değerin pozitif olmasından dolayı bu maddeye ait ortalama değer 2'den büyüktür ve bu madde de etkin bir şekilde kaynakların kullanmasını göstermektedir.

Bu üniversitede 3 ve 7'inci maddelerde hesaplanan ortalama değerin 2'den küçük olmamasına rağmen, ortalamalar arasında anlamlı farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır.

MÜ'nde de 1,2,6 ve 7'inci maddelerde, t değeri 2'den büyük çıkmıştır. Burada da birinci madde hariç, hesaplanan P değeri 0.05'den küçük olmasından dolayı, % 95 güven ile ($\alpha=0.05$ düzeyinde) H_0 hipotezi reddedilir ve H_1 hipotezi kabul edilir. Bu nedenle öğrencilerin bilgi kaynaklarının kullanımına ait ortalama değerin 2'den farklıdır ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu maddelerde t değerinin negatif olmasından dolayı öğrencilerin ortalama değeri 2'den küçük (beceri düzeyinin etkin olmaması durumu) ve sadece birinci maddede P değerinin 0.05'den büyük olmasından dolayı H_0 hipotezi kabul edilir. Hesaplanan t değerinin pozitif olmasından dolayı bu maddeye ait ortalama değer 2'den büyük olması etkin bilgi kaynağı kullanımını göstermektedir. Bu madde de etkin bir şekilde bilgi kaynağı kullanılmıştır. Bu üniversitede 3,4 ve 5'inci

maddelerde hesaplanan ortalama değerin 2'den küçük olmamasına rağmen, ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık görünmemektedir.

Görüldüğü gibi bu soruya ait yapılan T test analizi sunucunda T_Ü'nde sadece birinci maddede'' Basılı kaynaklar da'' hesaplanan ortalama değer büyük ve etkin olduğu sonucuna varılmıştır ve diğer 6 maddede etkinlik düzeyi tamamen düşük seviyededir. Aynı şekilde MÜ'nde de birinci maddede etkinlik düzeyi yüksek ve diğer maddelerde etkinlik düzeyi düşük olmaktadır.

Katılımcı öğrencilerin bilgi kaynaklarını kullanımı cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla çift kuyruklu **H₀** ve **H₁** hipotezleri şu şekilde kurulmuştur:

H₀: $\mu_1 = \mu_2$

H₁: $\mu_1 \neq \mu_2$

Yukarıdaki hipotezler şu şekilde ifade edilir:

H₀: Kadın ve Erkek Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarının Kullanmasına Ait Değerlerinin Ortalaması Eşittir

H₁: Kadın ve Erkek Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarının Kullanmasına Ait Değerlerinin Ortalaması Farklıdır

Tablo 30. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Bilgi Kaynaklarını Kullanmalarına İlişkin Bağımsız T- Testi Sonucu

Soru 6	Maddeler	Cinsiyet	TÜ					MÜ				
			N	$\bar{X}$	SS	t	P	N	$\bar{X}$	SS	t	P
1	Basılı kaynaklar	Erkek	34	2.47	0.66	2.31	0.02	31	2.23	0.84	-1.23	0.22
		Kadın	59	2.10	0.78			62	2.44	0.73		
2	Kütüphanecilerden yardım almak	Erkek	34	1.50	0.50	-0.96	0.33	31	1.74	0.77	-0.48	0.63
		Kadın	59	1.63	0.66			62	1.82	0.75		
3	Çevrimiçi kütüphane kataloğu	Erkek	34	2.03	0.79	0.54	0.58	31	1.77	0.84	-0.91	0.36
		Kadın	59	1.93	0.84			62	1.95	0.89		
4	Elektronik dergiler	Erkek	34	1.82	0.75	0.37	0.70	31	1.84	0.86	-0.26	0.79
		Kadın	59	1.76	0.75			62	1.89	0.83		
5	Çevrimiçi veri tabanları	Erkek	34	1.62	0.65	-1.21	0.22	31	1.94	0.77	0.18	0.85
		Kadın	59	1.81	0.79			62	1.90	0.78		
6	Elektronik kitaplar	Erkek	34	1.62	0.55	-0.76	0.44	31	1.71	0.78	-0.37	0.70
		Kadın	59	1.71	0.58			62	1.77	0.77		
7	Tez veri tabanı ve raporlar	Erkek	34	1.94	0.77	0.75	0.45	31	1.68	0.79	-1.35	0.17
		Kadın	59	1.81	0.79			62	1.90	0.74		

Açıklama: N: Gözlem sayısı, $\bar{X}$: Ortalama, t: Hesaplanan t değeri, P: çift kuyruklu anlamlılık düzeyi, SS: Standart sapmayı ifade etmektedir.

Tablo 30’da görüldüğü gibi gerçekleştirilen bağımsız grup T- Testi sonucunda sadece TÜ’nde ve 1’inci madde de, yani basılı kaynaklara ait yanıtlarda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur($t=2.31$, $P< 0.05$). Burada söz konusu farklılık erkek öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Belirtilen varsayım geçerli değildir. Kadın ve erkek öğrencilerin bilgi kaynaklarını kullanım açısından farklılık bulunmamıştır.

4.4.5. Bilgi Okuryazarlığı Dersinde Öğrenilen Konular

Bilgi okuryazarlığı dersinde öğrencilerin öğrendiği konuların dağılımı Tablo 31’de verilmiştir. TÜ öğrencilerinin öğrenemedikleri bir başka deyişle konular sırasıyla: “Araştırmaları değerlendirme becerisi”(%39.8); “Sorun çözme ve bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirme”(%38.7) ve “Araştırma metni yazma”(%38.7) olmuştur.

TÜ öğrencilerinin öğrendiklerine emin olmadıkları konular “Bilgi – belge hizmetlerinin tanıtılması” (%72); “Gereksinim duyulan bilginin niteliğinin tanımlanması” (%68.8); “Bilginin sentezlenmesi” (%66.7) olarak ifade edilmiştir.

TÜ öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı dersi yardımıyla öğrendikleri konuların başında sırasıyla: “Basılı bilgi kaynaklarının kullanılması” (%31.2); “Görsel bilginin yorumlanması” (%29); “Kaynakça hazırlama”(%29) gelmektedir.

MÜ öğrencilerinin öğrenemedikleri bir başka deyişle öğrenmekte zorlandıkları konular sırasıyla: “Araştırmaları değerlendirme becerisi”(%46); “Arama yöntemleri ve anahtar kelime kullanılması”(%43); “Gereksinim duyulan bilginin niteliğinin tanımlanması”(%41.9) olmuştur. Öğrendiklerine emin olmadıkları konular “İnternet arama motorlarının kullanılması”(%64.5); “Bilgi gereksinimlerinin tanımlanması”(%61.3); “Bilgi – belge merkezlerinin tanıtılması”(%61.3) olarak ifade edilmiştir.

MÜ öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı dersi yardımıyla öğrendikleri konuların başında sırasıyla: “Sorun Çözme ve bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirme”(%46.2); “Kataloglama ve sınıflama kurallarının tanıtılması”(%31.2); “Bilginin gruplanması”(%31.2) gelmektedir.

Tablo 31. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Dersinde Öğrendikleri Konular

Soru 7	Kullanımlar	Üniversite	Öğrenmedim		Emin değilim		Öğrendim	
			F	%	F	%	F	%
1	Bilgi gereksinimlerinin tanımlanması	TÜ	27	29	51	54,8	15	16,1
		MÜ	15	16,1	57	61,3	21	22,6
2	Gereksinim duyulan bilginin niteliğinin tanımlanması	TÜ	18	19,4	64	68,8	11	11,8
		MÜ	39	41,9	47	50,5	7	7,5
3	Bilgi – belge merkezlerinin tanıtılması	TÜ	31	33,3	44	47,3	18	19,4
		MÜ	25	26,9	57	61,3	11	11,8
4	Bilgi – belge hizmetlerinin tanıtılması	TÜ	19	20,4	67	72	7	7,5
		MÜ	32	34,4	46	49,5	15	16,1
5	Bilginin nerede ve nasıl aranacağını bilmesi	TÜ	28	30,1	47	50,5	18	19,4
		MÜ	28	30,1	41	44,1	24	25,8
6	Basılı bilgi kaynaklarının kullanılması	TÜ	29	31,2	35	37,6	29	31,2
		MÜ	26	28	48	51,6	19	20,4
7	Elektronik bilgi kaynaklarının kullanılması	TÜ	34	36,6	47	50,5	12	12,9
		MÜ	27	29	38	40,9	28	30,1
8	İnternet arama motorlarının kullanılması	TÜ	29	31,2	51	54,8	13	14
		MÜ	9	9,7	60	64,5	24	25,8
9	Kütüphane kataloğunun kullanılması	TÜ	23	24,7	54	58,1	16	17,2
		MÜ	30	32,3	48	51,6	15	16,1
10	Kataloglama ve sınıflama kurallarının tanıtılması	TÜ	15	16,2	59	63,4	19	20,4
		MÜ	20	21,5	44	47,3	29	31,2
11	Arama yöntemleri ve anahtar kelime kullanılması	TÜ	25	26,9	43	46,2	25	26,9
		MÜ	40	43	26	28	27	29
12	Uygun bilgi seçimin yapılması	TÜ	27	29	46	49,5	20	21,5
		MÜ	37	39,8	33	35,5	23	24,7
13	Bilginin gruplanması	TÜ	24	25,8	43	46,2	26	28
		MÜ	31	33,3	33	35,6	29	31,2
14	Bilginin sentezlenmesi	TÜ	24	25,8	62	66,7	7	7,5
		MÜ	33	35,5	39	41,9	21	22,6
15	Görsel bilginin yorumlanması	TÜ	31	33,4	35	37,6	27	29
		MÜ	36	38,7	44	47,3	13	14
16	Alıntıların gösterilmesi	TÜ	29	31,2	45	48,4	19	20,4
		MÜ	37	39,8	46	49,5	10	10,8
17	Araştırma metni yazma	TÜ	36	38,7	41	44,1	16	17,2
		MÜ	17	18,3	52	55,9	24	25,8
18	İçerik geliştirme ve sunum yapma	TÜ	13	14	59	63,4	21	22,6
		MÜ	31	33,3	38	40,9	24	25,8
19	Kaynakça hazırlama	TÜ	26	28	40	43	27	29
		MÜ	24	25,8	54	58,1	15	16,1
20	Sorun Çözme ve bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirme	TÜ	36	38,7	37	39,8	20	21,5
		MÜ	16	17,2	34	36,6	43	46,2
21	Araştırmaları değerlendirme becerisi	TÜ	37	39,8	41	44,1	15	16,1
		MÜ	46	49,5	26	28	21	22,6

Açıklama: F: Frekans , %: Yüzde , TÜ ve MÜ’ni ifade etmektedir

Öğrencilerin bilgi okuryazarlığı ders konularını öğrenme düzeylerine ilişkin elde edilen araştırma bulguları Tablo 32’de yer almaktadır.

Tablo 32. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Ders Konularını Öğrenme Düzeyi

Soru 7	Maddeler	TÜ		MÜ		Toplam üniversiteler	
		$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S
1	Bilgi gereksinimlerinin tanımlanması	1,87	0,66	2,06	0,62	1,97	0,65
2	Gereksinim duyulan bilginin niteliğinin tanımlanması	1,92	0,55	1,66	0,61	1,79	0,60
3	Bilgi – belge merkezlerinin tanıtılması	1,86	0,71	1,85	0,60	1,85	0,66
4	Bilgi – belge hizmetlerinin tanıtılması	1,87	0,51	1,82	0,69	1,84	0,61
5	Bilginin nerede ve nasıl aranacağını bilmesi	1,89	0,69	1,96	0,75	1,92	0,72
6	Basılı bilgi kaynaklarının kullanılması	2,00	0,79	1,92	0,69	1,96	0,74
7	Elektronik bilgi kaynaklarının kullanılması	1,76	0,66	2,01	0,77	1,89	0,73
8	İnternet arama motorlarının kullanılması	1,83	0,65	2,16	0,57	1,99	0,63
9	Kütüphane kataloğunun kullanılması	1,92	0,64	1,84	0,68	1,88	0,66
10	Kataloglama ve sınıflama kurallarının tanıtılması	2,04	0,60	2,10	0,72	2,07	0,66
11	Arama yöntemleri ve anahtar kelime kullanılması	2,00	0,73	1,86	0,84	1,93	0,79
12	Uygun bilgi seçimin yapılması	1,92	0,71	1,85	0,79	1,89	0,75
13	Bilginin gruplanması	2,02	0,73	1,98	0,80	2,00	0,77
14	Bilginin sentezlenmesi	1,82	0,55	1,87	0,75	1,84	0,66
15	Görsel bilginin yorumlanması	1,96	0,79	1,75	0,68	1,85	0,74
16	Alıntıların gösterilmesi	1,89	0,71	1,71	0,65	1,80	0,68
17	Araştırma metni yazma	1,78	0,72	2,08	0,66	1,93	0,71
18	İçerik geliştirme ve sunum yapma	2,09	0,60	1,92	0,76	2,01	0,69
19	Kaynakça hazırlama	2,01	0,75	1,90	0,64	1,96	0,70
20	Sorun Çözme ve bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirme	1,83	0,76	2,29	0,74	2,06	0,78
21	Araştırmaları değerlendirme becerisi	1,76	0,71	1,73	0,81	1,75	0,76

Açıklama : $\bar{X}$: Ortalama, S.S: Standart Sapmayı ifade etmektedir.

Tablo 32’de görüldüğü üzere, öğrencilerin bilgi okuryazarlığı ders konularını öğrenme düzeyini belirlemek için toplam 21 madde bulunmaktadır. Öğrencilerden bu soruya verilebilecek en yüksek değer 63 iken, ortalama değer 42 ve en düşük değer 21’dir. TÜ öğrencilerinin 21 soruya verdikleri ortalama değer 40,04 iken, MÜ için bu değer 40,32 ve toplam üniversiteler için bu ortalama 40,18 olarak hesaplanmıştır. Sonuçlardan yola çıkarak, MÜ öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı dersinden öğrendiklerinin daha verimli olduğunu söylemek mümkündür. Yanıtların ortalaması TÜ için 1,906 iken, MÜ için bu

değer 1,920 ve toplam üniversiteler için 1,913 olarak hesaplanmıştır. Bu şekilde de hesaplanan ortalamaların, beklenen ortalamadan ($\mu=2$) küçük olduğunu görülmektedir.

Bilgi Okuryazarlığı Dersinin Öğrenmedeki Etkilerine Ait Tek Örneklem T- Testi sonuçlarına ilişkin olarak Tablo 33 incelendiğinde, TÜ’nde toplam 7 maddede, yani 4,7,8,14,17,20 ve 21’inci maddelerde anlamlı farklılık görünmekte ve hesaplanan t değeri 2 veya 2’den büyük çıkmıştır. Tüm bu maddelerde, hesaplanan P değeri **0.05**’den küçük olmasından dolayı, % 95 güven ile ($\alpha=0.05$ düzeyinde) **H0** hipotezi reddedilir ve **H1** hipotezi kabul edilir.

Bu nedenle bilgi okuryazarlığı dersinin öğrencilerin öğrenmelerindeki etkisine ait ortalama değerlerinin değeri 2’den farklı olduğundan istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu maddelerde t değerinin negatif olmasından dolayı öğrencilerin ortalama değeri 2’den küçük olması (beceri düzeyinin etkin olmadığını göstermektedir). TÜ’de 6,10,11,13 ve 19’üncü maddelerde hesaplanan ortalama değerin 2’ye eşit olmasından dolayı anlamlı bir farklılık görünmemiştir. Aynı şekilde geri kalan maddelerde hesaplanan ortalamaların küçük olmasına rağmen, istatistiksel ve anlamlı farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır.

MÜ’nde de toplam 9 maddede ve sırası ile 2,3,4,8,9,15,16,20 ve 21’inci maddelerde, t değeri 2’den büyük çıkmıştır. Burada da 8 ve 20’inci maddeler hariç, hesaplanan P değeri **0.05**’den küçük olmasından dolayı, % 95 güven ile ($\alpha=0.05$ düzeyinde) **H0** hipotezi reddedilir ve **H1** hipotezi kabul edilir. Bu nedenle MÜ’deki bilgi okuryazarlığı dersinin öğrencilerin öğrenmelerindeki etkisine ait ortalama değerlerin 2’den farklı olması istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu maddelerde t değerinin negatif olmasından dolayı öğrencilerin ortalama değeri 2’den küçüktür ve beceri düzeyi etkin değildir. Aynı şekilde 8 ve 20’inci maddelerde P değerinin **0.05**’den büyük olmasından dolayı **H0** hipotezi kabul edilir. Bu üniversitede 1,7,10 ve 17’inci maddelerde hesaplanan ortalama değerin 2’ye eşit veya çok yakın olmamasından dolayı, ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık görünmemektedir.

Görüldüğü gibi bu soruya ait yapılan T-Testi analizi sunucunda TÜ’nde tüm maddelerde hesaplanan ortalama değer 2’den küçük veya eşit olması nedeniyle etkinlik düzeyinin düşük veya orta düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

MÜ’nde de sadece’’ İnternet arama motorlarının kullanılması’’ ve ‘Sorun çözme ve bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirme’ ifadelerinde hesaplanan ortalama değerler 2’den büyüktür ve etkinlik düzeyi yüksektir. Diğer 19 maddeye ait ortalama değerlerin 2’den küçük veya eşit olması nedeniyle etkinlik düzeyinin bu konularda düşük veya orta seviyede olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 33. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Ders Konularını Öğrenme Düzeyleri ile ilgili T- Testi Sonuçları

Soru 7	Maddeler	TÜ				MÜ			
		$\bar{X}$	t	P	MD	$\bar{X}$	t	P	MD
1	Bilgi gereksinimlerinin tanımlanması	1,87	-1.98	0.03	-0.13	2,06	1.00	0.16	0.06
2	Bilgi kavramı niteliğinin açıklanması	1,92	-1.30	0.10	-0.08	1,66	-5.38	0.00	-0.34
3	Bilgi – belge merkezlerinin tanıtılması	1,86	-1.96	0.03	-0.14	1,85	-2.39	0.01	-0.15
4	Bilgi – belge hizmetlerinin tanıtılması	1,87	-2.41	0.01	-0.13	1,82	-2,55	0.00	-0.18
5	Bilginin nerede ve nasıl aranacağını bilmesi	1,89	-1.48	0.07	-0.11	1,96	-0.55	0.29	-0.04
6	Basılı bilgi kaynaklarının kullanılması	2,00	0.00	0.50	0.00	1,92	-1.04	0.15	-0.08
7	Elektronik bilgi kaynaklarının kullanılması	1,76	-3.43	0.00	-0.24	2,01	0.13	0.45	0.01
8	İnternet arama motorlarının kullanılması	1,83	-2.54	0.01	-0.17	2,16	2.69	0.08	0.16
9	Kütüphane kataloğunun kullanılması	1,92	-1.12	0.13	-0.08	1,84	-2.28	0.01	-0.16
10	Kataloglama ve sınıflama kurallarının tanıtılması	2,04	0.68	0.25	0.04	2,10	1.29	0.10	0.10
11	Arama yöntemleri ve anahtar kelime kullanılması	2,00	0.00	0.50	0.00	1,86	-1.60	0.06	-0.14
12	Uygun bilgi seçimin yapılması	1,92	-1.02	0.15	-0.08	1,85	-1.83	0.04	-0.15
13	Bilginin gruplanması	2,02	0.28	0.39	0.02	1,98	-0.26	0.40	-0.02
14	Bilginin sentezlenmesi	1,82	-3.20	0.00	-0.18	1,87	-1.65	0.05	-0.13
15	Görsel bilginin yorumlanması	1,96	-0.52	0.30	-0.04	1,75	-3.47	0.00	-0.25
16	Alıntıların gösterilmesi	1,89	-1.45	0.07	-0.11	1,71	-4.29	0.00	-0.29
17	Araştırma metni yazma	1,78	-2.88	0.00	-0.22	2,08	1.09	0.14	0.08
18	İçerik geliştirme ve sunum yapma	2,09	1.38	0.09	0.09	1,92	-0.94	0.17	-0.08
19	Kaynakça hazırlama	2,01	0.14	0.45	0.01	1,90	-1.45	0.04	-0.10
20	Sorun Çözme ve bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirme	1,83	-2.18	0.01	-0.17	2,29	3.75	0.07	0.29
21	Araştırmaları değerlendirme becerisi	1,76	-3.20	0.00	-0.24	1,73	-3.20	0.00	-0.27

Açıklama : $\bar{X}$: Ortalama, t: Hesaplanan t değeri, P: Tek kuyruklu anlamlılık düzeyi, MD: Ortalama farkı ifade etmektedir.

Katılımcı öğrencilerin bilgi okuryazarlığı ile ilgili diğer bir soruda öğrencilerin bilgi okuryazarlığı dersinin öğrenmedeki etkisi açısından değerlendirilmiştir. Burada cinsiyet

değişkenine göre bu konuda anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla çift kuyruklu H_0 ve H_1 hipotezleri şu şekilde kurulmuştur:

$$H_0: \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2$$

Yukarıdaki hipotezler şu şekilde ifade edilir:

H₀: Kadın ve Erkek Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Dersinin Öğrenmedeki Etkisi Eşittir

H₁: Kadın ve Erkek Öğrencilerin Bilgi Kaynaklarının Kullanmasına Ait değerlerinin ortalaması Farklıdır.

Tablo 34. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Bilgi Okuryazarlığı Ders Konularını Öğrenme Düzeyleri ile ilgili Sonuçlar

S	Maddeler	Cinsiyet	TÜ					MÜ				
			N	$\bar{X}$	S.S	t	P	N	$\bar{X}$	S.S	t	P
1	Bilgi gereksinimlerinin tanımlanması	Erkek	34	2.03	0.57	1.76	0.08	31	2.06	0.68	0.00	1.00
		Kadın	59	1.78	0.69			62	2.06	0.59		
2	Bilgi kavramı niteliğinin açıklanması	Erkek	34	2.09	0.51	2.19	0.03	31	1.55	0.56	-1.19	0.23
		Kadın	59	1.83	0.56			62	1.71	0.63		
3	Bilgi – belge merkezlerinin tanıtılması	Erkek	34	1.88	0.76	0.22	0.82	31	1.77	0.61	-0.84	0.40
		Kadın	59	1.85	0.69			62	1.89	0.60		
4	Bilgi – belge hizmetlerinin tanıtılması	Erkek	34	1.85	0.50	-0.22	0.80	31	1.74	0.72	-0.74	0.46
		Kadın	59	1.88	0.52			62	1.85	0.67		
5	Bilginin nerede ve nasıl aranacağını bilmesi	Erkek	34	1.97	0.67	0.81	0.41	31	1.90	0.74	-0.48	0.62
		Kadın	59	1.85	0.71			62	1.98	0.75		
6	Basılı bilgi kaynaklarının kullanılması	Erkek	34	2.03	0.75	0.27	0.78	31	1.84	0.68	-0.84	0.40
		Kadın	59	1.98	0.82			62	1.97	0.70		
7	Elektronik bilgi kaynaklarının kullanılması	Erkek	34	1.74	0.66	-0.30	0.75	31	1.90	0.74	-0.94	0.34
		Kadın	59	1.78	0.67			62	2.06	0.78		
8	İnternet arama motorlarının kullanılması	Erkek	34	1.91	0.62	0.93	0.35	31	2.19	0.54	0.38	0.70
		Kadın	59	1.78	0.67			62	2.15	0.59		
9	Kütüphane kataloğunun kullanılması	Erkek	34	1.88	0.68	-0.47	0.63	31	1.84	0.68	0.00	1.00
		Kadın	59	1.95	0.62			62	1.84	0.68		
10	Kataloglama ve sınıflama kurallarının tanıtılması	Erkek	34	2.09	0.57	0.54	0.58	31	2.10	0.74	0.00	1.00
		Kadın	59	2.02	0.62			62	2.10	0.71		
11	Arama yöntemleri ve anahtar kelime kullanılması	Erkek	34	2.00	0.81	0.00	1.00	31	1.81	0.83	-0.43	0.66
		Kadın	59	2.00	0.69			62	1.89	0.85		

12	Uygun bilgi seçimin yapılması	Erkek	34	1.94	0.73	0.16	0.86	31	1.90	0.79	0.46	0.64
		Kadın	59	1.92	0.70			62	1.82	0.80		
13	Bilginin gruplanması	Erkek	34	2.09	0.71	0.66	0.51	31	1.94	0.81	-0.36	0.71
		Kadın	59	1.98	0.75			62	2.00	0.81		
14	Bilginin sentezlenmesi	Erkek	34	1.82	0.57	0.08	0.93	31	1.84	0.82	-0.29	0.77
		Kadın	59	1.81	0.54			62	1.89	0.72		
15	Görsel bilginin yorumlanması	Erkek	34	2.15	0.82	1.77	0.07	31	1.74	0.72	-0.10	0.91
		Kadın	59	1.85	0.76			62	1.76	0.67		
16	Alıntılarının gösterilmesi	Erkek	34	1.94	0.73	0.49	0.62	31	1.65	0.60	-0.67	0.50
		Kadın	59	1.86	0.70			62	1.74	0.67		
17	Araştırma metni yazma	Erkek	34	1.68	0.68	-1.10	0.27	31	2.03	0.65	-0.44	0.66
		Kadın	59	1.85	0.73			62	2.10	0.67		
18	İçerik geliştirme ve sunum yapma	Erkek	34	2.09	0.62	0.02	0.97	31	1.90	0.83	-0.19	0.85
		Kadın	59	2.08	0.59			62	1.94	0.74		
19	Kaynakça hazırlama	Erkek	34	2.00	0.83	-0.10	0.91	31	2.00	0.63	1.02	0.30
		Kadın	59	2.02	0.70			62	1.85	0.64		
20	Sorun Çözme ve bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirme	Erkek	34	1.88	0.76	0.52	0.60	31	2.29	0.69	0.00	1.00
		Kadın	59	1.80	0.76			62	2.29	0.77		
21	Araştırmaları değerlendirme becerisi	Erkek	34	1.56	0.70	2.14	0.03	31	1.81	0.79	0.63	0.52
		Kadın	59	1.88	0.69			62	1.69	0.82		

Açıklama N: Gözlem sayısı, $\bar{X}$: Ortalama, t: Hesaplanan t değeri, P: çift kuyruklu anlamlılık düzeyi, SS: Standart sapmayı ifade etmektedir.

Tablo 34’da görüldüğü gibi gerçekleştirilen bağımsız grup T- Testi sonucunda sadece TÜ’nde” Bilgi kavramı niteliğinin açıklanması”, ve “Araştırmaları değerlendirme becerisi” açısından grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu maddelere ait değerler sırasıyla ($t=2.19$, $P< 0.05$) ve ($t=2.14$, $P< 0.05$) olmaktadır. Görüldüğü gibi burada söz konusu farklılık 2’inci maddede erkek öğrencilerin lehine ve 21’inci madde de ise Kadın öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Bu nedenle belirtilen varsayım geçerli değildir. Kadın ve erkek öğrencilerin bilgi okuryazarlığı dersini öğrenmelerinde anlamlı farklılık bulunmamıştır.

4.4.6. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi İçin Tercih Ettikleri Yöntemler

Bilgi okuryazarlığı eğitiminde hangi yöntemlerin tercih edildiği Tablo 35’de verilmiştir. TÜ öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı eğitiminde tercih ettikleri yöntemler “Sınıflarda dersler”(55.9); “Elektronik sınıflarda grup dersleri”(54.8); “Derinlemesine araştırma danışmanlığı”(52.7) olarak sıralanmaktadır.

TÜ öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı eğitiminde tercih etmedikleri yöntemler sırasıyla: “Birebir danışmanlık”(43); “Talep üzerine grup”(29); “Basılı eğitim destekleri”(25.8) olarak belirtilmiştir. MÜ öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı eğitiminde tercih ettikleri yöntemler “E-

ortamda eğitim”(%81.7); “Elektronik sınıflarda grup dersleri”(%68.8); “Derinlemesine araştırma danışmanlığı”(%67.7) olarak sıralanmaktadır. MÜ öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı eğitiminde tercih etmedikleri yöntemler sırasıyla: “Birebir danışmanlık”(%46.2); “Sınıflarda dersler”(%15.1); “Basılı eğitim destekleri”(%8.6) olarak belirtilmiştir.

Tablo 35. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi İçin Tercih Ettikleri Yöntemler

Tercihler	Üniversite	Katılmıyorum		Emin Değilim		Katılıyorum	
		F	%	F	%	F	%
Birebir danışmanlık	TÜ	40	43	32	34,4	21	22,6
	MÜ	43	46,2	43	46,2	7	7,5
Talep üzerine grup	TÜ	27	29	42	45,2	24	25,8
	MÜ	6	6,5	39	41,9	48	51,6
Derinlemesine araştırma danışmanlığı	TÜ	12	12,9	32	34,4	49	52,7
	MÜ	6	6,5	24	25,8	63	67,7
Basılı eğitim destekleri	TÜ	24	25,8	39	41,9	30	32,3
	MÜ	8	8,6	32	34,4	53	57
Sınıflarda dersler	TÜ	13	14	28	30,1	52	55,9
	MÜ	14	15,1	20	21,5	59	63,4
Elektronik sınıflarda grup dersleri	TÜ	11	11,8	31	33,4	51	54,8
	MÜ	7	7,5	22	23,7	64	68,8
E- ortamda eğitim	TÜ	9	9,7	26	28	58	52,4
	MÜ	2	2,2	15	16,1	76	81,7

Açıklama: F: Frekans , %: Yüzde , TÜ, MÜ’ni ifade etmektedir.

4.4.7. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Sonucunda Elde Ettikleri Yeterlilikler

Bilgi okuryazarlığı eğitiminin sonucunda kazanılacak yeterlilikler öğrencilerin vermiş olduğu yanıtların öğrenilmesi sonucunda Tablo 36 - 40 kapsamında sunulmaktadır.

Tablo 36’da görüldüğü gibi, TÜ’de bilgi okuryazarlığı eğitimiyle kazanılan yeterlilikler “Bilgi erişim araçlarını tanıma”(%35.5); “Bilgi kaynaklarını ve hizmetlerini kullanma”(%34.4); “Bilgi erişimi gerçekleştirme”(%31.2) olmuştur. Yetersiz olunan alanlar ise sırasıyla: “Eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi bilme”(%35.5); “Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web 2.0 uygulamalarını bilme”(%35.3); “Bilgi arama stratejilerini tanıma”(%33.3) olarak belirtilmiştir. Tam olarak yeterlilik kazandıklarından emin olmadıkları ise “Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirme”(%69.9); “Bilgi gereksinimlerini tanımlama”(%65.5); “Telif haklarını, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilme”(%64.5) olmuştur.

MÜ’de bilgi okuryazarlığı eğitimiyle kazanılan yeterlilikler “Bilgi gereksinimlerini tanımlama”(%48.3); “Bilgi erişimi gerçekleştirme”(%37.6); “Telif haklarını, etik

ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilme”(%33.3) olmuştur. Yetersiz olunan alanlar ise sırasıyla: “Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirme”(%40.9); “Bilgi kaynaklarını değerlendirme”(%35.5); “Eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi bilme”(%26.9) olarak belirtilmiştir. Tam olarak yeterlilik kazandıklarından emin olmadıkları ise “Araştırma yöntemlerini bilme”(%75.3); “Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web 2.0 uygulamalarını kullanma”(%62.4); “Bilgi kaynaklarını ve hizmetlerini kullanma”(%61.3) olmuştur.

Tablo 36. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Sonucunda Elde Ettikleri Yeterlilikler

Soru 9	Yeterlilikler	Üniversite	Katılmıyorum		Emin Değilim		Katılıyorum	
			F	%	F	%	F	%
1	Bilgi gereksinimlerini tanımlama	TÜ	20	21,5	61	65,6	12	12,9
		MÜ	4	4,3	44	47,3	45	48,3
2	Araştırma yöntemlerini bilme	TÜ	20	21,5	59	63,4	14	15,1
		MÜ	7	7,5	70	75,3	16	17,2
3	Konu belirleme ve araştırmaya odaklanma	TÜ	16	17,2	55	59,1	22	23,7
		MÜ	23	24,7	51	54,8	19	20,4
4	Araştırma planı oluşturma	TÜ	30	32,2	53	57	10	10,8
		MÜ	11	11,8	54	58,1	28	30,1
5	Bilgi arama stratejilerini tanıma	TÜ	31	33,3	43	46,2	19	20,5
		MÜ	18	19,4	55	59,1	20	21,5
6	Bilgi erişim araçlarını tanıma	TÜ	23	24,7	37	39,8	33	35,5
		MÜ	24	25,8	47	50,5	22	23,7
7	Bilgi erişimi gerçekleştirme	TÜ	21	22,6	43	46,2	29	31,2
		MÜ	21	22,6	37	39,8	35	37,6
8	Bilgi kaynaklarını ve hizmetlerini kullanma	TÜ	26	28	35	37,6	32	34,4
		MÜ	15	16,1	57	61,3	21	22,6
9	Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web 2.0 uygulamalarını kullanma	TÜ	33	35,3	47	50,5	13	14
		MÜ	23	24,7	58	62,4	12	12,9
10	Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirme	TÜ	13	14	65	69,9	15	16,1
		MÜ	38	40,9	42	45,2	13	14
11	Bilgi kaynaklarını değerlendirme	TÜ	28	30,1	42	45,2	23	24,7
		MÜ	33	35,5	32	34,4	28	30,1
12	Eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi bilme	TÜ	33	35,5	40	43	20	21,5
		MÜ	25	26,9	52	55,9	16	17,2
13	Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilme	TÜ	17	18,3	52	55,9	24	25,8
		MÜ	14	15,1	53	57	26	28
14	Telif haklarını, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilme	TÜ	16	17,2	60	64,5	17	18,3
		MÜ	15	16,1	47	50,5	31	33,3
15	Bilgiyi sunma ve iletme	TÜ	24	25,8	60	64,5	9	9,7
		MÜ	21	22,6	48	51,6	24	25,8

Açıklama: F: Frekans , %: Yüzde , TÜ, MÜ’ni ifade etmektedir

Tablo 37’de öğrencilerin bilgi okuryazarlığı eğitimi sonucunda edindikleri bilgi ve becerileri göstermektedir.

Tablo 37. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Sonucunda Sahip Oldukları bilgi Ve Beceriler Hakkındaki Görüşleri

Soru 9	Yeterlilikler	TÜ		MÜ		Toplam üniversiteler	
		$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S
1	Bilgi gereksinimlerini tanımlama	1,91	0,58	2,44	0,58	2,18	0,64
2	Araştırma yöntemlerini bilme	1,94	0,60	2,10	0,49	2,02	0,55
3	Konu belirleme ve araştırmaya Odaklanma	2,06	0,64	1,96	0,67	2,01	0,66
4	Araştırma planı oluşturma	1,78	0,62	2,18	0,62	1,98	0,65
5	Bilgi arama stratejilerini tanıma	1,87	0,72	2,02	0,64	1,95	0,69
6	Bilgi erişim araçlarını tanıma	2,11	0,77	1,98	0,71	2,04	0,74
7	Bilgi erişimi gerçekleştirme	2,09	0,73	2,15	0,76	2,12	0,75
8	Bilgi kaynaklarını ve hizmetlerini Kullanma	2,06	0,79	2,06	0,62	2,06	0,71
9	Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web 2.0 uygulamalarını kullanma	1,78	0,67	1,88	0,60	1,83	0,64
10	Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirme	2,02	0,55	1,73	0,69	1,88	0,64
11	Bilgi kaynaklarını değerlendirme	1,95	1,95	1,95	0,81	1,95	0,77
12	Eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi bilme	1,86	1,86	1,90	0,66	1,88	0,70
13	Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı Bilme	2,08	2,08	2,13	0,65	2,10	0,65
14	Telif haklarını, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilme	2,01	0,60	2,17	0,68	2,09	0,64
15	Bilgiyi sunma ve iletme	1,84	0,57	2,03	0,70	1,94	0,65
Toplam Ortalama		29,36	-	30,68	-	30,03	-

Açıklama : $\bar{X}$: Ortalama, S.S: Standart Sapmayı ifade etmektedir.

Bilgi okuryazarlığı dersinden elde edilen yeterlilik sorusuna ait toplam 15 madde bulunmaktadır. Öğrencilerin bu sorudan alabilecekleri en yüksek değer 45, ortalama değer 30 ve en düşük değer 15’dir. TÜ öğrencilerinin 15 ifadesinden oluşan, bu soru düzeylerine ilişkin elde edilen yanıtların ortalama değeri 29,36 iken, MÜ için bu değer 30,68 ve toplam üniversiteler için bu ortalama 30,03 olarak hesaplanmıştır.

Bu sonuçlar dikkate alındığında, MÜ öğrencilerinin “Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Sonucunda Elde Ettikleri Ortalama Yeterlilik ” konularına ilişkin değerlerin ortalaması TÜ göre daha yüksek çıkmış ve aynı zamanda bu ortalama değerler toplam beklenen ortalama değerden yüksek olmuştur. TÜ öğrencilerinin ortalama değeri küçük olmasına rağmen, bu değer çok da farklı olmadığı görünmektedir. Bu nedenle her iki üniversitenin ortalama değerinin aynı olmasını ve beklenen ortalama ile eşit olduğunu kabul edebiliriz.

Bilgi okuryazarlığı eğitimi sonucunda elde edilen ortalama yeterliliklere ilişkin bulgular incelenmiştir. 15 yeterlilikten oluşan, bu sorudan elde edilen yanıtların ortalama değeri TÜ için 1,957 iken, MÜ için bu değer 2,04 ve toplam üniversiteler için bu ortalama 2,00 olarak hesaplanmıştır. Toplam değerler beklenen ortalama ($\mu=2$) ile eşittir. Bu nedenle öğrencilerin bilgi okuryazarlığı dersinden elde ettikleri yeterlilik düzeyinin orta bir seviyede olmasını söylemek mümkündür.

Öğrencilerin bilgi okuryazarlığı eğitimi ve elde ettikleri yeterliliğe ait tek örneklem T testinin sonuçları Tablo 38 kapsamında verilmiştir.

Tablo 38. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi ile Elde ettikleri Yeterliliklere Ait Tek Örneklem

T-Testi Sonuçları

Soru 9	Maddeler	TÜ				MÜ			
		$\bar{X}$	T	P	MD	$\bar{X}$	t	P	MD
1	Bilgi gereksinimlerini tanımlama	1,91	-1.42	0.07	-0.09	2,44	7.33	0.11	0.44
2	Araştırma yöntemlerini bilme	1,94	-1.03	0.15	-0.06	2,10	1.98	0.06	0.10
3	Konu belirleme ve araştırmaya odaklanma	2,06	0.97	0.16	0.06	1,96	-0.61	0.27	-0.04
4	Araştırma planı oluşturma	1,78	-3.33	0.00	-0.22	2,18	2.82	0.07	0.18
5	Bilgi arama stratejilerini tanıma	1,87	-1.71	0.04	-0.13	2,02	0.32	0.37	0.02
6	Bilgi erişim araçlarını tanıma	2,11	2.34	0.09	0.11	1,98	0.29	0.38	-0.02
7	Bilgi erişimi gerçekleştirme	2,09	2.13	0.13	0.09	2,15	1.99	0.08	0.15
8	Bilgi kaynaklarını ve hizmetlerini kullanma	2,06	0.78	0.22	0.06	2,06	1.00	0.16	0.06
9	Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web 2.0 uygulamalarını bilme	1,78	-3.08	0.00	-0.22	1,88	-1.88	0.03	-0.12
10	Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirme	2,02	0.38	0.35	0.02	1,73	-3.73	0.00	-0.23
11	Bilgi kaynaklarını değerlendirme	1,95	-0.69	0.24	-0.05	1,95	-0.63	0.26	-0.05
12	Eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi bilme	1,86	-1.80	0.03	-0.14	1,90	-1.41	0.08	-0.10
13	Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilme	2,08	1.09	0.14	0.08	2,13	1.96	0.06	0.13
14	Telif haklarını, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilme	2,01	0.17	0.43	0.01	2,17	2.42	0.08	0.17
15	Bilgiyi sunma ve iletme	1,84	-2.69	0.00	-0.1	2,03	0.44	0.32	0.03

Açıklama : $\bar{X}$: Ortalama, t: Hesaplanan t değeri, P: Tek kuyruklu anlamlılık düzeyi, MD: Ortalama farkı ifade etmekte

Bu soru için yapılan T- Testi sonucu Tablo 38’de verilmiştir. Görüldüğü gibi TÜ’nde toplam 5 maddede, yani 4,6,7,9 ve 15’inci maddelerde anlamlı farklılık görünmekte ve hesaplanan t değeri 2 veya 2’den büyük çıkmıştır. Bu soruda 6 ve 7’inci maddeler hariç, hesaplanan P değeri 0.05’den küçük olmasından dolayı, % 95 güven ile ($\alpha=0.05$

düzeyinde) **H0** hipotezi reddedilir ve **H1** hipotezi kabul edilir. Bu nedenle öğrencilerin bilgi okuryazarlığı eğitimi nedeniyle elde edilen yeterliliğe ait ortalama değerlerinin değeri 2'den küçük ve görünen bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Altı ve yedi maddeler için hesaplanan ortalama değer 2'den büyük ve Ararlarındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı görünmektedir. Bu nedenle bu iki madde de % 95 güven ile **H0** hipotezi kabul edilir.

TÜ'ye ait yapılan T test sonucunda 3,8,10,13 ve 14'üncü maddelerde hesaplanan ortalama değer 2'ye yakın ve eşit olmasından dolayı anlamlı bir farklılık görünmemiştir. Aynı şekilde geri kalan maddelerde hesaplanan ortalamaların küçük olmasına rağmen, istatistiksel ve anlamlı farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır.

MÜ'nde de toplam 7 maddede ve sırası ile 1,4,10 ve 14'üncü maddelerde, **t** değeri 2'ye eşit veya 2'den büyük çıkmıştır. Burada da 10'uncu madde hariç, hesaplanan **P** değeri **0.05**'den büyük olmasından dolayı, % 95 güven ile ($\alpha=0.05$ düzeyinde) **H0** hipotezi kabul edilir. Bu nedenle öğrencilerin bilgi okuryazarlığı eğitimi nedeniyle elde edilen yeterliliğe ait ortalama değerlerinin değeri 2'den farklı ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu maddelerde **t** değerinin pozitif olmasından dolayı öğrencilerin ortalama değeri 2'den büyük(beceri düzeyinin etkin olma durumu) olması görünmektedir.

Aynı şekilde 10'uncu madde de **P** değerinin **0.05**'den küçük olmasından dolayı **H0** hipotezi reddedilir ve **H1** kabul edilir ve sadece bu madde de ortalama değer 2'den küçük ve bu konuda bu dersin öğrencilerin yeterlilik üzerinde etkili olmaması görünmüştür. Bu üniversitede 5,6,8 ve 15'inci maddelerde hesaplanan ortalama değer 2'ye eşit veya çok yakın olmaması nedeniyle, ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık görünmemektedir. Aynı şekilde diğer maddelerde de hesaplanan ortalama değerleri küçük olmasına rağmen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı görünmemiştir.

Görüldüğü gibi bu soruya ait yapılan T test analizi sonucunda TÜ'nde sadece 2 maddede, yani 6'inci madde'' Bilgi erişim araçlarını tanıma da'' ve 7'inci madde'' Bilgi erişimi gerçekleştirmesinde'' hesaplanan ortalama değer büyük ve bu konularda etkinlik düzeyinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır ve diğer 13 maddede hesaplanan ortalamaların 2'ye eşit veya küçük olmasından dolayı bu maddelerde etkinlik düzeyi orta veya düşük seviyededir. Ancak MÜ'nde durum farklı ve 6 maddede ve sırasıyla

“Bilgi gereksinimlerini tanımlama”, “Araştırma yöntemlerini bilme”, “Araştırma planı oluşturma”, “Bilgi erişimi gerçekleştirme”, “Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilme”, “Telif haklarını, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilme” ifadelerde anlamlı fark bulunmuştur ve hesaplanan ortalama, beklenen ortalama dan daha büyük ve bu konularda etkinlik düzeyinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır ve diğer 9 madde için etkinlik düzeyinin orta veya düşük seviyede olduğu görülmektedir.

Son bir önemli soru ile bilgi okuryazarlığı eğitim sonucu elde edilen yetenek ve yeterlilik açısından değerlendirilmiştir. Burada H_0 ve H_1 hipotezleri şu şekilde ifade edilmiştir:

$$H_0: \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2$$

Yukarıdaki hipotezler şu şekilde ifade edilir:

H₀: Kadın ve Erkek Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Sonucu Elde Edilen Yetenek ve Yeterlilikleri Eşittir.

H₁: Kadın ve Erkek Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Sonucu Elde Edilen Yetenek ve Yeterlilikleri Farklıdır.

Bilgi okuryazarlığı eğitim sonucunda elde edilen yeterliliklere ilişkin araştırma bulguları Tablo 39’da özetlenmektedir.

Tablo 39. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Sonucunda Elde Ettikleri Ortalama Yeterlilikler

S 9	Maddeler	Cinsiyet	TÜ					MÜ				
			N	$\bar{X}$	S.S	t	P	N	$\bar{X}$	S.S	T	P
1	Bilgi gereksinimlerini tanımlama	Erkek	34	2.12	0.59	2.63	0.01	31	2.42	0.56	-0.25	0.80
		Kadın	59	1.80	0.55			62	2.45	0.59		
2	Araştırma yöntemlerini bilme	Erkek	34	1.91	0.66	-0.28	0.77	31	2.10	0.53	0.00	1.00
		Kadın	59	1.95	0.57			62	2.10	0.46		
3	Konu belirleme ve araştırmaya odaklanma	Erkek	34	2.03	0.57	-0.40	0.69	31	1.90	0.65	-0.54	0.58
		Kadın	59	2.08	0.67			62	1.98	0.68		
4	Araştırma planı oluşturma	Erkek	34	1.88	0.53	1.14	0.25	31	2.19	0.60	0.11	0.90
		Kadın	59	1.73	0.66			62	2.18	0.65		
5	Bilgi arama stratejilerini tanıma	Erkek	34	1.85	0.78	-0.18	0.85	31	2.03	0.60	0.11	0.91
		Kadın	59	1.88	0.69			62	2.02	0.66		
6	Bilgi erişim araçlarını tanıma	Erkek	34	2.29	0.76	1.78	0.07	31	1.87	0.67	-1.03	0.30
		Kadın	59	2.00	0.76			62	2.03	0.72		
7	Bilgi erişimi gerçekleştirme	Erkek	34	2.00	0.77	-0.85	0.39	31	2.16	0.77	0.09	0.92
		Kadın	59	2.14	0.70			62	2.15	0.76		
8	Bilgi kaynaklarını ve hizmetlerini kullanma	Erkek	34	2.21	0.77	1.31	0.19	31	1.94	0.62	-1.42	0.15
		Kadın	59	1.98	0.79			62	2.13	0.61		
9	Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web 2.0 uygulamalarını kullanma	Erkek	34	1.85	0.65	0.73	0.46	31	1.97	0.54	0.96	0.33
		Kadın	59	1.75	0.68			62	1.84	0.63		
10	Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirme	Erkek	34	2.06	0.54	0.49	0.62	31	1.71	0.73	-0.21	0.83
		Kadın	59	2.00	0.55			62	1.74	0.67		
11	Bilgi kaynaklarını değerlendirme	Erkek	34	1.97	0.75	0.23	0.81	31	2.00	0.77	0.44	0.65
		Kadın	59	1.93	0.74			62	1.92	0.83		
12	Eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi bilme	Erkek	34	1.76	0.81	-0.93	0.35	31	1.90	0.65	0.00	1.00
		Kadın	59	1.92	0.70			62	1.90	0.67		
13	Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilme	Erkek	34	2.00	0.65	-0.83	0.40	31	2.13	0.67	0.00	1.00
		Kadın	59	2.12	0.67			62	2.13	0.64		
14	Telif haklarını, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilme	Erkek	34	2.15	0.55	1.69	0.09	31	2.06	0.68	-1.07	0.28
		Kadın	59	1.93	0.61			62	2.23	0.68		
15	Bilgiyi sunma ve iletme	Erkek	34	1.82	0.52	-0.19	0.84	31	1.97	0.75	-0.62	0.53
		Kadın	59	1.85	0.61			62	2.06	0.67		

Açıklama N: Gözlem sayısı, $\bar{X}$: Ortalama, t: Hesaplanan t değeri, P: çift kuyruklu anlamlılık düzeyi, SS: Standart sapmayı ifade etmektedir

Tablo 39’da görüldüğü gibi gerçekleştirilen bağımsız grup T- Testi sonucunda sadece TÜ’nde ve 1’inci maddeye “Bilgi gereksinimlerini tanımlama” ait yanıtlarda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=2.63$, $P < 0.05$). Burada söz konusu farklılık erkek öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Diğer maddeler de erkek ve Kadın öğrencilerin yeterlilik ve yetenek açısından bir farklılık bulunmamaktadır. Belirtilen varsayım geçerli değildir. Kadın ve erkek öğrencilerin bilgi okuryazarlığı eğitim sonucu elde edilen ortalama yeterlilik bakımından bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 40. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Dersini Alma Yılına Göre Elde Ettikleri Ortalama Yeterliliklere Ait Sonuçlar

Soru 5	Kullanımlar	TÜ		MÜ		
		1 inci yıl (%75,3)	2 inci yıl (%24,7)	1 inci yıl (%58,1)	2 inci yıl (%39,8)	3 üncü yıl (%2,1)
1	Bilgi gereksinimlerini tanımlama	2,18	1,90	1,90	2,20	1,85
2	Araştırma yöntemlerini bilme	1,90	2,15	1,85	2,10	2,20
3	Konu belirleme ve araştırmaya, Odaklanma	1,85	1,95	1,75	1,95	1,85
4	Araştırma planı oluşturma	1,80	1,91	1,95	2,35	2,05
5	Bilgi arama stratejilerini tanıma	1,70	1,90	1,90	2,10	1,80
6	Bilgi erişim araçlarını tanıma	2,20	2,01	2,05	1,95	1,80
7	Bilgi erişimi gerçekleştirme	1,75	2,35	1,90	2,20	1,95
8	Bilgi kaynaklarını ve hizmetlerini, Kullanma	1,90	1,85	1,95	2,15	2,05
9	Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web 2.0 uygulamalarını kullanma	1,70	1,81	1,85	1,90	1,90
10	Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirme	1,89	1,95	1,90	1,95	2,00
11	Bilgi kaynaklarını değerlendirme	1,80	1,90	2,05	1,85	1,75
12	Eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi bilme	1,65	1,90	1,85	1,95	1,80
13	Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı Bilme	1,95	2,15	1,95	2,20	1,85
14	Telif haklarını, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilme	2,05	2,10	1,90	2,10	2,05
15	Bilgiyi sunma ve iletme	1,85	2,05	2,05	2,20	1,90

Tablo 40’de görüldüğü gibi TÜ öğrencilerinin %75’i bu dersi birinci yılda almış olup sadece 3 konuda (1,6,14 konularında) kendilerini yeterli buldukları ortaya çıkmıştır. Oysa ki ikinci yılda bu dersi alan öğrencilere (%24.7) daha fazla konularda (2,6,7,13,14,15) kendilerini yeterli görmektedirler.

MÜ öğrencileri de bu dersi en çok birinci yılda almışlar (%58,1) ve sadece 3 konuda (6,11,15) yüksek, diğer konularda daha düşük ortalamaya sahip olmuşlardır. İkinci sınıfta alanlar (%39.8) yeterli oldukları 9 konuya (1,2,4,5,7,8,13,14,15) belirtmişlerdir. Sadece MÜ’de üçüncü yılda da (%2.1) verilen bilgi okuryazarlığı dersinin sonucunda öğrenciler 5 konuda (2,4,8,10,14) yeterli olduklarını düşünmektedirler.

Bu sonuçlar dikkate alındığında, hem TÜ ve hem de MÜ öğrencilerinin “Bilgi Okuryazarlığı Eğitimini” ikinci yılda aldığı zaman daha çok beceri ve yeterlilik sahibi oldukları saptanmıştır. Ayrıca tekrar MÜ öğrencilerinin konulara ilişkin değerlerinin ortalaması TÜ göre daha yüksek çıkmış ve aynı zamanda bu ortalama değerler toplam beklenen ortalama değerden ($\mu=2$) yüksek olmuştur. Bu nedenle bu dersin ikinci yılda verilmesinin daha uygun ve en mantıklı olduğunu söylemek mümkündür.

4.4.8. Öğrencilere Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Veriliş Biçimini Değerlendirme

Öğrenci görüşleriyle bilgi okuryazarlığı dersinin veriliş biçimi ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 41’de bilgi okuryazarlığı dersinin veriliş biçimi ortaya çıkarılmıştır. Buna göre TÜ’de öğrencilerin katıldıkları düşünceler “Dili etkili kullanır”(%37.6); “Eleştiriye açıktır”(%32.3); “Önceki öğrenmelerle bağlantı kurar”(%31.2) olmuştur.

TÜ’de öğrenciler bilgi okuryazarlığı dersinin verilmesinde “Önceki öğrenmelerle bağlantı kurar”(%43); “Dersi açık ve anlaşılır biçimde işler”(%37.6); “Dili etkili kullanır”(%36.6) konularında yetersizlikler gördüklerini belirtmişlerdir.

MÜ’de öğrencilerin katıldıkları düşünceler “Öğrenciyi çalışmaya özendirir”(%29); “Önceki öğrenmelerle bağlantı kurar”(%26.9); “Bu ders beklentilerime uygundur”(%25.8) olmuştur. MÜ’de öğrenciler bilgi okuryazarlığı dersinin verilmesinde “Dili etkili kullanır”(%61.3); “Dersi açık ve anlaşılır biçimde işler”(%50.5); “Önceki öğrenmelerle bağlantı kurar”(%55.9) konularındaki yetersizlikleri işaret etmişlerdir.

Tablo 41. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Veriliş Biçimini Değerlendirmeleri

Değerlendirmeler	Üniversite	Katılmıyorum		Emin Değilim		Katılıyorum	
		F	%	F	%	F	%
Öğrenciyi çalışmaya özendirir	TÜ	27	29	39	41,9	27	29
	MÜ	34	36,6	32	34,4	27	29
Dersi açık ve anlaşılır biçimde işler	TÜ	35	37,6	39	41,9	19	20,4
	MÜ	47	50,5	28	30,1	18	19,4
Önceki öğrenmelerle bağlantı kurar	TÜ	40	43	24	25,8	29	31,2
	MÜ	52	55,9	16	17,2	25	26,9
Dili etkili kullanır	TÜ	34	36,6	24	25,8	35	37,6
	MÜ	57	61,3	14	15,1	22	23,7
Eleştiriye açıktır	TÜ	27	29	36	38,7	30	32,3
	MÜ	36	38,7	38	40,9	19	20,4
Sınavlar derste öğretilenleri ölçmede yeterlidir	TÜ	23	24,7	59	63,4	11	11,8
	MÜ	36	38,7	38	40,9	19	20,4
Bu ders beklentilerime uygundur	TÜ	29	31,2	43	46,2	21	22,6
	M	29	31,2	40	43	24	25,8

Açıklama: F: Frekans , %: Yüzde, TÜ, MÜ'ni ifade etmektedir

Tablo 42’de bilgi okuryazarlığı eğitiminin veriliş biçimi ortalama değerlerle incelenmiştir. Öğrencilerin bu sorudan alabilecekleri en yüksek değer 21 iken, ortalama 14 ve en düşük değer 7’dir. TÜ öğrencilerinin 7 ifadesinden oluşan, bu soru düzeylerine ilişkin elde edilen yanıtların ortalama değeri 13,53 iken, MÜ için bu değer 12,65 ve toplam üniversiteler için bu ortalama 13,09 olarak hesaplanmıştır.

Bu sonuçtan yola çıkarak, TÜ öğrencilerinin “Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Veriliş Biçimlerine” ilişkin değerlerinin ortalaması MÜ değerlerine göre daha yüksek çıkmıştır. Ancak tekrar her üç alanda hesaplanan değerlerin ortalama düzeyinden farklı ve küçük olduğunu göstermektedir ($\bar{X} < 14$). Bu nedenle bilgi okuryazarlığı beceri düzeyinin bu konuda etkin olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 42. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığı Eğitiminin Veriliş Biçimini Ortalama Değerler Kapsamında Değerlendirmesi

Soru 10	Değerlendirmeler	TÜ		MÜ		Toplam Üniversiteler	
		$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S
1	Öğrenciyi çalışmaya özendirir	2,00	0,76	1,92	0,81	1,96	0,79
2	Dersi açık ve anlaşılır biçimde işler	1,83	0,74	1,69	0,78	1,76	0,76
3	Önceki öğrenmelerle bağlantı kurar	1,88	0,85	1,71	0,86	1,80	0,86
4	Dili etkili kullanır	2,01	0,86	1,62	0,84	1,82	0,87
5	Eleştiriye açıktır	2,03	0,78	1,95	0,85	1,99	0,81
6	Sınavlar derste öğretilenleri ölçmede yeterlidir	1,87	0,59	1,82	0,75	1,84	0,67
7	Bu ders beklentilerime uygundur	1,91	0,73	1,94	0,76	1,92	0,74

Açıklama : $\bar{X}$: Ortalama, S.S: Standart Sapmayı ifade etmektedir.

7 ifadeden oluşan, bu soruya verilen yanıtların ortalama değeri TÜ için 1,932 iken, MÜ için bu değer 1,807 ve toplam üniversiteler için bu ortalama 1,87 olarak hesaplanmıştır. Bu şekilde de hesaplanan ortalamaların, beklenen ortalama ($\mu=2$) küçük olduğunu görmekteyiz.

4.4.9. Üniversite Kütüphanesinin Kaynak ve Hizmetlerini Değerlendirme

Araştırmaya katılan öğrencilerinden üniversite kütüphanesinin kaynaklarını ve verilen hizmetlerini değerlendirmeleri istenmiş ve sonuçlar Tablo 43’de verilmiştir.

Tablo 43’de görüldüğü gibi, TÜ öğrencilerinin kendi üniversitelerindeki kütüphaneyi değerlendirmeleri sonucunda en yeterli gördükleri alanlar “Eğitim araçları yeterli sayıda kütüphanede mevcuttur” (%35.5); “Veri tabanları ve E- dergi sayısı yeterlidir” (%31.2); “İnternet erişimini hızlı, kolay ve sorunsuz şekilde kullanıyoruz” (%25.8) olmuştur. En yetersiz kaynak kullanımı ve hizmetler “Kütüphanede basılı bilgi kaynakları (kitap, dergi,...) yeterlidir” (%45.2); “Kütüphanede bireysel ve grup çalışması için uygun alanları vardır” (%45.2); “İnternet erişimini hızlı, kolay ve sorunsuz şekilde kullanıyoruz” (%41.9) konularında olduğu ortaya çıkarılmıştır.

MÜ öğrencilerinin kendi üniversitelerindeki kütüphaneyi değerlendirmeleri sonucunda en yeterli gördükleri alanlar “Eğitim araçları yeterli sayıda kütüphanede mevcuttur”(%60.2); “Kütüphanede basılı bilgi kaynakları(kitap, dergi,...)

yeterlidir”(%40.9); “Veri tabanları ve E- dergi sayısı yeterlidir”(%38.7) olmuştur. En yetersiz kaynak kullanımı ve hizmetler “Kütüphanede basılı bilgi kaynakları(kitap, dergi,...) yeterlidir “(%25.8); “Eğitim cihazları yeterli sayıda kütüphanede mevcuttur”(%22.6); “İnternet erişimini hızlı, kolay ve sorunsuz şekilde kullanıyoruz”(%18.3) konularında olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Tablo 43. Öğrencilerin Üniversite Kütüphanesindeki Kaynak ve Hizmetleri Değerlendirmeleri

Soru 11	Tercihler	Üniversite	Katılmıyor um		Emin Değilim		Katılıyorum	
			F	%	F	%	F	%
1	Kütüphanede basılı bilgi kaynakları, (kitap, dergi,...) yeterlidir	TÜ	42	45,2	31	33,3	20	21,5
		MÜ	24	25,8	31	33,3	38	40,9
2	Veri tabanları ve E- dergi sayısı yeterlidir	TÜ	31	33,3	33	35,5	29	31,2
		MÜ	16	17,2	41	44,1	36	38,7
3	Eğitim araçları yeterli sayıda kütüphanede mevcuttur	TÜ	26	28	34	36,6	33	35,5
		MÜ	21	22,6	16	17,2	56	60,2
4	İnternet erişimini hızlı, kolay ve sorunsuz şekilde kullanıyoruz	TÜ	39	41,9	30	32,3	24	25,8
		MÜ	17	18,3	42	45,2	34	36,6
5	Kütüphanede bireysel ve grup çalışması için uygun alanları vardır	TÜ	42	45,2	31	33,3	20	21,5
		MÜ	11	11,8	56	60,2	26	28

Açıklama: F: Frekans , %: Yüzde, TÜ: TÜ, MÜ’ni ifade etmektedir

Görüldüğü gibi bilgi okuryazarlığı destekleyen kütüphane kaynak ve hizmetleri bakımından değerlendirme sorusuna ait toplam 5 madde bulunmaktadır. Öğrencilerin bu sorudan alabilecekleri en yüksek değer 15 iken, ortalama 10 ve en düşük değer 5’dir. TÜ öğrencilerinin 5 ifadesinden oluşan, bu soru düzeylerine ilişkin elde edilen yanıtların ortalama değeri 9,41 iken, MÜ için bu değer 11,09 ve toplam üniversiteler için bu ortalama 10,26 olarak hesaplanmıştır.

Bu sonuçlardan yola çıkarak, MÜ öğrencilerin “Üniversite Kütüphanesinin Kaynak ve Hizmetlerine” yönelik değerlerin ortalaması TÜ’ne göre daha yüksek çıkmıştır. Tablo 44’de görüldüğü gibi sadece TÜ’de hesaplanan ortalama değer, beklenen ortalama düzeyinden farklı ve küçük olduğundan ($\bar{X} < 10$) bilgi okuryazarlığın beceri düzeyi TÜ’de nispeten düşük iken, MÜ’de daha iyi ve ortalama düzeyden yüksek görülmektedir.

Tablo 44. Öğrencilerin Görüşlerine Göre TÜ ve MÜ Kütüphanelerinin Kaynaklarının ve Hizmetlerinin Değerlendirilmesi

Soru 11	Maddeler	TÜ		MÜ		Toplam Üniversiteler	
		$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S	$\bar{X}$	S.S
1	Kütüphanede basılı bilgi kaynakları (kitap, dergi,...) yeterlidir	1,75	0,78	2,15	0,80	1,96	0,82
2	Veri tabanları ve E- dergi sayısı yeterlidir	1,98	0,81	2,22	0,72	2,10	0,77
3	Eğitim cihazları yeterli sayıda kütüphanede mevcuttur	2,08	0,79	2,38	0,83	2,23	0,82
4	İnternet erişimini hızlı, kolay ve sorunsuz şekilde kullanıyoruz	1,84	0,81	2,18	0,72	2,01	0,78
5	Kütüphanede bireysel ve grup çalışmaları için uygun alanlar vardır	1,76	0,78	2,16	0,61	1,96	0,73

Açıklama : $\bar{X}$: Ortalama, S.S: Standart Sapmayı ifade etmektedir.

5 ifadeden oluşan bu soruda belirtilen yanıtların ortalama değeri TÜ için 1,882 iken, MÜ için bu değer 2,218 ve toplam üniversiteler için bu ortalama 2,052 olarak hesaplanmıştır. Bu şekilde de TÜ için hesaplanan ortalamaların, beklenen ortalamadan ($\mu=2$) küçük ve MÜ için daha büyük olduğu durumlar görülmektedir.

4.4.10. Öğrencilerin Bilgi Okuryazarlığından Beklentileri ve Önerileri

Bu araştırmaya katılan TÜ ve MÜ öğrencilerinin bilgi okuryazarlığından beklentilerini ve görüşlerini değerlendirmek üzere açık uçlu soru yöneltilmiştir. Verilen yanıtların bütün olarak toplam dört ana başlık altında toplanması mümkündür. Verilen yanıtlar şu şekilde kodlanmıştır:

A: Yanıtsız (sıfır);

B: Bilgi ve belge yönetimi bilim dalına yönelik özel bilgiler verilmelidir;

C: Uygulamalı dersler yapılmalıdır;

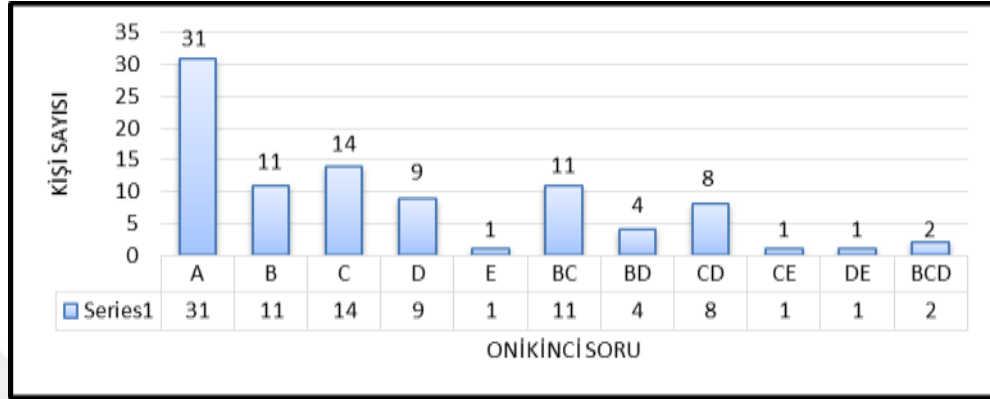
D: Dersleri deneyimli öğretim elemanları vermelidir;

E: Derse ait kredi sayısı daha fazla (2 den fazla kredi) olmalıdır;

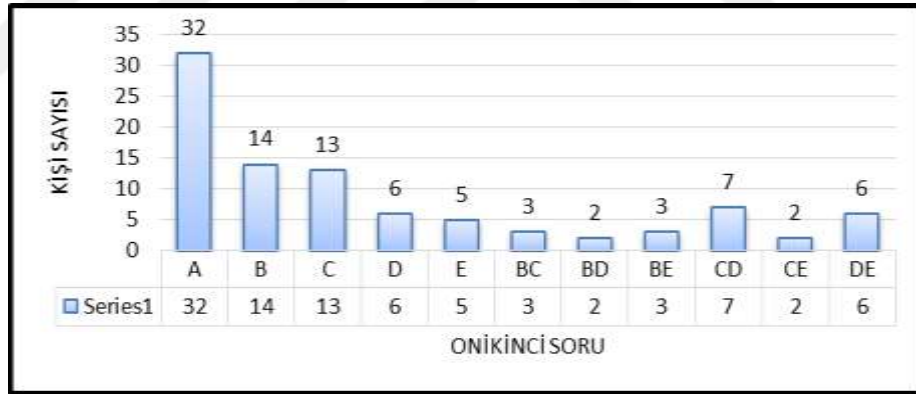
Şekil 15’de görüldüğü üzere TÜ’nde toplam 93 öğrenciden, 31 öğrenci (% 0,33) hiçbir öneride bulunmamıştır. TÜ ve MÜ öğrencilerinin beklentileri ve önerileri verilen yanıtlar doğrultusunda Şekil 15; 16 ve 17 hazırlanmıştır.

Toplam üniversite öğrencilerinin yanıtlarına bakıldığı zaman tekrar en önemli yanıtlar C ve D yanıtları olmuştur (Bkz. Şekil 17).

Şekil 15. Tü Öğrencilerinin Bilgi Okuryazarlığından Beklenti ve Önerileri¹²

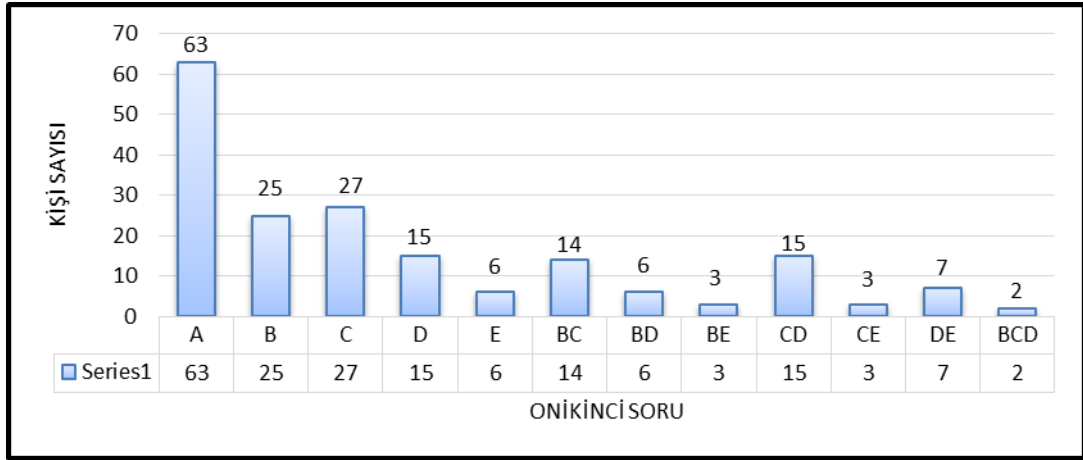

Şekil 16. MÜ Öğrencilerinin Bilgi Okuryazarlığından Beklenti ve Önerileri¹³

¹² Açıklama: A: Yanıtsız (sıfır) , B: Bilgi ve belge yönetimi bilim dalının dikkate alınmaması, C: Uygulamalı dersler yapılması, D: Dersleri deneyimli öğretim elemanları vermeleri, E: Derse ait kredi sayısı daha fazla olması

Şekil 17. Toplam Üniversite Öğrencilerinin Bilgi Okuryazarlığından Beklenti ve Önerileri¹³

¹³ Açıklama: A: Yanıtsız (sıfır) , B: Bilgi ve belge yönetimi bilim dalının dikkate alınmaması, C: Uygulamalı dersler yapılması, D: Dersleri deneyimli öğretim elemanları vermeleri, E: Derse ait kredi sayısı daha fazla olması.

5. BÖLÜM

SONUÇLAR

5.1. GENEL SONUÇLAR

Gelişen ve değişen dünyada artan bilgi gereksinimlerini karşılama gereği insanın sahip olması gereken temel bilgilerin ve becerilerin sürekli artış içinde olmasını zorunlu kılmıştır. Konuşma, okuma, yazma, dinleme ve anlama becerilerinin varlığıyla kişi bilgi eksikli dünyada yer almaya başlamıştır. İnsanın kişisel özellikleri kendini yönetebilmesini, sorumluluk alabilmesini, diğer kişi ve gruplarla iletişim kurabilmesini sağlamıştır. Kişiler arası ilişkiler bilgi aktarımını ve paylaşımını sağlarken yaşamın her alanında öğrenmeyi ilke edinen vatandaşların yetiştirilmesi gereği ortaya çıkmıştır (Önal, 2017, s.95).

Bilginin aranması, bulunan bilginin etkin olarak değerlendirilmesi, organize edilmesi sonucu kullanılması ve iletilmesi becerilerini kapsayan bilgi okuryazarlığı insanın sahip olması gereken yeterliliklerin başında yer almaktadır. Teknoloji kullanımı bilgi okuryazarlığı becerilerinin daha aktif olarak yaşamda kullanılmasını sağlamıştır.

Üniversite öğrencilerine yönelik yürütülen bilgi okuryazarlığı programları gereksinimler ve hedefler doğrultusunda değişik biçimlerde uygulanmaktadır. Bilgi okuryazarlığı öğretim programları modeller ve standartlar çerçevesinde hazırlanırken kütüphaneler bilgi kullanımının aktif olarak öğretileceği merkezler haline dönüşmüştür. Bilgi okuryazarlığı becerilerinin ilköğretim çağlarından başlayarak yaşam boyunca devam etmesi beklenmektedir. Üniversiteler eğitimin başlangıcında olmasa da bilgi okuryazarlığı becerilerinin yaşam boyu sürmesinde önemli görevler yüklenmişlerdir.

5.2. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

Araştırmamızın başlangıç noktasını “İran’da bilgi okuryazarlığı kapsamında üniversitelerde gerçekleşen uygulamalar nelerdir?” sorusu oluşturmuştur. “Çağdaş gelişmeler ışığında İran Üniversitelerinde gerçekleştirilen bilgi okuryazarlığı

programları var mıdır? Bu programlar için sadece iki örnek olan Tebriz Üniversitesi ve Meşhed Üniversitesinde karşılaşılan durum nedir? Bilgi okuryazarlığı programlarının başarıyla uygulanmasını sağlayacak ve sorunları çözmeye yönelik öneriler neler olacaktır?” biçiminde ifade edilen sorular bizi ayrıntılı araştırmalara yönlendirmiştir. Saydığımız temel sorular doğrultusunda araştırmamız:

“İran’daki Tebriz Üniversitesi ve Meşhed Üniversitesi’nde uygulanan bilgi okuryazarlığı öğretim programları doğrultusunda öğrenciler bilgi okuryazarlığı becerileri kazanamamaktadır” temel hipotezi sınanmıştır. Temel hipotezimiz doğrultusunda İran TÜ ve MÜ’de öğrencilerin bilgi okuryazarlığı becerileri kazanamamalarının nedenleri:

- Bilgi okuryazarlığı öğretim programlarının yetersizliğine;
- öğretim elemanlarının, kütüphanecilerin, kütüphane yöneticilerinin çalışmalarına; demografik özelliklere;
- Kütüphane kullanımıyla bilgidan etkin yararlanmayı öğretecek uygulamaların yapılmamasına;
- Bilgi okuryazarlığı dersinin verilmesinden sorumlu olanların ortak çalışmalarının gerektiğine bağlanmıştır.

Araştırmamızın evreni İran’da bilgi okuryazarlığı öğretim programını üniversite eğitimi içinde zorunlu ders kapsamında uygulayan TÜ ve MÜ’den meydana gelmektedir. TÜ ve MÜ’lerinin Eğitim Fakültelerinde; 2010 yılından bu yana; 2 kredilik zorunlu ders kapsamında; öğretim elemanlarının, kütüphanecilerin ve kütüphane yöneticilerinin birlikte çalışmasıyla “ bilgi okuryazarlığı” dersi 2010 yılından bu yana verilmektedir. Sayılan bu özellikler TÜ ve MÜ evreninde araştırmamızın 2016-2017 öğretim yılında toplam 186 öğrenci, 21 öğretim elemanı, 18 kütüphaneci ve 7 kütüphane yöneticisi üzerinde gerçekleşmesini sağlamıştır.

Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplam tekniği olarak anket ve görüşme tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde

SPSS 22 istatistik paket programı kullanılmıştır. Böylece araştırma hipotezleri sınanmıştır.

5.3. SONUÇLAR VE HİPOTEZLERİN KANITLANMASI

Yapılan analizler araştırma sonuçlarına ulaşılmasını ve hipotezlerin kanıtlanmasını sağlamıştır. Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar şunlardır:

- Dünya’da kurumsal olarak bilgi okuryazarlığı konusunda yapılan çalışmaların sürmesi yeni araştırmaların yapılmasına ve bilimsel yayınların üretilmesine neden olmaktadır.
- İran’da bilgi okuryazarlığı alanıyla ilgili yazılmış kaynaklar kavramlara, tanımlara, genel eğitim alanlarına ve bilgi teknolojileri yardımıyla bilgi okuryazarlığı becerileri kazanılmasına önem vermişlerdir. Önemli bulunan eserlerin farsça ’ya çevirisi yapılmıştır. Ancak, geniş kapsamlı bilgi okuryazarlığı araştırmalarının yapılması yaygınlaşmamıştır.
- TÜ ve MÜ’de uygulanan bilgi okuryazarlığı öğretim programlarının hazırlanması ve uygulanması uluslararası model (SCOUNL 2011) ve standartlar (ACRL 2000; ACRL 2016) çerçevesinde değerlendirildiğinde yetersiz kalmaktadır. Yetersizliklere özellikle bilgiye erişim, değerlendirme, sorgulama, iletme, yenilikleri izleme, planlama yapma, bilgi kullanımı ve yönetimi alanlarında karşılaşılmaktadır. Bilgi okuryazarlığı öğretim programlarını hazırlayan yetkililerin SCOUNL ve ACRL gibi uluslararası model ve standartların içeriğinden haberleri olduğunu söylemek güçtür. Bu durumda TÜ ve MÜ’de uygulanan bilgi okuryazarlığı öğretim programlarının yetersiz olduğu kanıtlanarak “1. Hipotez” kabul edilmiştir.
- TÜ ve MÜ’lerin öğrencileri için hazırlana bilgi okuryazarlığı öğretim programı uygulamalarının başarısını öğretim elemanlarından, kütüphanecilerden ve kütüphane yöneticilerinden meydana gelen sorumluların demografik özellikleri etkilemektedir. Her grupta kadın çalışan sayısı fazladır. Eğitim düzeyinde lisanstan başlayarak doktora düzeyine değin incelediğimizde yüksek lisans ve doktora

düzeyinde eğitimi alan sayısının daha fazla olduğu saptanmıştır. Bilgi okuryazarlığı eğitiminin verilmesi yarı zamanlı görevdir. Genelde öğretim elemanları 7 yıldan fazla süredir, 1-3 yıl arasında bilgi okuryazarlığı eğitimi vermektedir. Ders verme süresi arttıkça tecrübeler, kendini yetiştirme isteği ve yeni gelişmeleri izleyerek verimli olma beklentileri yükselmektedir. Bilgi okuryazarlığı eğitimi veren her sorumlu grubun öğrencilerin yeterliliklerini değerlendirmeleri birbirlerinden çok farklıdır. Değişmeyen tek özellik ise ilgili her sorumlu grubun görüşlerine göre öğrencilerin araştırma sürecinde gösterdikleri başarısızlıklardır. Örneğin; öğretim elemanlarının görüşüne göre öğrenciler “bilgiye erişmeyi” (%38 oranında) bilseler de, “kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilme” konusunda (%52 oranında) başarısız olmaktadır. Öğrencilerin bilgi okuryazarlığı konusunda yeterliliklerinin değerlendirilmesinde katılıyorum yanıtının düşüklüğü bunları göstermektedir. Elde edilen kanıtlarla TÜ ve MÜ’de bilgi okuryazarlığı öğretim programlarının uygulanmasındaki başarısızlıkları öğretim elemanlarının, kütüphanecilerin, kütüphane yöneticilerinin başarısızlıklarından kaynaklandığını ifade eden “ 2. Hipotez” kabul edilmiştir.

- Genel olarak tecrübeli öğretim elemanlarının ve kütüphanecilerin bilgi okuryazarlığı eğitimi vermelerine rağmen “öğrencilerin bilgi okuryazarlığı başarısızlıkları” şaşırtıcıdır. Her iki üniversitedeki öğretim programlarının ve uygulamaların öğrenci başarısızlıklarına rağmen değiştirilmemesi öğretim elemanlarının ve kütüphanecilerin Başarsızlıklarını da göstermektedir.
- Öğretim elemanlarının görüşlerine göre “bilgi okuryazarlığı dersinin içeriği ve sunumu” çok önemlidir (%85.2). Ders içeriğini hazırlama, sunma ve uygulama sürecinde “kütüphanecilerin destekleri önemlidir “(%83) düşüncesi yüksek oranda kabul görmüştür. Kütüphanecilerin ve kütüphane yöneticilerinin bakış açılarına göre öğrencilerin bilgi okuryazarlığına ilişkin yeterlilikleri incelendiğinde araştırmaya katılan üniversiteler açısından farklılık görülmektedir. TÜ öğrencilerinde araştırma sürecini planlama açısından yeterlilik söz konusu iken, MÜ öğrencilerinde bilgi kaynaklarını değerlendirmek ve sunmak açısından yeterlilik mevcuttur. Her iki üniversitede de öğrencilerin bilgi okuryazarlığı yeterlilikleri konusunda kütüphanecilerin ve kütüphane yöneticilerinin görüşleri, öğretim elemanlarına göre daha olumludur. Ancak gerçek olan öğrencilerin eğitim

alsa da kütüphane kullanımlarındaki yetersizliklerden, bilgi kaynaklarını kullanım eksikliklerinden, bilgi okuryazarlığı dersiyle öğretilmek istenilen konuların başarıyla verilmemesinden kaynaklanan sorunların sürmesidir. Öğretim elemanlarından, kütüphanecilerden ve kütüphane yöneticilerinden aldığımız yanıtlar sonucunda kütüphane kullanımıyla bilgiden etkin yararlanmayı öğretecek bilgi okuryazarlığı uygulamalarının yapılmadığını belirten “ 3. Hipotez” ve onun “alt hipotezleri” kanıtlanmıştır.

- “ 3. Hipotez” ve onun “alt hipotezlerine” yönelik kanıtlar öğrencilerin yanıtlarında da saptandığından ilgili hipotezin toplu olarak kabul edilmesini sağlayan sonuçlar şunlardır:

1. Öğrenciler kütüphane kullanımında yetersiz kalmışlardır. Kütüphane en çok “Basılı kaynakları okumak ve ödünç almak için” kullanılmaktadır. Diğer yanıtların düşüklüğü öğrencilere bilgi kaynaklarını, hizmetlerini ve kullanımını sağlayacak bilgi okuryazarlığı becerileri kazandıracak düzeyde eğitim verilmemesinin sonucudur.

2. Kütüphanede bulunan bilgi kaynaklarının tanınmaması kullanımı olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum bilgi okuryazarlığı eğitiminden yeterince yararlanamamanın sonucudur.

3. Bilgi okuryazarlığı dersiyle öğretilmek istenen 21 konu üzerinden öğrencilere değerlendirme yaptırılmıştır. TÜ’de ve MÜ’de öğrenciler sadece 6 konuyu öğrenebildiklerini ifade etmişlerdir. Bilgi okuryazarlığı dersiyle öğretilmek istenilen ve öğretim programında yer alan konuların öğretilmemesi öğrencilerin bilgi okuryazarlığı dersi almalarına rağmen etkin bilgi okuryazarlığı becerileri kazanamamalarını etkilemektedir.

4. Bilgi okuryazarlığının 15 yeterlilik alanından TÜ öğrencileri 7 konuda, MÜ öğrencileri 9 konuda kendilerini yeterli görmektedir. Bilgi okuryazarlığı yeterlilik sürecindeki eksiklikler bilgi okuryazarlığı becerileri kazanmada olumsuzluğu neden olmaktadır. Yeterli görünen konularda bile büyük oranda (örneğin: öğretim elemanlarının görüşlerine göre öğrenciler TÜ’de %36.3, MÜ’de %40 oranında

“bilgiye erişir” şikkına katılsalar da) geri kalanlar yaklaşık %60 oranında katılmıyorum ve emin değilim fikrinde olmaları yetersizliğin ifadesidir. Benzer durum kütüphanecilerin görüşlerinde de aynıdır.

- TÜ ve MÜ’deki öğrencilerin bilgi okuryazarlığı beceri düzeyleri incelenerek bilgi okuryazarlığı dersinin hangi sınıfta alındığının önemli olduğunu ifade eden “4. Hipotez” ve onun alt hipotezleri kanıtlanmıştır. Bunlara neden olan sonuçlar şunlardır:
 - 1- Araştırmamıza katılan Kadın öğrenci sayısı, erkek öğrenci sayısından fazladır. Bilgi okuryazarlığı beceri düzeyleri oransal açıdan incelendiğinde cinsiyetler arasında farklılığın bulunmadığı saptanmıştır. Öğrencilerin kütüphaneyi ve bilgi kaynaklarını kullanım becerisi cinsiyete göre değişim göstermemektedir.
 - 2- Bilgi okuryazarlığı dersinin alındığı yıl önemlidir. İkinci yılda bu eğitimin alındığında başarı düzeyi daha yüksek olmaktadır.
 - 3- TÜ ve MÜ’ünde verilen bilgi okuryazarlığı eğitimi sonucunda farklı başarılarla ulaşılmaktadır. TÜ’ünde öğrenciler bilgi okuryazarlığı dersinin verilmiş biçimini değerlendirerek geleceğe katkıda bulunmaktadır. MÜ öğrencileri ise bilgi kaynaklarının kullanımına ve kütüphane hizmetlerinin değerlendirilmesine katkıda bulunmaktadır.
- Öğretim elemanlarının, kütüphanecilerin ve kütüphane yöneticilerinin bilgi okuryazarlığı dersinin hangi sınıfta verileceği, öğretim programının hazırlanması, sınıftaki kuramsal öğretilere karar verilmesi, kütüphanede uygulamalar yapılması ve gelişim için planlama yapılması konusunda ortak çalışmalar yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Sayılan ortak çalışmalar bilgi okuryazarlığı programının başarı düzeyini olumlu yönde etkileyeceği sonucunu ortaya çıkartmıştır. Bilgi okuryazarlığı öğretim programlarının başarısında konuyla ilgili olanların ortak çalışmaları gerektiğini ifade eden “ 5. Hipotez ” kabul edilmiştir.

5.4. DİĞER SONUÇLAR

Araştırmamızın diğer sonuçları şunlardır:

- TÛ ve MÛ’de bilgi okuryazarlığı uygulamaları İran için ilk örnektir. Ancak bu uygulamalar öğrencilerin bilgi okuryazarlığı becerilerini edinmelerini sağlayamamıştır.
- Öğretim elemanlarının (%90.5), Kütüphanecilerin (%77.8) oranında bilgi okuryazarlığı eğitimde “desin içeriği ve sunumu önemlidir” yanıtını belirttikten sonra öğrencilerin bilgi okuryazarlığı eğitiminde bir çok yetersizliklere işaret etmeleri uygulanmakta olan bilgi okuryazarlığı öğretim programının geliştirilmesi gerektiğini ortaya çıkartmıştır.
- TÛ ve MÛ’deki bilgi okuryazarlığı öğretim programı uygulamalarını Dünya literatüründe okuduklarımızla karşılaştırdığımızda büyük farklılıklar saptanmaktadır. Bu farklılıklar İran’daki eğitimin niteliğinden, kültürel beklentilerden, teknolojik imkanların kullanılmamasından ve ekonomik sorunlardan kaynaklanmaktadır.
- Çağın gerçeği olarak üniversite öğrencileri internet’ten bilgi aramaya başvurarak bilgi gereksinimlerini karşılamaktadırlar. Bilgi okuryazarlığı öğretim programlarının elektronik ortam üzerinden verilmemesi TÛ ve MÛ için sorun olarak ortaya çıkmıştır.
- Bilgi okuryazarlığı becerilerin kazandırılmasında kütüphaneler gereken uygulamaların yaptırılmasında ortam yaratacaklardır.

İran Üniversiteleri arasında bilgi okuryazarlığı öğretim programı uygulamasında önce olan TÛ ve MÛ uygulamaları incelenmiştir. Yetersizliklerin saptanması adı geçen üniversitelerde yapılması gereken birçok uygulamayı ortaya çıkartmıştır.

6. BÖLÜM

ÖNERİLER

Araştırmamızda ulaşılan sonuçlar doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir. Bu bölümde önce geliştirdiğimiz öneriler sunulmaktadır. Ardından gelecekte uygulanmasını beklediğimiz model önerisi tanıtılmaktadır.

6.1. ÖNERİLER

Araştırmamızın sonucunda önerilerimiz şunlardır:

- Ulusal düzeyde eğitim kademelerine uygun bilgi okuryazarlığı öğretim programları geliştirilmelidir.
- İran’da yükseköğretimde bilgi okuryazarlığı öğretim programı uygulayan üniversiteler olmadığından Dünya’daki programlar ve uygulamalar incelenmelidir. Araştırmamızdaki incelemeler sonucunda üniversitelerin öğretim programlarına birinci sınıfta bilgi okuryazarlığı dersinin eklenmesi gereği ortaya çıkmıştır.
- Araştırma ve geliştirme çalışmaları yapılmalıdır.
- İran Üniversitelerinde bilgi okuryazarlığı dersinin 2 olan kredisi çok yetersizdir. İlgili dersin kredisi 3 veya 4 olarak yükseltilmelidir. Bu durum ders saati sayısının artması doğrultusunda öğrenilenlerin de artmasını sağlayacaktır.
- Her üniversitede çağdaş gelişmelere uygun, kapsamlı, planlı, sistemli, düzenli, teknolojiyle uyumlu ve sürdürülebilir bilgi okuryazarlığı dersi bütün bölümlerde verilmelidir.
- Açık önerilerle desteklenmese de bilgi okuryazarlığı dersinin ilk sene verilmesi önemlidir. Böylece öğrenciler bilgi okuryazarlığı olarak doğru ve anlamlı ödevler yapacaklardır.

- Bilgi okuryazarlığı dersi verecek ğretim elemanları ve kütüphaneciler konularında nitelikli olmalıdır. Bilgi okuryazarlığı kavramlarını tanıtacak, öğretme süreçlerinde başarılı, bilgi okuryazarlığı eğitim programlarını kavramış ve geleneksel kaynaklar gibi dijital kaynakları da kullanmayı öğreten personel aktif görevler yüklenmelidir.
- Bilgi edinme ve öğrenme ortamlarının yeniden şekillenmesi bilgi okuryazarlığı ğretim programlarında eğitim teknolojilerinin ve dijital ortamların kullanılmasını zorunlu hale getirmiştir. Çeşitlenen okuryazarlık türlerini kapsayan ğretim programları genel akademik programlarla bütünleştirilmelidir.
- Kişilere araştırma sürecinin aşamaları, araştırmaya nasıl başlanacağı, konunun sınırlanması, planlanması, yürütülmesi, değerlendirilmesi, doğruluk, güncellik, güvenilirlik, tarafsızlık ilkeleri öğretilmelidir.
- Bilgi okuryazarlığı eğitiminin başarılı olması için eğitim süreçlerinde öğrencilerin bilgi okuryazarlığı becerilerini kullanabilecekleri uygulayabilecekleri ödev ve projeler yer almalıdır. Bu tür eğitimlerin artırılarak çalışmaların sürdürülebilir nitelikte olması gerekmektedir.
- Bilgi okuryazarlığı ğretim programlarının ve kullanılan yöntemlerin gözden geçirilmesi gerekmektedir.
- Yasal düzenlemeler etkin programlarda yer bulmalıdır.
- Bilgi okuryazarlığı ğretim programlarının öğrencilere açık erişim sistemi, çevrimiçi danışma hizmetleri, sesli kitaplar, elektronik yayınlar ve benzeri yollarla sunulmasına imkân tanınmalıdır.
- Bilgi kaynaklarının erişimi ve kullanımıyla ilgili kurumsal politikalara, yasalara, entelektüel mülkiyet haklarına, telif haklarına, etik kavramlara ve benzeri kurallara nasıl uyulabileceği konusunda kişiler aydınlatılmalıdır.
- Bilgi okuryazarlığı ğretim programının uygulanmasıyla bağlantılı olabilecek ğretim elemanları, kütüphaneciler ve ilgili kişiler hizmet içi eğitim olanaklarıyla eğitilmelidirler.

- Başarılı sonuçlara ulaşmak üzere bilgi okuryazarlığı öğretim programlarının tasarımı, eğitimi, uygulaması ve yönetimi konusunda sorumlu olan akademisyenler, kütüphaneciler, üniversite yöneticileri arasında işbirliği kurulmalıdır. Bu kapsamda üniversite kütüphaneleri diğer kütüphane türleriyle bağlantı kurarak öğrencilerin bilgi okuryazarlığı becerilerinin gelişmesi sağlanmalıdır.
- Uluslararası kuruluşların çalışmaları izlenmeli ve gerektiğinde birlikte çalışmalıdır.

Üniversite kütüphanelerinde bilgi okuryazarlığı öğretim programları geliştirme ve uygulama konusunda yapılacak çalışmalar yeniliklere yol açacaktır.

6.2. BİLGİ OKURYAZARLIĞI MODEL ÖNERİSİ

İran’da TÜ ve MÜ kapsamında gerçekleştirdiğimiz araştırmamızın sonucunda “Üniversitelerde Bilgi okuryazarlığı (ÜBO) Modeli” hazırlanmıştır. ÜBO Modeli çeşitli yönleriyle burada tanıtılmaktadır.

6.3. MODELİN ALTYAPISI

İran’da yüksek öğretim gören öğrencilere yönelik bilgi okuryazarlığına ilişkin geliştirilen ÜBO Modelinin beş temel unsurdan oluşan altyapısı bulunmaktadır. Bunlar şunlardır:

1. Bilgi okuryazarlığının özellikleri;
2. Yüksek öğretimde bilgi okuryazarlığı modelleri ve standartları;
3. İran’da yüksek öğretime yönelik bilgi okuryazarlığı uygulamaları;
4. Yüksek öğretimde bilgi okuryazarlığı eğitim programlarını uygulayan öğretim elemanları, kütüphaneciler ve kütüphane yöneticileri;
5. Yüksek öğretimde bilgi okuryazarlığı eğitim programlarını alan öğrenciler.

6.4. ÜNİVERSİTELERDE BİLGİ OKURYAZARLIĞI (ÜBO) MODELİNİN YAPILANDIRILMASI

İran üniversitelerinde güçlü öğretim programları öğrencilerin 21.yüzyılda bilgiyi kazanmakla kalmayıp, bilgiyi keşfetmelerini, kullanmalarını ve geliştirmelerini sağlayacaktır. ÜBO Modeli güçlü ve başarılı öğretim programlarının en büyük yardımcısı olacaktır. Şekil 18’de ÜBO Modeli yer almaktadır.

Şekil 18’da yer alan ÜBO Modelinin yapılandırılmasını sağlayan unsurlar burada açıklanmaktadır.

Şekil 18: Üniversitelerde Bilgi Okuryazarlığı (ÜBO) Modeli

6.4.1. Bilgi Okuryazarlığı Programları ve Uygulamaları

ÜBO Modeli gerçekleşecek “bilgi okuryazarlığı programlarını ve uygulamalarını” gerçekleştirme aşamaları şunlar olacaktır:

1. Gereksinimleri belirleme ve araştırma sorularını tanımlama;
2. Etkili araştırma stratejileri uygulama;
3. Gerekli olan bilginin kapsamına, doğasına ve amacına yönelik uygun kaynakları saptama;
4. Dijital, çevrimiçi ya da fiziksel ortamlardan kaynaklara erişme;
5. Basılı, çevrimiçi ya da multimedya kaynaklarından bilgiyi kullanma;
6. Değişik bilgi kaynaklarına uygun olarak bilgi kaynaklarını eleştirel değerlendirme;
7. Bilginin organizasyonu ve araştırma süreciyle elde edilen bilgiyi değerlendirme sürecini kavrama;
8. Fikri mülkiyet hakkı ve telif hakkı kavramlarını anlama;
9. Bilgi kaynaklarından metin hazırlama;
10. Yeni bilgiyi mevcut bilgiyle bütünleştirmeyi öğretme;
11. Bilgiyi sorunların çözümünde kullanmayı öğretme;
12. Hayat boyu öğrenme kavramını destekleyecek bilgiye sahip olma.

Sayılan aşamalar ÜBO Modelinin merkezinde yer alarak sekiz önemli unsur ile etkileşim içinde bulunacaktır.

6.4.2. Üniversitenin Akademik Öğretim Programları

Üniversitelerin temel görevleri bilim üretmek, araştırma yapmak ve yüksek düzeyde eğitim sağlamaktır. Bugün ve yarın için yenilikleri izleyen üniversiteler teknolojinin en iyi takipçisi, uygulayıcısı ve geliştiricisi olan insan gücünü yetiştiren kurumlardır. Toplumda daima saygın bir yere sahip olan üniversiteleri ÜBO Modeli ile bütünleştirecek akademik öğretim programlarının özellikleri şunlar olacaktır:

1. Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde toplumların gereksinim duyduğu yaşamsal bilgileri topluma aktarmak;
2. Topluma insan gücü yetiştirmek,
3. Yeni nesilleri bilgi üreticisi olarak yetiştirmek;
4. Toplumu bilgi kazandırmaya özendirmek;
5. Bilgi okuryazarlığı şemsiye terimi altında toplumun çeşitli okuryazarlıklar konusunda bilinçlenmesini sağlamak;
6. Akademik öğretim programları içinde bilimsel araştırma yöntemlerini uygulamak;
7. Araştırma ve geliştirmeyi desteklemek.

Sayılan unsurlar ÜBO Modelinin bilgi okuryazarlığı programları ve uygulamaları ile etkileşimde olacaktır.

6.4.3. Fiziksel Yapı ve Donanım

Üniversitelerin fiziksel yapısı ve donanım ÜBO Modelinin işlemlerini sağlamaktadır. Burada gerekli yapı, donanım ve özellikler şunlar olacaktır:

1. Bilgi okuryazarlığı programlarının bütün bölümlerde kuramsal olarak verilmesini kolaylaştıracak **“sınıflar; ”**
2. Bilgi okuryazarlığı programlarının hem gerçek ortamlarda hem de elektronik ortamlarda uygulanmasını sağlayacak **“eğitim araçları;”**
3. Bilgi teknolojilerinin etkin biçimde uygulanmasına yol gösterecek **“bilgi teknolojileri”** alt yapıları.

Fiziksel yapı ve donanımın yeterliliği ÜBO Modelinin çeşitli ortamlarda varlığını sürdürmede yardımcı olacaktır.

6.4.4. Mevzuat

ÜBO Modeli kapsamında hazırlanan mevzuat:

1. ÜBO Modelinin varlığının tanınması;

2. Sorumlu kişileri ve kuruluşları yetkilendirme;
3. Çalışmaların varlığı ve sürdürülebilirliği;
4. Yapılan çalışmalarını değerlendirme;
5. Gelişmeyi sağlamada yol gösterici olma görevlerini yüklenecektir.

Mevzuat ÜBO Modeli öğretim programıyla sürekli etkileşimde bulunacaktır.

6.4.5. Bilgiye Erişim Ortamları

ÜBO Modeli bilgiye erişimi sağlayacak ortamları kullanmaktadır. Sayılan ortamlar şunlardır:

1. Geleneksel bilgi kaynaklarından elektronik bilgi kaynaklarına uzanan ortamlarda kütüphane hizmetlerinin verilmesi;
2. İnternet ortamından bilgiye erişilmesi ve değerlendirme yöntemlerinin öğretilmesi;
3. Yaşamda yer alarak etkin bilgi kullanıcısı ve üreticisi olmanın sağlanmasıdır.

6.4.6. Bütçe Kaynakları

Yüksek öğretime yönelik bütçe kaynakları şunlardan oluşmaktadır:

1. Ulusal kaynaklar;
2. Yerel yönetim kaynakları;
3. Proje ve araştırmalardan sağlanan kaynaklar;
4. Diğer kaynaklar.

Her yüksek öğretim kurumu bir başka deyişle her üniversite bünyesinde ÜBO Modelinin uygulamalarını yapabilmesi ve geliştirebilmesi için bütçe hazırlanacaktır. Uygulamalar ve harcamalar denetlenecektir.

6.4.7. Kurum Anlayışı ve Kültürü

Yüksek öğretimde ÜBO Modelinin kurum anlayışını ve kültürünü geliştirmede önemli katkıları olacaktır. Bu katkılar şunlardır:

1. ÜBO Modelinin kullanımıyla kalite çalışmalarına bilgi okuryazarlığı konusunu dâhil etmek;

2. Akademik ve idari personelle birlikte öğrencilerin bilgi okuryazarı olmasını sağlamak;
3. Ulusal ve uluslararası düzeyde hizmet standartlarını uygulamaya koymaktır.

6.4.8. Faaliyetler ve Çalışmalar

ÜBO Modelinin bilim, kültür, sanat ve spor alanlarında işlemesiyle kişilere ilgili alanlarda farkındalık kazandırılacaktır. Bireysel ve grup çalışmaları yardımıyla konulara bakış değişecektir. Bilgi okuryazarlığı çeşitleri üniversitelerde yaşam alanı bulacaktır.

6.4.9. İnsan Kaynakları

ÜBO Modeli yapılandırılırken:

1. Üniversite yöneticilerinin;
2. Öğretim elemanlarının;
3. Destekleyici personelin;
4. Öğrencilerin birlikte işbirliği içinde çalışması gerekmektedir. Her grup bilgi okuryazarlığı eğitimi almakla ve vermekle birlikte işleyişteki aksayan yönleri çözümler bulacaklardır. Burada öğrencilerin vereceği bilgi okuryazarlığı eğitimi “akran eğitimi” çerçevesinde arkadaşlarıyla etkileşimleri sonucunda gerçekleşecektir.

6.5. ÜNİVERSİTELERDE BİLGİ OKURYAZARLIĞI (ÜBO) MODELİNİN UYGULANMASI

ÜBO Modelini İran üniversitelerinde aşağıdaki biçimlerde uygulamak mümkündür:

- **Bağımsız Dersler:** Bilgi okuryazarlığı derslerinin kredili, zorunlu ve başarı değerlendirilmesinin diğer derslerde olduğu gibi aynı kurallar doğrultusunda gerçekleştirilmesidir.
- **Derslerle Bütünleştirilmiş Eğitim:** Eğitimde yeniden yapılanma çalışmalarının yansıması olarak, bilgi okuryazarlığı becerileri öğretim sürecinin bir parçası olarak düşünülmektedir. Öğrencilerin her derse ilişkin bilginin bulunması, bilginin elde

edilmesi, bilginin değerlendirilmesi ve araştırma ödevleri ile yeni bilgiler üretme becerileri kazanmaları beklenmektedir. Tüm öğretim süresi boyunca bilgi okuryazarlığı derslerinin iki veya üç zorunlu ve kredili ders olarak verilmesi, öğrenme temelli eğitime geçişte ve öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini arttırmada önem kazanacaktır.

- **Öğretim Programı İle Bütünleştirilmiş Eğitim:** bilgi okuryazarlığı dersinin genel bir dersin (araştırma yöntemleri vb.) içeriği ile bütünleştirilmesidir. Öğrenciler herhangi bir disipline ilişkin literatürü anlama, bu literatürün elde edilmesine yönelik arama stratejilerini geliştirme ve elde ettiği bilgileri etkin olarak kullanma becerileri elde edecektir. Programın başarıya ulaşmasında ders sorumlusu ile kütüphanecilerin ortaklaşa çalışmaları, ders içeriğinin hazırlanmasında disipline ait özelliklerin dikkate alınması önemlidir.

- **Web Tabanlı Çevrimiçi Eğitim:** Web tabanlı çevrimiçi eğitim uygulamalarının mevcut bilgi okuryazarlığı programlarının görsel destekleyicisi olarak kullanılmasıdır. Hazırlanmış olan bilgi okuryazarlığı programının içeriği görsel sunumlarla zenginleştirilerek öğrenciler yönlendirilmekte, uygulamalar zaman ve mekândan bağımsız olarak kullanılmaktadır. Web tabanlı çevrimiçi bilgi okuryazarlığı programlarının sayısı ve önemi artacağından, mevcut programlara alternatif olmayacağı da açıktır. Web tabanlı bilgi üretimi ve kullanımında yaşanan artışlar, bilgi okuryazarlığı eğitiminin verilmesinde öğretim elemanlarının, kütüphanecilerin, kütüphane yöneticilerinin ve öğrencilerin birlikte çalışmalarını sağlayacaktır.

Üniversiteler isteklere, şartlara ve gereksinimlere bağlı olarak ÜBO Modeli uygulamalarından birini veya birbiriyle bağlantılı olarak birkaçını seçebilecektir.

6.6. ÜNİVERSİTELERDE BİLGİ OKURYAZARLIĞI (ÜBO) MODELİNİN GELİŞTİRİLMESİ

ÜBO Modeli sürekli değerlendirilerek geliştirilecektir. Gelişim beş temel alanda sağlanacaktır:

1. Öğrenciler bilgi okuryazarlığı becerileriyle donatılacaktır;
2. Öğrencilerde araştırma isteği ve heyecanı yaratılacaktır;

3. Bilgi okuryazarlığı vasıtasıyla üniversitelerde yurttaşlık ve yaşam kültürü geliştirilecektir;
4. Öğrenciler bilgi ve deneyimlerini birbirleriyle paylaşarak daha işlevsel bilgi okuryazarlığı programları geliştireceklerdir.
5. Öğretim elemanlarından başlayarak üniversite kapsamında ÜBO Modeli uygulamaları kaliteli eğitime olanak tanıyacaktır.

ÜBO Modeli yapılan çalışmalarla sürdürülebilirliğini sağlamak ve başarılarla ulaşmak üzere gelişim döngüsü içinde bulunacaktır.

Önerilerimiz doğrultusunda İran’da birçok bilgi okuryazarlığı konusunda araştırmaların yapılması beklenmektedir. Başta eğitim ortamları olmak üzere yaşamın her alanında bilgi okuryazarlığı konusunda yapılacak araştırmalar “toplumsal gelişmeleri” sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- AASL/AECT. (1998). American Association of School Librarians/Association for Educational Communication and Technology, Information Literacy Standards for Student Learning, Chicago: American Library Association (ALA).
- ACRL- Association Of College And Research Libraries (2000). Information Literacy Competency Standards For Higher Education, [Çevrimiçi] Web: [Http://Www.Ala.Org/Ala/Acrl/Acrlissues/Acrlinfolit/Infolitstandards/Stepbystep1/Stepbystep.Htm](http://Www.Ala.Org/Ala/Acrl/Acrlissues/Acrlinfolit/Infolitstandards/Stepbystep1/Stepbystep.Htm), Erişim Tarihi. 6.03.2015.
- ACRL- Association Of College And Research Libraries (2003). "Information Literacy Web Site, The Standarts: Step-By-Step. Ala (American Library Association), [Çevrimiçi]Web:[Http://Www.Ala.Org/Ala/Acrl/Acrlissues/Acrlinfolit/Infolitstandards/Stepbystep1/Stepbystep.Htm](http://Www.Ala.Org/Ala/Acrl/Acrlissues/Acrlinfolit/Infolitstandards/Stepbystep1/Stepbystep.Htm), Erişim Tarihi. 6.03.2015.
- ACRL-Association of College and Research Libraries (2015). "Framework for Information Literacy for Higher Education," February 2, <http://www.ala.org/acrl/standards/ilframework>, Erişim Tarihi. 02.01.2016.
- ACRL-Association of College and Research Libraries (2016). Framework for Information Literacy for Higher Education, <http://www.ala.org/acrl/standards/ilframework>, Erişim Tarihi. 14.11.2016.
- Aldemir, A. (2004). Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı düzeyleri üzerine bir araştırma: sakarya üniversitesi örneği, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Basili, C. (2011). Report on current state and best practices in information literacy; empathic information competencies, February 2011.
- Bawden, D. (2012). Information literacy and digital literacies; areview of concepts, journal of documentation, 57(2), 218-259.
- Bologna Process. (2010). Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma, [Çevrimiçi] Web:http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30217/yuksekogretimde_yeniden_yapilanma_66_soruda_bologna_2010.pdf Erişim Tarihi. 11.06.2015.
- Bond, T. (2009). The information literacy models and inquiry learning models: sauce diagram, [çevrimiçi] web: <http://ictnz.com/infolitmodels.htm> erişim tarihi, 13.05.2015
- Breivik, P. S. (1985). Putting libraries back in the information society. American libraries. 16(10), 723.
- Bruce, C. (1994). Information literacy blueprint, [çevrimiçi]web:

- <http://www.gu.edu.au/ins/lils/infolit/resources/blueprint/blueprint.html>, erişim tarihi 4 mart 2015.
- Bruce, C. (1997). Seven faces of information literacy in higher education, <http://www2.fit.qut.edu.au/infosys/bruce/inflit/faces/faces1.htm>, erişim tarihi 4 ağustos 2016.
- Candy, P. C. (1994). Lifelong learning and information literacy, report for u.s. national commission on libraries and information science and national forum on information literacy, [çevrimiçi] web:<http://www.nclis.gov/libinter/infolitconf&meet/papers/candy-fullpaper.pdf>, erişim tarihi, 02,09,2015
- CILIP (2004). Information literacy: definition. Available: <http://www.cilip.org.uk/cilip/advocacycampaigns-awards/advocacy-campaigns/information-literacy/information-literacy>. Erişim Tarihi, 13.05.2015
- Curzon, S. C. (ed.). (1995). Information competencies final report: A report submitted to Commission on Learning Resources and Instructional Technology Work Group on Information Competence CLRIT Task 6.1. 29 Ekim 2014 tarihinde <http://www.calstate.edu/AcadSen/Records/Reports/ic.shtml> adresinden erişildi.
- Çıngı, H. (1990). Örneklem kuramı. Ankara üniversitesi, s:69.
- Damir, R. (2013). Lise öğrencilerinin medya ve televizyon okuryazarlığı düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi, ç.ü. Sosyal bilimler enstitüsü dergisi, Cilt 22, Sayı 2, Sayfa 287- 304.
- Daverpanah, M. Ve Siyamek, M. Ve Ghasemi, A. (2009). Study on information literacy of college students, Tahrn: Debizesh.
- Derakhshan, M. ve Hassanzadeh,M. ve Nazari,M. (2015). Developing information literate librarians: a study of his academics pedagogical approaches in the development of information literacy competencies,The Journal of Academic Librarianship 41 , 777–785
- Dorner, D.G & Gorman. G.E (2006). Information literacy education in asian developing countries: cultural factors affecting curriculum development and programme delivery. IFLA Journal December 2006 vol. 32 no. 4 281-293
- Doyle, C. (1992). Outcome measure for information literacy within the National Educational Goals of 1990. Final report to the National Forum on Information Literacy. Flagstaff:AZ, NFIL.
- Doyle, C. (1994). Information literacy in an information society: A Concept For The Information Age, New York: Syracuse University,
- EMPATIC. (2012). European Meeting on Media and Information Literacy Education

(EMMILE) incorporating “IASL Regional Meeting – Europe”, “IFLA SLRC Section Midterm Meeting”, “IASLIFLA Joint Steering Committee Meeting” and EMPATIC Final Conference Milan, 27 – 29 February.

Fattahi, R. (2005). Information behaviors and information literacy skills, Meşhed: Astan-E Ghods-E Razavi Kütüphane, Müze Ve Arşiv Kurumu.

Ford, B J. (1994). . “Information literacy as a barrier”,Çev. Süreyya Qızılayagh, Tahran: İ.İ.C. Milli Kütüphanesi.

Gasemi, A.H. (2007). Information Literacy And Higher Education Development, Astan-E Ghods-E Razavi Kütüphanesi Örneği, Müze Ve Arşiv Kurumu, 153-177.

Gasemi, M. Ve Mokhtari, M. (2009). ‘Teaching information literacy: 35 practical, standards-based exercises for college students’, McDonald, M., Rathemacher, A., Burkhardt, J., Çeviren: Gasemi, M. Ve Mokhtari, Tahran, Chapar.

Gürbüztürk, O. ve Koç, S. (2012). 21. Yüzyılda öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı becerilerinin değerlendirilmesi. e-Journal of New World Sciences Academy, 7 (1), 27-49.

Hafezi, İ. Ve Bahtiyari, Z. (2006). Information literacy for library users, Meşhed: Astan-E Ghods-E Razavi Kütüphane, Müze Ve Arşiv Kurumu.

Heydari, Z. (2007). Information literacy in schools, Master’s thesis, Kerman Üniversitesi.

Hobbs, R. (2004). Medya okuryazarlığı hareketinde yedi büyük tartışma, Çev. Bağlı, M. Türkan, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, yıl: 2004, cilt: 37, sayı: 1, ss.122-140.

IFLA, (International Federation of Library Associations and Institutions). 2005. The Alexandria Proclamation on Information Literacy and Lifelong Learning <http://archive.ifla.org/III/wsis/BeaconInfSoc.html> Erişim Tarihi, 13.02.2015

Internet world stats. (2015). Top 20 Countries With Highest Number Of Internet Users - November 30, 2015 <http://www.internetworldstats.com/top20.htm>, Erişim Tarihi, 13.02.2016.

İran İstatistik Merkezi. (2016) . <http://www.amar.org.ir/>, Erişim Tarihi, 12.02.2016

Jager, K. ve Nassimbeni, M. (2002). Institutionalizing information literacy in tertiary education: lessons learned from south african programs. Library Trends, 51(2), 167-184.

Jalilpour, P. (2015). Information literacy indicators, Aeine Pajohesh, 1(4):137.

Jokar, A. Ve İsmailpur, R. (2010), Information literacy training: şiraz üniversitesi örneği, Kitab Üç Aylık Dergi, 20 (1), 13-26.

- Kalaycı, Ş. (2005). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri, Ankara, Asil yayın dağıtım.
- Kaptan, S. (1989). Bilimsel araştırma teknikleri ve istatistik yöntemleri, Ankara: Tekişik Matbaası.
- Karataş, A.(2008). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı düzeyleri, afyon Kocatepe Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü sınıf öğretmenliği anabilim dalı yüksek lisans tezi .
- Khalegi, N. Ve Siyamek, M. (2010). Teaching information literacy skills, Tahran: Ketabdar.
- Khosravi, F. (1997). Information literacy in schools. faslnameye kitap, İRAN, 25.
- Kurbanoğlu, S. ve Akkoyunlu, B. (2001). Öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması üzerine bir çalışma. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21, 81–88.
- Kurbanoğlu, S. ve Akkoyunlu, B. Ve Umay, A. (2006). Developing the information literacy self-efficacy scale. Journal Of Documentation. 62(6),730-743.
- Kurbanoğlu, S. (2010). Bilgi okuryazarlığı: kavramsal bir analiz, Türk Kütüphaneciliği 24, 4, 723-747.
- Leckie, G. J. & Fullerton, A. (1990). Information literacy in science and engineering undergraduate education: faculty attitudes and pedagogical practices. *College & Research Libraries*, 60(1), 9-29.
- McClure, C.R. (1997). Network literacy in an electronic society: An Educational Disconnect.Current Perspectives. Information And Behavior. 6. P 403-439
- McCrank, Lawrence J. (1992). Academic programs for information literacy: Theory And Structure, Rq, 31(4).
- Meşhedu, (2016). <http://um.ac.ir/> Erişim Tarihi, 16.03.2017
- Mogadaszade, H. And Parirokh, M. (1999). ‘Information literacy’, Meshed Üniversitesi, edebiyat fakültesi, N:3.
- Montazer, G. (2002). Study of information literacy skills training in Iran, pazhohes ve barnamerizi, 13(2).
- Nazari, M. (2009). Information literacy, Tahran: IranDoc.
- Nazari, M. (2009). Information literacy for online distance learning gıs programmes. PhD thesis. Department of Information Studies ‘University of Sheffield.

- Nili, T. (2011). Evaluation of information literacy standards, Meşhed: Astan-E Ghods-E Razavi Kütüphane, Müze Ve Arşiv Kurumu.
- Noruzi, C.A. (2005). Information literacy policies, Meşhed: Astan-E Ghods-E Razavi Kütüphane, Müze Ve Arşiv Kurumu.
- OECD (2008). The OECD Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIACC) Paris, OECD. Located October 2009 at http://www.kooperation-international.de/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&file=fileadmin/redaktion/doc/OECD_PIAAC_Brochure_08.pdf. Erişim Tarihi. 8.01.2015.
- Önal, H.İ. (2007). Medya okuryazarlığı: kütüphanelerde yeni çalışma alanı. Türk Kütüphaneciliği 21, 3, 335-359.
- Önal, H.İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlığı: Türkiye Deneyimi, Bilgi Dünyası, 11 (1) 101-121.
- Önal, H.İ. (2015). Okul kütüphaneleriyle öğrencilerin 21.yüzyıla hazırlanması, Milli Eğitim, 208, pp.233
- Önal, H.İ. (2017). Vatandaşlık okuryazarlığı çerçevesinde e-belediye uygulamalarının değerlendirilmesi, Bilgi Dünyası, 18(1) 93-124.
- Parirokh, M. (2007). İnformatin literacy: program and plans, Tahran: Kitabdar ,132.
- Pinto, m. ve Sales, D. (2010). Insights into translation students' information literacy using the IL-HUMASS survey, Journal of Information Science, 36 (5), pp. 618–630
- Plotnick, E. (2000). Definitions perspectives. Teacher Librarian, 28, No. 1, 27-9. [Çevrimiçi]Web: <Http://Vnweb.Hwwilsonweb.Com.Ezproxy.Umw.Edu:2048>, Erişim Tarihi 4 Ağustos 2015.
- Polat, C. (2005). Üniversitelerde kütüphane merkezli bilgi okuryazarlığı programlarının geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği, Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi
- Rader, H.B. (1991). Information literacy: A revolution in the library', RQ, fall, 25- 29 Report. Chicago
- Raeisi, M.R., Merzban, A. (2013). The impact of personal life experiences on the recall and retention of vocabulary in reading comprehension of upperintermediate EFL Iranian. Learners. Procedia - Social and Behavioral Sciences 70 (2013) 956 – 959
- Rateghi, F. (2016). Information literacy, Amvaj Bartar, 194(12),73.
- RTÜK (2006). Araştırmalar: 2006 Yılına ait değerlendirmeler.5 Nisan 2015 tarihinde

http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/Icerik_Goster.aspx? icerik_id=0f157d78-0884-7d4-9591-3efc39178e05 adresinden erişildi.

RTÜK (2013). Medyaokuryazarlığı, [http://www.medyaokuryazarligi.org.tr/moytanitim toplantı . Html](http://www.medyaokuryazarligi.org.tr/moytanitim_toplantı_.Html), Erişim Tarihi. 23.05.2015.

Salari, M. and Hasanabadi, A. (2005). Study of information literacy skills, Meşhed: Astan-E Ghods-E Razavi Kütüphane, Müze Ve Arşiv Kurumu.

Sami, M. (2005). Study of information literacy skills. Meşhed: Astan-E Ghods-E Razavi Kütüphane , Müze Ve Arşiv Kurumu.

SCONUL (1999). Society of College, National and University Libraries (SCONUL). Information Skills in Higher Education: A SCONUL Position Paper. Prep. By SCONUL Advisory Committee on Information Literacy. October 1999. 3 Dec. 2003<http://www.sconul.ac.uk/activities/inf_lit/papers/Seven_pillars.pdf> Erişim Tarihi. 12.06.2015.

SCONUL (2009). (Society Of College, National And University Libraries), Information Skills In Higher Education: A Sconul Position Paper, Prep. By Sconul Advisory Committee On Information Literacy. [Çevrimiçi] Web: Http://Www.Sconul.Ac.Uk/Activities/Inf_Lit/Papers/Seven_Pillars.Pdf, Erişim Tarihi. 14.09.2015.

SCONUL (2011). (Society Of College, National And University Libraries),The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy Core Model For Higher Education www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf, Erişim Tarihi. 19.05.2015

Sharif, M.H. (2015). Information literacy in distance education universities in Iran: a Case Study of Payame Noor University; 5International Journal of Information Science and Management, Vol. 12, (1), 65-76

Spitzer, K. L., Eisenberg, M. B. ve Lowe, C. A. (1998). Information literacy: essential skills for the information age. Syracuse: ERIC Clearinghouse.

Stubbings, R. & Bent, M. (2012). The SCONUL seven pillars of information literacy leicestershire: Loughborough University.

Tebrizu (2016). <http://Tebrizu.ac.ir/> Erişim Tarihi, 16.03.2017

Tabatabai, N. (1999). Information literacy, Y.L. Tez, Tahrán Üniversitesi.

Tagavi, M. (1998). Study of information literacy skills Training, Ettelaresani, 2 (1), 7-6.

Tektaş, Necla.(2014), Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanımlarına yönelik bir araştırma, Tarih Okulu Dergisi (TOD, Mart 2014 , Yıl 7, Sayı XVII, ss. 851-870.

Tüzel, M.S. (2010). Görsel okuryazarlığı, TÜBAR-XXVII-/2010-Bahar.

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (2004). Information Literacy For Lifelong Learning Report to CDNL (Conference of Directors of National Libraries). Edt: Abid, A.

UNESCO (2013). Bilgi ve iletişim komisyonu raporu (C1), Genel Konferans 37. Oturum, Paris AASL/AECT- American Association Of School Librarians/Association For Educational Communication And Technology, Information Literacy Standards For Student Learning, Chicago: American Library Association (ALA).

Ural, A., Kılıç, İ. (2006). Bilimsel araştırma süreci ve spss ile veri analizi.(2.Baskı).Ankara: Detay Anatolia Akademik Yayıncılık Ltd. Şti.

Webber, S and Johnston, B. (2000). "Conceptions of information literacy: new perspectives and implications". Journal of information science, 26 (6), 381-397.

Wiebe, Todd.J (2016). "The information literacy imperative in higher education." *Liberal Education* 102, no.1:52–57. <http://www.aacu.org/liberaleducation/2015-2016/fall-winter/wiebe> , Erişim Tarihi, 11.03.2016

WordPress (2014). [Çevrimiçi]Web: [Http://Aykanzekai.Wordpress.Org/Guncel/Bilgi-okuryazarligi/](http://Aykanzekai.Wordpress.Org/Guncel/Bilgi-okuryazarligi/) Erişim Tarihi, 13.05.2014

Yazdani, F. (2013). Information literacy for students, faslname danesh shenasi, 23,101.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yılmaz, Bülent (2012). İlk ve ortaöğretim (okullar), yükseköğretim, yetişkin eğitimi ve mesleki eğitim sektörlerinde bilgi okuryazarlığı: EMPATIC Projesi Bulguları ve Karar Vericiler İçin Öneriler, Türk Kütüphaneciliği, 26 (3), 578-591.

Zhang, W. (2001). Building partnerships in liberal arts education: Library Team Teaching, Reference Services Review, Vol. 29 Iss: 2, Pp.141,

EK 1**Bilgi Okuryazarlığı Yönerge Programı Ders İçeriği****(Tebriz üniversitesinde eğitim fakültesi)**

No	DERSLER	İÇERİKLER
1	Bilgi kaynaklarının tanınması	- Basılı kaynaklara genel bakış - e-kaynaklara genel bakış - Bilimsel dergi nedir? - elektronik veri tabanları - Kaynak türleri tanımak(tez, kitap, dergi ,.) - Araştırma konusu belirleme - Birincil ve ikincil kaynakların
2	Bilgi arama ve internette arama motorlarının kullanılması	- Arama yapmak için anahtar kelimeler kullanmak - Basit ve gelişmiş aramalar kullanmak - Elektronik arama araçlarını kullanmak - Boole işlemcisi - Büyük-küçük harf duyarlılığı - metnin içeriği kelimelerin araması - arama tekniklerinin kullanılması - Bir arama stratejisinin planlanması - Kaynak türleri aramak(tez, kitap, dergi ,...) - "Yardım" sayfasını kullanmak
3	Bilginin Yerleşimi Ve Erişimi	- Bilgiye erişimi etkileyen disiplinlerin nasıl düzenlendiği - Bilgiye etkili ve verimli bir şekilde erişebilmek - Erişim sistemlerinin alan, içerik ve düzenini araştırmak
4	Bilginin Değerlendirilmesi	- bilginin yorumlanması - görüşler ve yanlış düşünceler belirlenir - Bilginin düzenlenmesi ve uygulanması - Bilginin güvenilirliği ve geçerliliği - Bilgiyi farklı bir şekilde yeniden düzenlemek
5	Bilginin kullanılması	- bilgiyi etik ve yasalara uygun olarak kullanmak - Telif hakkı olan materyali izin alarak kullanmak - Kaynak türleri kullanmak(tez, kitap, dergi ,...)

EK 2:**Bilgi Okuryazarlığı Yönerge Programı Ders İçeriği****(Meşhed Üniversitesinde eğitim fakültesi)**

No	DERSLER	İÇERİKLER
1	Kütüphane Oryantasyonları	- Bilgi kaynakları ile ilgili genel tanıtımı - Hizmet politikaları, yönetmelikleri ve kuralları - Kaynak türü
2	Bibliyografik Yönerge	- Bilgi kaynakları, ürünleri ve hizmetlerine genel bakış ve metotlar - Bilgi politikaları, yönetmelikleri ve kuralları - DDC ve LC sınıflandırma yöntemleri ve düzenlemeleri - Elektronik kaynaklar üzerinde yerel ağ kullanılarak yapılacak - Aramalar için uygulama örnekleri
3	İnternet Araması	- İnternete ve bilgi kaynaklarına genel bakış - Belli arama motorları kullanılarak arama teknikleri (Google, Google Scholar, Yahoo,...) - Etkin internet araması için uygulama örnekleri - Bilgi içeriğinin ve kaynaklarının değerlendirme kriterleri
4	Elektronik veri tabanlarında arama	- Belli elektronik veri tabanlarına (ProQuest, Science Direct, EBSCO, Scopus, Emerald) ve bunların işlevleri ile kapsamlarına genel bakış - Etkin elektronik veri tabanı araması için uygulama örnekleri - Bilgi içeriğinin ve kaynaklarının değerlendirme kriterleri - Elektronik arama araçları - Boole işlemcisi - Büyük-küçük harf duyarlılığı -
5	Konu temelli bilgi okuryazarlığı yönergesi	- Bilginin elde edilmesi için stratejiler - Bilgi gereksinimlerinin tanımlanması - Bilgi içeriğinin ve kaynaklarının değerlendirme kriterleri - Kaynak türleri aramak(tez, kitap, dergi ,...) - Telif hakkı olan materyali izin alarak kullanmak

EK 3:**Anket:1****Bilgi Okuryazarlığı Eğitimcileri - Öğretim Elemanları Anketi**

Bu araştırma Türkiye'deki Hacettepe Üniversitesi – Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde, doktora tez çalışmasının parçası olarak gerçekleştirilmektedir. Amacımız İran'da bilgi okuryazarlığı becerilerini değerlendirmek ve geliştirmektir. Anketimize vereceğiniz yanıtlar doktora tez araştırmamıza önemli destek sağlayacaktır.

Hacettepe Üniversitesi, Doktora Öğrencisi ve Tebriz Üniversitesi Kütüphane Uzmanı

1. **Cinsiyet:** ☐ a. Erkek ☐ b. Kadın
2. **Kurum:**
 - ☐ a. Tebriz Üniversitesi
 - ☐ b. Meşhed Üniversitesi
3. **Şu andaki kadronuz nedir?**
 - ☐ a. Profesör
 - ☐ b. Doçent
 - ☐ c. Yardımcı doçent
 - ☐ d. Araştırma görevlisi
4. **Ne kadar zamandır eğitim veriyorsunuz?**
 - ☐ a. 1-5 yıl
 - ☐ b. 6-10 yıl
 - ☐ c. 11-15 yıl
 - ☐ d. 15 yıldan fazla
5. **Bilgi okuryazarlığı dersini ne zamandır veriyorsunuz?**
 - ☐ a. 1 yıldan az
 - ☐ b. 1-3 yıl
 - ☐ c. 4-6 yıl
 - ☐ d. 7 yıldan fazla
6. **Aşağıdaki konularla ilgili görüşünüzü belirtiniz.**

Bilgi okuryazarlığı eğitiminde.....	Katılmıyorum		Emin Değilim	Katılıyorum
1. Dersin içeriği ve sunumu önemlidir				
2. Dersi veren önemlidir				
3. Kütüphane kaynaklarının kullanımı ve yapılan uygulamalar önemlidir				
4. Kütüphanecilerin destekleri önemlidir				
5. Süreklilik önemlidir				
6. Ödeve – Projeye dayalı eğitim önemlidir				
7. Ara sınavlar ve genel sınavlar önemlidir				

7. Öğrencilerinizin aşağıdaki konular hakkında yeterliliklerini belirtiniz.

Öğrencilerim.....				
		Katılmıyorum	Emin Değilim	Katılıyorum
1-	Bilgi gereksinimlerini tanımlar			
2	Araştırma yöntemlerini bilir			
3	Araştırma konusunu belirler ve araştırmasına odaklanır			
4	Araştırma planını oluşturur			
5	Bilgi aramada stratejisini belirler			
6	Bilgi erişim araçlarını tanır ve kullanır			
7	Bilgiye erişir			
8	Bilgiyi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanır erişir			
9	Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web2.0 uygulamalarını kullanır			
10	Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirir			
11	Bilgi kaynaklarını değerlendirir			
12	Eleştirel ve yaratıcı düşünür			
13	Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilir			
14	Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilir			
15	Bilgiyi sunar ve iletir			

8. Bilgi okuryazarlığı programının uygulama yeterliliklerini, aşağıdaki konular çerçevesin belirtiniz.

	Katılmıyorum	Emin Değilim	Katılıyorum
a. İki (2) kredilik bilgi okuryazarlığı dersi yeterlidir			
b. Bilgi okuryazarlığı dersinin içeriği ve başlıkları yeterlidir			
c. Bilgi okuryazarlığı eğitiminin verildiği yer (sınıf ve kütüphane) uygundur			
d. Bilgi okuryazarlığı eğitim zamanı uygundur			
e.Eğitim elemanları için gelişmiş bilgi okuryazarlığı kursları verilmelidir			
f.Sadece bilgi okuryazarlığında deneyimli öğretim elemanları ders vermelidir			
g. Sadece bilgi okuryazarlığı konusunda özel eğitimli kütüphaneciler ders vermelidir			
h. Öğretim elemanları ve kütüphaneciler birlikte ders vermelidir			

7. Bilgi okuryazarlığı eğitimi verilmesiyle ilgili görüşlerinizi yazınız:

.....

.....

.....

.....

EK 4:**Anket:2****Bilgi Okuryazarlığı Eğitimi Veren Kütüphaneciler Anketi**

Bu araştırma Türkiye'deki Hacettepe Üniversitesi – Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde, doktora tez çalışmasının parçası olarak gerçekleştirilmektedir. Amacımız İran'da bilgi okuryazarlığı becerilerini değerlendirmek ve geliştirmektir. Anketimize vereceğiniz yanıtlar doktora tez çalışmamıza önemli destek sağlayacaktır.

Hacettepe Üniversitesi, Doktora Öğrencisi ve Tebriz Üniversitesi Kütüphane Uzmanı

1. **Cinsiyet:** ☐ a. Erkek ☐ b. Kadın
2. **Kurum:**
 - ☐ a. Tebriz Üniversitesi
 - ☐ b. Meşhed Üniversitesi
3. **Aldığınız en yüksek derece:**
 - ☐ a. Lisans
 - ☐ b. Yüksek Lisans
 - ☐ c. Doktora
 - ☐ d. Diğer ; belirtiniz
4. **İşteki zamanınızın ne kadarını bilgi okuryazarlığı eğitimine ayırıyorsunuz?**
 - ☐ a. Tamamını
 - ☐ b. Yarsını
 - ☐ c. Yarsından azını
 - ☐ d. Diğer, belirtiniz.....
5. **Kaç yıldır çalışıyorsunuz?**
 - ☐ a. 1-5 yıl
 - ☐ b. 6-10 yıl
 - ☐ c. 11-15 yıl
 - ☐ d. 15 yıldan fazla
6. **Bilgi okuryazarlığı dersini ne zamandır veriyorsunuz?**
 - ☐ a. 1 yıldan az
 - ☐ b. 1-3 yıl

- c. 4-6 yıl
- d. 7 yıldan fazla
- 7. **Bilgi okuryazarlığı standardı ve modeli kullanıyor musunuz?**
 - a. Hayır kullanmıyorum
 - b. Evet, belirtiniz:.....
- 8. **Bilgi okuryazarlığı eğitiminde kullandığınız öğretim şekilleri nelerdir?**

	Kullanmıyorum	Bazen Kullanıyorum	Kullanıyorum
a. Kütüphane turu ve oryantasyon			
b. Birebir eğitim			
c. Grup eğitimleri			
d. Sınıflara giderek verilen eğitim			
e. Web tabanlı eğitim			
f. Diğer (belirtin).....			

9. Aşağıdaki konularla ilgili görüşünüzü belirtiniz.

Bilgi okuryazarlığı eğitiminde.....	Katılmıyorum	Emin Değilim	Katılıyorum
a. Dersin içeriği ve sunumu önemlidir			
b. Dersi veren önemlidir			
c. Kütüphane kaynaklarının kullanımı ve yapılan uygulamalar önemlidir			
d. Kütüphanelerin destekleri önemlidir			
e. Süreklilik önemlidir			
f. Ödeve – Projeye dayalı eğitim önemlidir			
g. Ara sınavlar ve genel sınavlar önemlidir			

10. Öğrencilerinizin aşağıdaki konular hakkında yeterliliklerini belirtiniz.

Öğrencilerim.....				
		Katılmıyorum	Emin Değilim	Katılıyorum
2	a. Bilgi gereksinimlerini tanımlar			
	b. Araştırma yöntemlerini bilir			
	c. Araştırma konusunu belirler ve araştırmasına odaklanır			
	d. Araştırma planını oluşturur			
	e. Bilgi arama stratejisini belirler			
	f. Bilgi erişim araçlarını tanır ve kullanır			
	g. Bilgiye erişir			
	h. Bilgiyi kaynaklarını ve hizmetlerini etkin kullanır erişir			
	i. Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web2.0 uygulamalarını kullanır			
	j. Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirir			
	k. Bilgi kaynaklarını değerlendirir			
	l. Eleştirel ve yaratıcı düşündür			
	m. Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilir			
	n. Telif hakları, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilir			
	o. Bilgiyi sunar ve iletir			

11. Bilgi okuryazarlığı eğitimi verilmesiyle ilgili görüşlerinizi yazınız:

.....

.....

.....

.....

EK 5**Anket : 3****Görüşme Soruları****Kütüphane Yöneticilerine Yönelik Görüşme Soruları**

Bu araştırma Türkiye'deki Hacettepe Üniversitesi – Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde, doktora tez çalışmasının parçası olarak gerçekleştirilmektedir. Amacımız İran'da bilgi okuryazarlığı becerilerini değerlendirmek ve geliştirmektir. Anketimize vereceğiniz yanıtlar doktora tez araştırmamıza önemli destek sağlayacaktır.

Hacettepe Üniversitesi, Doktora Öğrencisi ve Tebriz Üniversitesi Kütüphane Uzmanı

1. Cinsiyet: a. Erkek b. Kadın
2. Kurum: a. Tebriz Üniversitesi b. Meşhed Üniversitesi
3. Aldığınız en yüksek derece nedir ve hangi bölümden bu dereceyi aldınız?
4. Kütüphaneniz ne zamandır bilgi okuryazarlığı programı ile ilgilidir?
5. Bilgi okuryazarlığının eğitim içeriğinden kurumunuzda kim sorumludur?
6. Bilgi okuryazarlığı programlarını ve hizmetlerini kim tasarlamaktadır?
7. Bilgi okuryazarlığının öğretiminde teknik konulardan kim sorumludur?
8. Kütüphanenizde bilgi okuryazarlığı öğretilmesini zorunlu kılan resmi bir evrak bulunmakta mıdır? (Örneğin; bu, üniversitenin stratejik planı mıdır ya da kütüphane komitesinin zorunlu kıldığı bir durum mudur?)
9. Bilgi okuryazarlığı eğitimi kurumunuzdaki diğer gerekliliklerle kıyaslandığında ne kadar önemlidir?
10. Bilgi okuryazarlığının öğretim programlarıyla bütünleştirilebilmesi için neler yapılması gerekir?
11. Kütüphaneci ile öğretim elemanları arasında başarılı iş birlikleri için neler önemlidir?
12. Bilgi okuryazarlığı eğitiminde kullanılan bütçe yeterli midir?

EK 6

Anket: 4

Öğrencilere Bilgi Okuryazarlığı Anketi

Bu araştırma Türkiye'deki Hacettepe Üniversitesi – Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde, doktora tez çalışmasının parçası olarak gerçekleştirilmektedir. Amacımız İran'da bilgi okuryazarlığı becerilerini değerlendirmek ve geliştirmektir. Anketimize vereceğiniz yanıtlar doktora tez araştırmamıza önemli destek sağlayacaktır.

Hacettepe Üniversitesi, Doktora Öğrencisi ve Tebriz Üniversitesi Kütüphane Uzmanı

1. **Cinsiyet:** ☐ a. Erkek ☐ b. Kadın
2. **Kurum:**
 - ☐ a. Tebriz Üniversitesi
 - ☐ b. Meşhed Üniversitesi
3. **Okulda kaçınıcı yılınızdasınız?**
 - ☐ a. Birinci
 - ☐ b. İkinci
 - ☐ c. Üçüncü
 - ☐ d. Dördüncü
4. **Bilgi okuryazarlığı dersi aldınız mı?**
 - ☐ a. Hayır
 - ☐ b. Evet ise hangi sınıfta:.....

5. Kütüphaneye niçin ve ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

Kullanımlar	Kullanmam	Ayda birkaç kez	Haftada birkaç kez
1. Basılı kaynakları okumak ve ödünç almak için			
2. Kütüphanecilerden yardım almak için			
3. Belli kaynak kitapları araştırmak için			
4. Ödev yapmak / bireysel çalışmak için			
5. Grup halinde çalışmak için			
6. Bilgisayarları / interneti kullanmak için			

6. Aşağıdaki kütüphane kaynaklarını ne sıklıkta kullanıyorsunuz

Kullanımlar	Kullanmam	Ayda birkaç kez	Haftada birkaç kez
1. Basılı kaynaklar			
2. Çevrimiçi kütüphane kataloğu			
3. Elektronik dergiler			
4. Çevrimiçi veri tabanları			
5. Elektronik kitaplar			
6. Tez veri tabanı ve raporlar			

7. Bilgi okuryazarlığı derslerinde öğrendiklerinizi değerlendiriniz.

Kullanımlar	Öğrenmedim	Emin değilim	Öğrendim
1. Bilgi gereksinimlerinin tanımlanması			
2. Bilgi kavramı niteliğinin açıklaması			
3. Bilgi – belge merkezlerinin tanıtılması			
4. Bilgi – belge hizmetlerinin tanıtılması			
5. Bilginin nerede ve nasıl aranacağını bilmesi			
6. Basılı bilgi kaynaklarının kullanılması			
7. Elektronik bilgi kaynaklarının kullanılması			
8. İnternet arama motorlarının kullanılması			
9. Kütüphane kataloğunun kullanılması			
10. Kataloqlama ve sınıflama kurallarının tanıtılması			
11. Arama yöntemleri ve anahtar kelime kullanılması			
12. Uygun bilgi seçimin yapılması			
13. Bilginin gruplanması			
14. Bilginin sentezlenmesi			
15. Görsel bilginin yorumlanması			
16. Alıntıların gösterilmesi			
17. Araştırma metni yazma			
18. İçerik geliştirme ve sunum yapma			
19. Kaynakça hazırlama			
20. Sorun Çözme ve bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirme			
21. Araştırmaları değerlendirme becerisi			

8. Bilgi okuryazarlığı eğitimi için hangilerini tercih edersiniz?

Kullanımlar	Katılmıyorum	Emin Değilim	Katılıyorum
1. Birebir danışmanlık			
2. Talep üzerine grup çalışmaları			
3. Derinlemesine araştırma danışmanlığı			
4. Basılı eğitim destekleri			
5. Sınıflarda dersler			
6. Elektronik sınıflarda grup dersleri			
7. E- ortamda eğitim			

9. Aşağıdaki konulardaki yeterliliklerinizi ayrı ayrı değerlendiriniz

Kullanımlar	Yetersizim	Emin değilim	Yeterliyim
1. Bilgi gereksinimlerini tanımlama			
2. Araştırma yöntemlerini bilme			
3. Konu belirleme ve araştırmaya odaklanma			
4. Araştırma planı oluşturma			
5. Bilgi arama stratejilerini tanıma			
6. Bilgi erişim araçlarını tanıma (kataloglar, arama motorlar, veri tabanları)			
7. Bilgi erişimi gerçekleştirme			
8. Bilgi kaynaklarını ve hizmetlerini kullanma			
9. Yeni nesil bilgi hizmetlerini ve web 2.0 uygulamalarını kullanma			
10. Bilginin kapsamını, doğruluğunu ve güncelliğini değerlendirme			
11. Bilgi kaynaklarını değerlendirme			
12. Eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi bilme			
13. Kaynak göstermeyi ve bilgi kullanmayı bilme			
14. Telif haklarını, etik ilkeleri ve hukuksal yaptırımları bilme			
15. Bilgiyi sunma ve iletme			

10. Aşağıdaki konularda bilgi okuryazarlığı dersinin veriliş biçimini değerlendiriniz

	Katılmıyorum	Emin değilim	Katılıyorum
1. Öğrenciyi çalışmaya özendirir			
2. Dersi açık ve anlaşılır biçimde işler			
3. Önceki öğrenmelerle bağlantı kurar			
4. Dili etkili kullanır			
5. Eleştiriye açıktır			
6. Sınavlar derste öğretilenleri ölçmede yeterlidir			
7. Bu ders beklentilerime uygundur			

11. Üniversite kütüphanesinin kaynaklarını ve hizmetlerini nasıl değerlendirirsiniz

	Katılmıyorum	Emin değilim	Katılıyorum
1. Kütüphanede basılı bilgi kaynakları(kitap, dergi,...) yeterlidir			
2. Veritabanları ve E- dergi sayısı yeterlidir			
3. Eğitim cihazları yeterli sayıda kütüphanede mevcuttur			
4. İnternet erişimini hızlı, kolay ve sorunsuz şekilde kullanıyoruz			
5. Kütüphanede bireysel ve grup çalışmaları için uygun alanlar vardır			

12. Bilgi okuryazarlığından beklentilerinizi açıklayınız

.....

.....

.....

پرسشنامه سواد اطلاعاتی دانشجویان

(برای اساتید)

این پژوهش بخشی از پایاننامه می باشد. هدف این طرح ارزیابی و توسعه مهارت‌های سواد اطلاعاتی در دانشگاه‌های ایران بوده، پاسخهای مناسب و صحیح شما به این پرسشنامه بر غنای این پژوهش می افزاید. تمامی اطلاعات در نزد پژوهشگر محفوظ خواهد بود قبلا از همکاری صمیمانه شما سپاسگزاری می گردد.

۱ – جنسیت : ☐ مذکر ☐ مؤنث

۲ – در کدام دانشگاه تدریس می کنید :

۳ – در حال حاضر در چه مرتبه علمی می باشید:

- ☐ الف) پروفیسور
- ☐ ب) دانشیار
- ☐ ج) استادیار
- ☐ د) مربی

۴ – چه مدت است در دانشگاه تدریس می کنید:

- ☐ الف) ۱-۵ سال
- ☐ ب) ۶-۱۰ سال
- ☐ ج) ۱۱ – ۱۵ سال
- ☐ د) ۱۵ سال به بالا

۵ – چه مدت است در دانشگاه تدریس درس سواد اطلاعاتی می کنید:

- ☐ الف) از یک سال کمتر
- ☐ ب) ۱-۳ سال
- ☐ ج) ۴-۶ سال
- ☐ د) ۷ سال به بالا

موافقم	نظری ندارم	مخالفم	۶- نظر خودتان را در آموزش سواد اطلاعاتی در موضوعات زیر اعلام کنید:
			الف) ارائه و محتویات درس مهم می باشد
			ب) ارائه دهنده مهم می باشد
			ج) استفاده از منابع کتابخانه و برنامه های تعیین شده توسط کتابخانه مهم می باشد
			د) همکاری و حمایت کتابداران مهم می باشد
			ه) تداوم دوره های آموزشی مهم می باشد
			ز) تکالیف و تمرین های داده شده مهم می باشند
			ز) آزمونهای میان ترم و آخر ترم مهم می باشند

موافقم	نظری ندارم	مخالفم	۷- تسلط و مهارت دانشجویان در موضوعات اشاره شده را مشخص کنید:
			الف) اطلاعات مورد نیازشان را می شناسند
			ب) روشهای تحقیق را می دانند
			ج) انتخاب موضوع و تمرکز بر تحقیق را میدانند
			د) می توانند یک طرح تحقیقاتی مطرح کنند
			ه) در جستجوی اطلاعات می توانند استراتژیهای خاص بکار ببرند
			و) ابزار دسترسی به اطلاعات را می دانند و استفاده می کنند
			ز) دسترسی به اطلاعات را می دانند
			ح) برآحتی به منابع و خدمات اطلاع رسانی دسترسی پیدا می کنند
			ط) از فناوریهای جدید (مانند وب ۲ و ...) در تحقیقاتشان استفاده می کنند
			ی) درستی، مفید بودن و به روز بودن اطلاعات را ارزیابی می کنند
			ک) تمامی منابع اطلاعاتی را بررسی می کنند
			ل) انتقادی و خلاقانه فکر می کنند
			م) استناد دهی به منابع را می دانند
			ن) حق تالیف و اصول اخلاقی و حقوقی را می دانند
			س) اطلاعات را بخوبی ارایه و انتقال می دهند

موافقم	نظری ندارم	مخالفم	۸ نظر خود را در مورد برنامه های اجرایی درس سواد اطلاعاتی را در هر یک از موارد زیر مشخص نمایید:
			الف) کفایت تعداد واحدهای درس سواد اطلاعاتی
			ب) مناسب بودن سرفصل درس سواد اطلاعاتی
			ج) مناسب بودن محل تدریس درس مورد نظر
			د) مناسب بودن زمان و طول دوره تدریس درس
			ه) برگزاری دوره های آموزشی و تکمیلی سواد اطلاعاتی برای اساتید
			و) تدریس درس سواد اطلاعاتی صرفاً با اساتید
			ز) تدریس درس سواد اطلاعاتی صرفاً با کتابداران
			ح) همکاری اساتید و کتابداران در تدریس درس سواد اطلاعاتی

۹- در مورد دوره های آموزشی سواد اطلاعاتی لطفا نظرات و پیشنهادات خود را بنویسید.

.....

.....

.....

پرسشنامه سواد اطلاعاتی دانشجویان

(برای کتابداران)

این پژوهش بخشی از پایان نامه می باشد. هدف این طرح ارزیابی و توسعه مهارت‌های سواد اطلاعاتی در دانشگاه‌های ایران بوده، پاسخهای مناسب و صحیح شما به این پرسشنامه بر غنای این پژوهش می افزاید. تمامی اطلاعات در نزد پژوهشگر محفوظ خواهد بود، قبلا از همکاری صمیمانه شما سپاسگزاری می گردد.

۱ - جنسیت : ☐ مذکر ☐ مؤنث

۲ - در کدام دانشگاه مشغول هستید؟

۳ - آخرین مقطع تحصیلی شما چه می باشد؟

- ☐ الف) فوق دیپلم
☐ ب) لیسانس
☐ ج) فوق لیسانس
☐ د) دکترا

۴ - در یک روز چقدر زمان برای آموزش سواد اطلاعاتی اختصاص می دهید؟

- ☐ الف) همه زمان
☐ ب) نیمی از وقت کاری
☐ ج) کمتر از نیم روز
☐ د) وسایر (لطفا بنویسید).....

۵ - چه مدت است مشغول بکار هستید؟

- ☐ الف) ۵-۱ سال
☐ ب) ۶-۱۰ سال
☐ ج) ۱۱-۱۵ سال
☐ د) ۱۵ سال به بالا

۶ - چه مدت است مشغول آموزش درس سواد اطلاعاتی هستید؟

- ☐ الف) کمتر از یکسال
☐ ب) ۱-۳ سال
☐ ج) ۴-۶ سال
☐ د) ۷ سال به بالا

۷ - آیا از استانداردهای سواد اطلاعاتی استفاده می کنید؟

☐ الف) خیر

☐ ب) بلی (لطفا مشخص کنید).....

موافقم	نظری ندارم	مخالفم	۸- در آموزش سواد اطلاعاتی از چه نوع آموزشی استفاده می کنید؟
			الف) تورهای کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی
			ب) آموزش انفرادی
			ج) آموزشهای گروهی
			د) کلاسهای مشخص و معرفی شده برای آموزش
			ه) آموزش پایگاههای اطلاعاتی
			ز) وسایر (لطفا بنویسید).....

۹- نظر خودتان را در آموزش سواد اطلاعاتی در موضوعات زیر اعلام کنید:	مخالفم	نظری ندارم	موافقم
الف) ارائه و محتویات درس مهم می باشد			
ب) ارائه دهنده مهم می باشد			
ج) استفاده از منابع کتابخانه و برنامه های تعیین شده توسط کتابخانه مهم می باشد			
د) همکاری و حمایت کتابداران مهم می باشد			
ه) تداوم دوره های آموزشی مهم می باشد			
و) تکالیف و تمرین های داده شده مهم می باشند			
ز) آزمونهای میان ترم و آخر ترم مهم می باشند			

۱۰- تسلط و مهارت دانشجویان را در موضوعات اشاره شده چگونه ارزیابی می کنید.	مخالفم	نظری ندارم	موافقم
الف) اطلاعات مورد نیازشان را می شناسند			
ب) روشهای تحقیق را می دانند			
ج) انتخاب موضوع و تمرکز بر تحقیق را میدانند			
د) می توانند یک طرح تحقیقاتی مطرح کنند			
ه) در جستجوی اطلاعات می توانند استراتژیهای خاص بکار ببرند			
و) ابزار دسترسی به اطلاعات را می دانند و استفاده می کنند			
ز) دسترسی به اطلاعات را می دانند			
ح) براحتی به منابع و خدمات اطلاع رسانی دسترسی پیدا می کنند			
ط) از فناوریهای جدید (مانند وب ۲) در تحقیقاتشان استفاده می کنند			
ی) درستی، مفید بودن و به روز بودن اطلاعات را ارزیابی می کنند			
ک) تمامی منابع اطلاعاتی را بررسی می کنند			
ل) انتقادی و خلاقانه فکر می کنند			
م) استناددهی به منابع را می دانند			
ن) حق تالیف و اصول اخلاقی و حقوقی را می دانند			
س) اطلاعات را بخوبی ارایه و انتقال می دهند			

۱۱- در مورد دوره های آموزشی سواد اطلاعاتی لطفا نظرات و پیشنهادات خود را بنویسید.

.....

.....

.....

EK 9

پرسشنامه سواد اطلاعاتی دانشجویان

(برای مدیران کتابخانه ها)

این پژوهش بخشی از پایاننامه می باشد. هدف این طرح ارزیابی و توسعه مهارت‌های سواد اطلاعاتی در دانشگاه‌های ایران بوده، پاسخهای مناسب و صحیح شما به این پرسشنامه بر غنای این پژوهش می افزاید. تمامی اطلاعات در نزد پژوهشگر محفوظ خواهد بود قبلا از همکاری صمیمانه شما سپاسگزاری می گردد.

۱ – جنسیت : ☐ مذکر ☐ مؤنث

۲ – در کدام دانشگاه مشغول هستید :

3- آخرین مقطع تحصیلی و رشته تحصیلی خودتان را بنویسید:

4- بعنوان مدیر کتابخانه چند سال هست که فعالیت می کنید؟

5- چند مدت هست که کتابخانه شما در ارتباط با آموزش سواد اطلاعاتی همکاری می کند؟

6- برنامه و خدمات سواد اطلاعاتی را چه کسی / کسانی طراحی می کنند؟

7- چه کسی / کسانی مسوول فنی و تکنیکی و محتوای درس در ارتباط با آموزش سواد اطلاعاتی می باشد؟

8- آیا در کتابخانه برای آموزش سواد اطلاعاتی اساسنامه ای قید شده است؟ (مانند : طرحهای استراتژیکی دانشگاه، برنامه های تصویب شده کمیته کتابخانه و غیره.)

9- آموزش سواد اطلاعاتی در کتابخانه در مقایسه با دیگر برنامه ها چقدر مهم می باشد؟

10- برای توسعه و آموزشهای پیشرفته سواد اطلاعاتی چه برنامه هایی باید تدوین گردد؟

11- در آموزش سواد اطلاعاتی، همکاری بین کتابداران و اساتید چقدر تاثیر گذار می باشد؟

12- آیا امکانات و خدمات کتابخانه شما جوابگوی درس سواد اطلاعاتی برای دانشجویان مناسب می باشد؟

پرسشنامه سواد اطلاعاتی دانشجویان

این پژوهش بخشی از پایاننامه می باشد. هدف این طرح ارزیابی و توسعه مهارت‌های سواد اطلاعاتی در دانشگاه‌های ایران بوده، پاسخهای مناسب و صحیح شما به این پرسشنامه بر غنای این پژوهش می افزاید. تمامی اطلاعات در نزد پژوهشگر محفوظ خواهد بود قبلا از همکاری صمیمانه شما سپاسگزاری می گردد.

۱ - جنسیت : ☐ مذکر ☐ مؤنث

۲ - در کدام دانشگاه مشغول تحصیل هستید؟

۳ - سال چند دانشگاه هستید؟

☐ الف) سال اول

☐ ب) سال دوم

☐ ج) سال سوم

☐ د) سال چهارم

۴ - آیا درس سواد اطلاعاتی را تا حالا گذرانده اید؟

☐ الف) خیر

☐ ب) بله ☐ (در سال چندم دانشگاه) مشخص کنید

۵- به چه منظوری و در چه فاصله های زمانی به کتابخانه میروید؟	اصلا مراجعه نمی کنم	در هر ماه چند بار مراجعه میکنم	در هر هفته چند بار مراجعه میکنم
الف) برای امانت گرفتن و مطالعه کتابهای چاپی			
ب) برای کمک گرفتن از کتابداران کتابخانه			
ج) برای بررسی منابع اطلاعاتی مشخص			
د) برای انجام دادن تمرینها و مطالعه کردن بصورت انفرادی			
ه) برای مطالعه گروهی و تحقیق در کتابخانه			
و) استفاده از کامپیوتر و اینترنت کتابخانه			
ز) برای استفاده از پایگاههای اطلاعاتی و منابع الکترونیکی			

۶- میزان استفاده شما از منابع اطلاعاتی کتابخانه در چه حدی می باشد؟	اصلا استفاده نمی کنم	در هر ماه چند بار استفاده میکنم	در هر هفته چند بار استفاده میکنم
الف) منابع چاپی			
ب) کمک گرفتن از کتابداران کتابخانه			
ج) فهرست بر گه های کتابخانه			
د) نشریات الکترونیکی			
ه) پایگاههای اطلاعاتی			
و) کتابهای الکترونیکی			
ز) طرحهای تحقیقاتی ، گزارشات و پایان نامه ها			

تاثیر کمی داشته	تا حدودی تاثیر داشته	تاثیر زیادی داشته	۷- درس سواد اطلاعاتی تا چه میزان در یادگیری شما در موارد زیر مؤثر بوده است؟
			الف) شناسایی اطلاعات مورد نیاز
			ب) توصیف کیفی اطلاعات
			ج) شناسایی مراکز اطلاع رسانی
			د) شناسایی خدمات رسانی مراکز و کتابخانه ها
			ه) چگونگی جستجوی اطلاعات و محل نگهداری منابع
			و) استفاده از منابع اطلاعاتی چاپی
			ز) استفاده از منابع اطلاعات الکترونیکی
			ح) استفاده از موتورهای جستجو
			ط) استفاده از فهرست برگه های کتابخانه
			ی) آشنایی با فهرست نویسی و طبقه بندی منابع کتابخانه
			ک) روش جستجو و استفاده از کلمات کلیدی
			ل) انتخاب مناسب ترین اطلاعات
			م) گروه بندی اطلاعات انتخاب شده
			ن) بررسی و تحلیل اطلاعات
			س) توصیف و تحلیل اطلاعات عینی و بدیهی
			ع) شیوه ارجاع دهی
			ف) نگارش متن تحقیق
			ص) توسعه محتوا و ارائه مطالب
			ق) نوشتن منابع و مأخذ
			ر) توانایی در ارائه مطالب با محتوای پربار
			ش) ارزیابی منابع اطلاعاتی

مخالقم	نظری ندارم	موافقم	۸- ترجیح شما در مورد آموزش سواد اطلاعاتی کدام / کدام ها می باشد.
			الف) راهنمایی و آموزشهای انفرادی
			ب) آموزش برای گروههای مشخص
			ج) راهنمایی و آموزش در سطوح بالاتر تحقیقات
			د) جزوه یا منابع دیگر چاپی برای آموزش سواد اطلاعاتی
			ه) آموزش در کلاسهای درسی
			و) آموزش در درسهای پایگاههای اطلاعاتی
			ز) آموزش در محیطهای الکترونیکی

استعداد زیادی دارم	تا حدودی استعداد دارم	استعداد کمی دارم	۹- میزان استعداد و توانمندی خود را در هر یک از موارد زیر مشخص کنید.
			الف) شناسایی اطلاعات مورد نیاز
			ب) شناختن روشهای تحقیق
			ج) مشخص کردن موضوع و تمرکز بر تحقیق
			د) مطرح کردن طرح تحقیقاتی
			ه) بکار بردن استراتژیهای خاص در جستجوی اطلاعات
			و) شناختن ابزارهای دسترسی به اطلاعات (برگه های فهرست نویسی، موتورهای جستجو، پایگاههای اطلاعاتی و)
			ز) دسترسی به منابع اطلاعاتی لازم
			ح) استفاده کردن از منابع و خدمات اطلاعاتی
			ط) استفاده از فناوریهای نوین مانند وب 2 و ...
			ی) استفاده دقیق و بروز از اطلاعات
			ک) بررسی و ارزیابی منابع اطلاعاتی
			ل) داشتن تفکر خلاقانه و انتقادی
			م) استناددهی به منابع استفاده شده
			ن) دانستن حق تالیف ، اصول اخلاقی و حقوقی اطلاعات
			س) ارائه و انتقال اطلاعات

موافقم	نظری ندارم	مخالفم	۱۰- در موضوعات زیر تاثیر تدریس سواد اطلاعاتی را چگونه ارزیابی می کنید.
			الف) دانشجو را به فعالیت زیاد تشویق می کند
			ب) درس را بصورت باز و مفهومی تدریس می کند
			ج) با مطالب و آموزشهای قبلی ارتباط برقرار می دهد
			د) بیان تاثیرگذاری دارد
			ه) گرفتن آزمون برای ارزیابی تدریس کفایت می کند
			ه) این درس انتظاراتم را برآورده می کند

موافقم	نظری ندارم	مخالفم	۱۱- خدمات و منابع کتابخانه دانشگاه را چگونه ارزیابی می کنید
			الف) کافی بودن منابع اطلاعاتی چاپی کتابخانه (کتاب، مجله،)
			ب) تعداد پایگاههای اطلاعاتی و نشریات الکترونیکی
			ج) کافی بودن تعداد دستگاههای کمک آموزشی (پروژکتور، کامپیوتر، ...)
			د) دسترسی سریع و راحت به اینترنت در کتابخانه
			ه) مناسب بودن فضای کتابخانه جهت مطالعات فردی و گروهی

۱۲- در مورد دوره های آموزشی سواد اطلاعاتی لطفا نظرات و پیشنهادات خود را بنویسید

.....

EK 11

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172/ 433- 3547

21 Aralık 2015

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 30.11.2015 tarih ve 5648 sayılı yazınız.

Enstitünüz Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı doktora programı öğrencilerinden **Jahangir GHOLIPOUR MOGHANJOUGHİ**'nin **Prof. Dr. Hatice İnci ÖNAL** danışmanlığında hazırladığı "**Bilgi Okur Yazarlığı Becerilerinin Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi: İran Tebriz Üniversitesi Örneği**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **15 Aralık 2015** tarihinde yaptığı toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ömer UĞUR
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Amir Bey

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih:23 /01/2018

Tez Başlığı / Konusu: Üniversite Öğrencilerinin Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Değerlendirilmesi: İran Örneği

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 138 sayfalık kısmına ilişkin, 23/01/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 8 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/~~dahil~~
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

23/01/2018

Adı Soyadı: Jahangir Gholipour
Öğrenci No: N11249385
Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi
Programı: Doktora
Statüsü: ☐ Y.Lisans ☒ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. H. İnci Önal
(Unvan, Ad Soyad, İmza)